

Reforma 2026 w *Soczewce* PCEN

Jak wspierać nauczycieli
we współczesnej szkole

Wielkie wartości dla małego ucznia

WYDAWCA PISMA:

Pomorskie Centrum Edukacji
Nauczycieli w Gdańsku,
Al. gen. J. Hallera 14, 80-401 Gdańsk
tel.: (58) 34 04 100 (centrala);
(58) 34 04 110 (sekretariat)
fax: (58) 34 10 763, www.pcen.gda.pl
e-mail: edukacjapomorska@pcen.gda.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Małgorzata Bukowska-Ulatowska

– redaktor naczelna

Magdalena Urbaś

– z-ca redaktor naczelnej

Beata Symbor

Joanna Aleksandrowicz

PROJEKT GRAFICZNY, SKŁAD:

Beata Kwaśniewska

WSPARCIE TECHNICZNE:

Andrzej Cylwik

Dorota Gmerek

Olgierd Tuskiewicz

WSPÓŁPRACA:

Pomorska Biblioteka Pedagogiczna
w Gdańsku

**Pomorskie Centrum Edukacji
Nauczycieli w Gdańsku**

Instytucja Samorządu
Województwa Pomorskiego

Biuletyn Pomorskiego
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku

Organ prowadzący:
Samorząd Województwa Pomorskiego

Placówka posiada akredytację
— decyzja Pomorskiego Kuratora
Oświaty w Gdańsku nr 540/2025 z dnia
1 sierpnia 2025 r.

Placówka wpisana do rejestru
instytucji szkoleniowych
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Gdańsku pod nr ewidencyjnym
2.22/00057/2007

PUBLIKUJ W „EDUKACJI POMORSKIEJ”

Redakcja czasopisma serdecznie zaprasza do współpracy partnerów indywidualnych i instytucjonalnych, podejmujących inicjatywy korzystnie wpływające na kształt oświaty w naszym regionie. Zachęcamy do nadsyłania ciekawych artykułów na adres: edukacjapomorska@pcen.gda.pl oraz korzystania z możliwości uzyskania patronatu medialnego „Edukacji Pomorskiej”. Szczegółowe informacje dot. zasad publikacji, a także numery archiwalne naszego dwumiesięcznika są dostępne na stronie internetowej: www.pcen.gda.pl/publikacja/edukacja-pomorska.

W następnym numerze
„Edukacji Pomorskiej”
m.in. STEM, STEAM i STREAM

Fot. <https://pixabay.com>

SPIS TREŚCI

■ TEMAT NUMERU	
Reforma 2026 w Soczewce PCEN	5
Alina Benn	
Kompetencje przekrojowe	6
Paweł Pytka	
Tydzień projektowy – dlaczego warto zaplanować pilotaż?	8
Małgorzata Bukowska-Ulatowska	
Doświadczenia edukacyjne	9
Magdalena Urbaś	
Sprawczość uczniów – od pojęcia do codziennej praktyki	10
Małgorzata Bukowska-Ulatowska	
Dlaczego szkoła potrzebuje interdyscyplinarności?	11
Sylvia Kilanowska-Męczykowska	
■ FORUM EDUKACYJNE	
Samotność liczb pierwszych	12
Joanna Majczak	
Coraz więcej wymagań. Coraz mniej zasobów. Jak wspierać nauczycieli we współczesnej szkole?	14
Magdalena Rozenberg, Piotr Zubowicz	
Innowacja pedagogiczna, czyli zastrzyk energii, powiew świeżości oraz odwaga twórczego i nowatorskiego działania w szkole. Od czego zacząć? Dlaczego warto?	18
Joanna Nikulin-Stawińska	
■ PCENNE INFORMACJE	
Z perspektywy historyka, czyli o wybranych działaniach Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w zakresie edukacji historycznej i obywatelskiej	21
Grzegorz Rutkowski, Piotr Zubowicz	
■ BADANIA I ANALIZY	
Wspólna przestrzeń – uczniowie z doświadczeniem migracyjnym w szkole	24
Dominika Browarczyk	
■ TIK W SZKOLE	
Jak dbać o bezpieczeństwo dzieci w sieci? (relacja z konferencji)	28
Beata Symbor	
■ WOKÓŁ NAS	
Wielkie wartości dla małego ucznia. O kształtowaniu postaw patriotycznych, społecznych i obywatelskich w edukacji wczesnoszkolnej	31
Monika Bagińska	
Kreatywne zajęcia „Ptaki zimą” w klasie 1b w Żukowie	33
Monika Gruchała	
Miniteatrzyk lalkowy w antrakcie – wzmocnienie procesu edukacyjnego	35
Anna Flis	
STEM – co to jest i jak można go wykorzystać na lekcjach (języka obcego)?	37
Małgorzata Zakaszewska	
Szkoła wrażliwa na emocje: jak Pierwsza Społeczna Szkoła Podstawowa w Gdyni współtworzy europejski standard wsparcia uczniów w kryzysie	38
Anna Jałoszewska	
Zhakować chemię	40
Anna Barabaś-Lepak	
Profilaktyka chorób nowotworowych – scenariusz lekcji	43
Dariusz Góra, Maciej Tankiewicz, Radosław Czernych	
Rola nauczyciela mistrza w przygotowaniu ucznia do konkursu SkillsPoland na przykładzie branży budowlanej, instalacyjnej i stolarskiej	45
Magdalena Pytka-Leśniak	
■ BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA	
Pomorskie wspiera zdolnych uczniów – 10 lat Pomorskiej Uczniowskiej Konferencji Naukowej	48
Małgorzata Kamińska	
„Czytam, bo mogę – mogę, bo czytam”. Zapraszamy do konkursu czytelniczego	50
Klaudia Malinowska	
■ O TYM SIĘ MÓWI	
Joanna Aleksandrowicz	

TEMAT NUMERU

Reforma 2026 w Soczewce PCEN

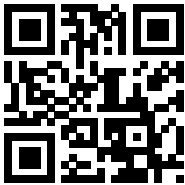
Alina Benn
starszy specjalista PCEN ds. redagowania materiałów dydaktycznych
i organizacji szkoleń

Od września 2026 r. w przedszkolach oraz w klasach I i IV szkół podstawowych zaczyna obowiązywać nowa podstawa programowa. W kolejnych latach zmiany obejmą następne etapy edukacyjne. Dla nauczycieli oznacza to nie tylko konieczność zapoznania się z nowymi zapisami, lecz przede wszystkim ich przeanalizowania i znalezienia sposobu na przełożenie ich na praktykę szkolną.

Z myślą o pomorskich nauczycielach przygotowaliśmy w ramach facebookowego cyklu *W Soczewce* serię artykułów poświęconych Reformie 2026. Nasi nauczyciele konsultanci wybrali pięć kluczowych zagadnień z programu Kompas Jutra, które najlepiej ukazują istotę planowanych zmian: kompetencje przekrojowe, tydzień projektowy, doświadczenia edukacyjne, sprawczość oraz interdyscyplinarność. W każdym z tekstów omawiamy jedno zagadnienie. Wyjaśniamy znaczenie tych pojęć, porządkujemy najważniejsze informacje oraz pokazujemy, jak mogą wpłynąć one na organizację procesu dydaktycznego oraz na rozwój uczniów. Na kolejnych stronach przedrukujemy facebookowe wpisy, aby ułatwić dostęp do całego materiału.

Na podstawie artykułów z cyklu *W Soczewce* stworzyliśmy także serię krótkich animacji *Reforma w minutę*. W zaledwie kilkadziesiąt sekund w przystępny sposób omawiamy dane zagadnienie i porządkujemy wiedzę. Nagrania są dostępne pod adresem: http://tiny.pl/p3y1_hq02. Mamy nadzieję, że zarówno artykuły, jak i animacje będą praktycznym wsparciem dla nauczycieli przygotowujących się do wdrażania nowej podstawy programowej.

MŁODE GŁOWY: bezpłatny poradnik na start roku szkolnego

MŁODE GŁOWY, projekt Fundacji UNA-WEZA, udostępnił bezpłatny poradnik na początek roku szkolnego pod

tytułem *Przeczytaj, zanim zapytasz: Jak było w szkole?* Publikacja skierowana jest do rodziców, nauczycieli i wychowawców, aby pomóc im w budowaniu wspólnej sieci wsparcia dla dzieci. Materiał opiera się na pytaniach najczęściej zadawanych w gabinetach psychologicznych i odpowiada na wyzwania takie jak spadek motywacji, ograniczanie czasu przed ekranem telefonu, zachęcanie do aktywności fizycznej, ochrona przed hejtem oraz reakcja na zamykanie się dziecka w sobie. Nauczyciele mogą wykorzystać publikację w pracy wychowawczej oraz polecić ją rodzicom na pierwszych zebraniach jako narzędzie ułatwiające budowanie dialogu. Poradnik w formacie PDF, dostępny również w wersji angielskiej i ukraińskiej, można pobrać bezpłatnie ze strony internetowej <https://mlodeglowy.pl>.

J.A.

Kompetencje przekrojowe

Paweł Pytka,

nauczyciel konsultant PCEN ds. zarządzania procesami edukacyjnymi

„Zdolności komunikacyjne”, „umiejętność pracy w zespole”, „budowanie relacji z partnerami”, „umiejętność zarządzania ludźmi”, „dowożenie tematów”, „odporność na presję”, „elastyczne zarządzanie swoim czasem pracy”, „doskonałe umiejętności interpersonalne”, „zarządzanie konfliktem”, „determinacja w dążeniu do celu”, „poszukiwanie rozwiązań”, „reprezentowanie”, „przygotowywanie”, „uzgadnianie”, „monitorowanie”... To tylko wybrane umiejętności pojawiające się w ofertach pracy.

Prognozy dotyczące sektora zatrudnienia potwierdzają, że współcześni uczniowie (generacja Alfa oraz młodszy pokolenie Z) będą funkcjonować w środowisku o niezwykle wysokiej zmienności. Choć konkretna liczba zmian pracy bywa rozmaicie interpretowana przez analityków, to często podaje się nawet do 15-17 różnych miejsc zatrudnienia w ciągu życia oraz, co istotniejsze, kilka (3-5) zmian stanowisk/zawodów. Model kariery „jedna firma / jeden zawód na całe życie” ostatecznie przechodzi do historii. Aby więc przygotować się na nowy model, należy myśleć nie w kategoriach „zawodów”, lecz – „kompetencji”.

W kontekście ewolucji rynku pracy i konkretnych prognoz (potwierdzonych analizami) należy zmienić myślenie o edukacji. Odejść od zwracania uwagi jedynie na zdobyte informacje, wiedzę i umiejętności w danym obszarze na rzecz myślenia w kategoriach kompetencji wspartych wiedzą merytoryczną.

Przypomnijmy, że Kompas Jutra (Reforma 26) operuje trzema grupami pojęciowymi w kontekście kompetencji:

- kompetencje fundamentalne
- kompetencje przedmiotowe
- kompetencje przekrojowe.

Według definicji Kompas Jutra kompetencja to „zdolność efektywnego działania w różnicowanych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych poprzez praktyczne wykorzystanie wiedzy, umiejętności i postaw rozwijanych w procesie edukacyjnym”. Priorytetowe potraktowanie kompetencji nie jest podejściem nowatorskim w procesie dydaktycznym. Od wielu lat zauważamy, że potrzebne jest wyjście poza wiedzę podręcznikową, encyklopedyczną, luźno powiązane informacje na rzecz umiejętności wykorzystania tej wiedzy w praktyce (a gdy to potrzebne – jej odnajdywania).

Wielu nauczycieli/edukatorów taki model nauczania przyjęło i realizuje od lat. Wydaje się jednak, że nie jest on obligatoryjny – pozostaje jedynie wyborem osoby zarządzającej procesem edukacyjnym. W najnowszych

propozycjach zmian widzimy potraktowanie priorytetowo kompetencji przekrojowych i nacisk na budowanie wiedzy w połączeniu z doświadczeniem, a przez to kształtowanie postawy kompetencyjnej u uczniów i uczennic. Efektami procesów dydaktycznych mają być więc:

- wiedza (deklaratywna i proceduralna)
- umiejętności (stosowanie wiedzy w działaniu)
- postawa (gotowość, motywacja, odpowiedzialność).

Tak rozumiane efekty nauczania widoczne są zarówno w Profilu Absolwenta/Absolwentki, jak i w założeniach podstaw programowych.

Spróbujmy umiejscowić kompetencje przekrojowe we wprowadzanych zmianach. Pierwszą z grup są kompetencje fundamentalne: językowe, matematyczne, cyfrowe oraz ruchowe. Kształtuje się je na wszystkich etapach edukacyjnych i w ramach wszystkich przedmiotów. Zazębiają się one mocno z drugą grupą, a więc kompetencjami przedmiotowymi: matematyką, językiem polskim, nowoczesnymi technologiami, informatyką, kulturą i sztuką, historią i społeczeństwem, naukami przyrodniczymi, językami obcymi, techniką, ruchem i zdrowiem. Realizowane są podczas konkretnych zajęć wynikających z ramowych planów nauczania.

Z wielu badań edukacyjnych, raportów oraz metaanaliz wiemy już, że współczesna szkoła nie może ograniczać się tylko do przekazywania wiedzy i należy odejść od transmisyjnego modelu jej podawania. Dziś równie ważne (ważniejsze!) jak znajomość dat, wzorów czy reguł gramatycznych są kompetencje przekrojowe, a więc te, które łączą różne dziedziny nauki i dyscypliny (kompetencje fundamentalne oraz przedmiotowe). Dzięki temu młodzi ludzie lepiej radzą sobie w świecie złożonym, kruchym i zmieniającym się na naszych oczach. To właśnie one sprawiają, że potrafimy współpracować, komunikować się, krytycznie myśleć oraz twórczo rozwiązywać problemy – bez względu na to, jaką pracę wykonujemy i jaki dylemat mamy do rozwikłania. Innymi słowy: kompetencje przekrojowe to praktyczna mądrość w działaniu.

Kompetencje przekrojowe, zwane też transwersalnymi (ang. *transversal skills*), nie są przypisane do konkretnej pracy, stanowiska, realizowanego zadania, jednej branży lub dyscypliny, którą zajmujemy się zawodowo. Są na tyle uniwersalne, że wykorzystujemy je w wielu sytuacjach życiowych i to nie tylko na płaszczyźnie zarobkowej, zawodowej, lecz także – prywatnej.

Już w roku 2013 Komisja Europejska w dokumencie „Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie: wyzwania i szanse dla polityki edukacyjnej”

wyzaczyła kierunki, wśród których priorytetem był rozwój kompetencji przekrojowych. Zauważono potrzebę szczegółowych wytycznych i wsparcia dla nauczycieli, aby w większym stopniu uwzględniać te kompetencje we wszystkich przedmiotach. W tym raporcie Polskę wskazano jako jedno z państw realizujących trzy kompetencje przekrojowe. Zauważmy jednak, że typologia tych kompetencji jest nieco inna od tych omawianych w niniejszym artykule. W roku 2013 wyglądała następująco: kompetencje informatyczne, obywatelskie oraz przedsiębiorczość.

Kompetencje przekrojowe zaproponowane w Profilu Absolwenta/Absolwentki (nad którym pracowano od roku 2024) to siedem kompetencji w trzech grupach:

- poznawcze (krytyczne myślenie, kreatywne myślenie, rozwiązywanie problemów)
- społeczne (współpraca, dbanie o innych)
- osobiste (kierowanie sobą, dbanie o siebie).

Realizuje się je bez względu na rodzaj i specyfikę przeprowadzanych zajęć, a kształtuje – podobnie jak w przypadku kompetencji fundamentalnych – na wszystkich zajęciach dydaktycznych, również przez wszystkich nauczycieli.

Warto wspomnieć, że trzy spośród siedmiu kompetencji przekrojowych są tożsame z tzw. Kompetencjami 4K (Lamri, 2021). Czwartą kompetencją w typologii 4K – komunikację – opisano jako umiejętność w ramach kompetencji współpracy. W jej skład wchodzi: słuchanie, formułowanie wypowiedzi, uwspólnianie rozumienia, tworzenie przestrzeni do wypowiedzi oraz udzielanie i przyjmowanie informacji zwrotnej.

Aby skutecznie współpracować z innymi, człowiek powinien dysponować umiejętnościami w zakresie komunikacji, wnoszenia wkładu we wspólną pracę (żeby osiągać z innymi synergii w realizacji wspólnych celów) oraz regulacji współpracy. W ramach współdziałania pomocna będzie również postawa indywidualnej odpowiedzialności.

Diagnozowanie oraz zauważanie kompetencji ma się odbywać poprzez konkretne, obserwowalne zachowania uczniów i uczennic, uchwycone podczas ich pracy, a nie poprzez etykietowanie. A więc naszym zadaniem – zadaniem nauczycieli i nauczycielek – nie jest przypisywanie uczniom i uczennicom cech, lecz odnoszenie się do obserwowalnych oraz wymiernych zachowań.

Sprawczość wydaje się uzupełniać całość koncepcji opartej na budowaniu kompetencji, ma dopełnić całość. W tym kontekście jest rozumiana jako podejmowanie działań pozytywnie wpływających na osobę, która je podejmuje, a także na innych (otoczenie) oraz branie za te działania odpowiedzialności. W ramach sprawczości wyróżnia się następujące komponenty:

- poczucie przynależności do wspólnoty

- nastawienie na rozwój
- przekonanie o własnej skuteczności
- samoregulacja.

Z tym, że kompetencje przekrojowe są istotne/konieczne, nie sposób się nie zgodzić. Jak jednak rozwijać je w szkole? Autorzy Kompas Jutra zauważają, że ma się to odbywać celowo, planowo, praktycznie, refleksyjnie, długofalowo, konsekwentnie, systematycznie i we współpracy. Kluczowe wydaje się więc zdobywanie kompetencji przekrojowych przez samych nauczycieli, aby oni mogli następnie modelować je u swoich podopiecznych. W myśl wymienionych wyżej strategii proces ten nie powinien odbywać się doraźnie, lecz systemowo, planowo i spójnie. Jest to założenie racjonalne i wskazujące na brak pośpiechu pomysłodawców. Przypomnijmy: kształtowanie kompetencji fundamentalnych, przekrojowych i przedmiotowych odbywa się harmonijnie, aby wiedza merytoryczna była wspierana umiejętnościami budowanymi w ramach kompetencji przekrojowych.

Źródła:

1. Lamri J., *Kompetencje XXI wieku*, Warszawa 2021
2. *Profil absolwenta i absolwentki. Droga do zmian w edukacji. Etap I: przedszkola i szkoły podstawowe*, red. Szymczak A., Strzemińska E., Warszawa 2025
3. <https://pomagajsieuczyc.ceo.org.pl/.../model-rozwijania..>
4. <https://szkoladlainnowatora.ceo.org.pl/.../Dydaktyka...>
5. <https://kwalifikacje.edu.pl/czym-sa-kompetencje...>
6. <https://www.frse.org.pl/.../przyszlosc-rynku-pracy-raport...>

publikacja na profilu PCEN na platformie Facebook:
30 kwietnia 2026 r.

Tydzień projektowy – dlaczego warto zaplanować pilotaż?

Małgorzata Bukowska-Ulatowska,
nauczyciel konsultant PCEN ds. edukacji języków obcych

W wielu szkołach praca metodą projektu jest już obecna w codziennej praktyce – w działaniach przedmiotowych, międzyprzedmiotowych czy wychowawczych; bywa realizowana we współpracy ze środowiskiem lokalnym albo z partnerami międzynarodowymi. Dla tych placówek tydzień projektowy – wprowadzony rozporządzeniem Ministra Edukacji z 12 marca 2026 r. jako nowe rozwiązanie w ramowych planach nauczania – może oznaczać przede wszystkim dostosowanie znanej formuły do nowych wymagań organizacyjnych. Dla innych szkół będzie to okazja do stopniowego poszerzenia wachlarza efektywnych metod dydaktycznych i wychowawczych oraz do samodzielnego przekonania się, jak uczenie przez działanie, współpracę i rozwiązywanie realnych problemów może wspierać rozwój uczniów.

Warto zadbać o to, aby tydzień projektowy nie został potraktowany jako „tydzień bez lekcji”, ale aby był dobrze zaplanowanym czasem pracy nad konkretnym zadaniem lub problemem. To okazja dla uczniów, aby działać w zespołach, korzystać z wiedzy z różnych przedmiotów, planować kolejne kroki, szukać rozwiązań, prezentować efekty i dokonywać refleksji nad całym procesem.

Pamiętajmy, że w projekcie ważny jest nie tylko rezultat, lecz także droga dochodzenia do niego – to właśnie w trakcie pracy uczniowie rozwijają kompetencje w zakresie współpracy i komunikacji, a także wzmacniają swoją odpowiedzialność, samodzielność i poczucie sprawczości. Dobrze realizowane projekty edukacyjne pomagają łączyć wiedzę szkolną z praktyką i pokazują, że treści z różnych przedmiotów wzajemnie się uzupełniają. Mogą pobudzać ciekawość poznawczą oraz wzmacniać zaangażowanie uczniów, rozwijać kreatywność, a także uczyć podejmowania decyzji i rozwiązywania rzeczywistych problemów.

Realizacja tygodnia projektowego w szkole podstawowej będzie obowiązkowa od roku szkolnego 2027/2028, jednak warto rozważyć pilotaż tygodnia projektowego już w roku szkolnym 2026/2027. Da to możliwość spokojnego sprawdzenia, które rozwiązania pasują do konkretnej szkoły. Pilotaż może objąć jeden rocznik, wybrane klasy albo szerszą grupę uczniów. Pozwala przetestować organizację pracy, podział zadań pomiędzy osoby zaangażowane, dostęp do przestrzeni i zasobów, sposób komunikacji z rodzicami oraz formę prezentacji efektów pracy zespołów projektowych.

Przygotowania warto rozpocząć od poszukania odpowiedzi na podstawowe, praktyczne pytania: W których klasach i kiedy przeprowadzić działania? Jak poinformo-

wać o tym rodziców? Kto sprawdzi się jako lider tygodnia projektowego? Jakie przedmioty i obszary tematyczne objąć pracą projektową? Jak zorganizować plan lekcji, sale, materiały i wsparcie nauczycieli? Komu i w jaki sposób uczniowie zaprezentują efekty swojej pracy?

Jako placówka doskonalenia nauczycieli wspieramy szkoły w przygotowaniu do wdrażania zmian. Podczas spotkań sieci i webinarów dla dyrektorów pomorskich szkół omawiamy założenia tygodnia projektowego, możliwości organizacyjne, przykłady dobrych praktyk i sposoby planowania pilotażu. Zapraszamy również nauczycieli na warsztaty dotyczące pracy metodą projektu oraz realizacji tygodnia projektowego w praktyce.

Tydzień projektowy dla części szkół będzie kontynuacją i modyfikacją znanych już działań, dla innych – szansą na bezpieczne, stopniowe wprowadzenie nowych rozwiązań. W obu przypadkach warto wykorzystać najbliższe miesiące na spokojne przygotowanie, skorzystanie ze wsparcia specjalistów, rozmowę w gronie pedagogicznym i wybór rozwiązań najlepiej odpowiadających potrzebom uczniów danej szkoły oraz możliwościom placówki.

publikacja na profilu PCEN na platformie Facebook: 14 maja 2026 r.

Doświadczenia edukacyjne

Magdalena Urbaś,
nauczyciel konsultant PCEN ds. biologii i edukacji przyrodniczej

Czy umiesz zdobyć w terenie mikroskopem albo lekcją chemii wodę pitną? A skompletować biologię. Tym bardziej warto np. w edukacji obywatelskiej czy „plecak przetrwania”? podkreślić: doświadczenie edukacyjne na historii. Między innymi przed takimi zadaniami staną uczniowie przechodzący znacznie szerszego – organizowanie sytuacji, w których młody człowiek uczy się przez działanie, współpracę, refleksję i odpowiedzialność. To coś, co warto wypracować na etapie edukacyjnym. Osobne obszary doświadczeń edukacyjnych opracowano dla wychowania przedszkolnego oraz dla edukacji wczesnoszkolnej. Natomiast na II etapie edukacyjnym wpisano je do poszczególnych przedmiotów. Wymieniono jedynie te doświadczenia edukacyjne, które uznano za niezbędne do osiągnięcia celów kształcenia na danym przedmiocie lub w ramach określonego etapu edukacyjnego. Często w podstawie programowej pojawia się katalog możliwości wyboru. W przedszkolu np. dzieci przez minimum 10 kolejnych dni tworzą własne zabawki z różnych materiałów – także z odzysku. W edukacji wczesnoszkolnej pojawiają się gry planszowe rozwijające strategiczne myślenie, projekty społeczne czy działania konstrukcyjne.

„Doświadczenia edukacyjne” to jedno z nowych pojęć znajdujących się w zmienionej podstawie kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. Według definicji przywołanej przez IBE to „zaplanowane przez nauczycieli sytuacje edukacyjne, które w sposób celowy wspierają rozwój kompetencji przekrojowych, sprawczości oraz wiedzy i umiejętności przedmiotowych. Doświadczenia edukacyjne powinny być udziałem każdego ucznia i każdej uczennicy”. Zgodnie z harmonogramem nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego od września 2026 r. wchodzi w życie w szkole podstawowej (kl. I i IV) i w przedszkolu, a następnie będzie stopniowo obejmować kolejne klasy i roczniki.

Wyjątkiem jest edukacja dla bezpieczeństwa. Zmiany w tym przedmiocie – zgodnie z założeniami reformy – mają się pojawić już od roku szkolnego 2027/2028 w klasie VIII. I właśnie tam uczniowie dowiedzą się m.in., jak zdobyć w terenie wodę pitną oraz jak skompletować własny „plecak przetrwania”.

Podstawowa życiowa kwestia: woda, pojawia się także na przyrodzie. Podczas tej lekcji „uczeń wyszukuje, analizuje i prezentuje informacje o źródle i parametrach wody kranowej w miejscu zamieszkania, ocenia, czy woda z kranu jest zdatna do picia i uzasadnia swoją ocenę”.

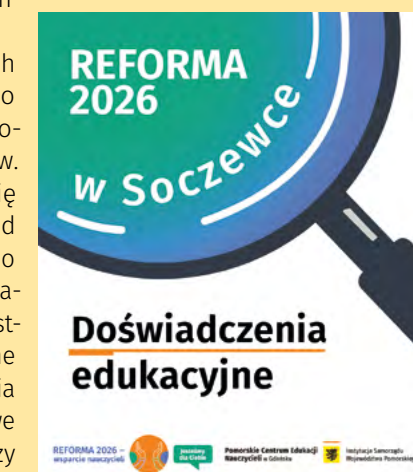
Słowo „doświadczenie” wielu osobom kojarzy się głównie z próbówką, doświadczenia edukacyjne podzie-

lono na indywidualne i na grupowe, np. w edukacji obywatelskiej czy na historii.

Określono również minimalną częstotliwość ich realizacji: kilka razy w roku, raz w roku lub raz na danym etapie edukacyjnym.

Warto też zauważyć, że sam charakter tych działań: praca zespołowa, interdyscyplinarność, projekty społeczne, działania terenowe czy rozwiązywanie problemów, wyraźnie predestynuje je do realizacji w ramach planowanego tygodnia projektowego.

Doświadczenia edukacyjne mają wyposażyć uczniów w różnorodny i praktyczny bagaż umiejętności i wspomnień, zasób w edukacyjnej biografii, który będzie im służył na dalszych etapach edukacji, a także w codziennym życiu. Ten osobisty ekwipunek obejmuje szerokie spektrum kompetencji: od umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia po udział w debacie, współpracę czy twórcze działania z wykorzystaniem nowych technologii, jak np. tworzenie własnych utworów z wykorzystaniem AI na zajęciach z muzyki.

publikacja na profilu PCEN na platformie Facebook: 28 maja 2026 r.

Sprawczość uczniów – od pojęcia do codziennej praktyki

Małgorzata Bukowska-Ulatowska,
nauczyciel konsultant PCEN ds. edukacji języków obcych

publikacja na profilu PCEN na platformie
Facebook: 11 czerwca 2026 r.

Jedną z ważnych kwestii pojawiających się w kontekście reformy oświaty 2026 jest uczniowska sprawczość. Warto potraktować ją nie tyle jako modne hasło czy kolejny punkt do odnotowania w dokumentach, ile jako zaproszenie do przyjrzenia się kierunkowi pracy przedszkola, szkoły albo placówki oświatowej. W jakim stopniu wspieramy dzieci i młodzież w stopniowym przejmowaniu odpowiedzialności za własne uczenie się, przejawianiu inicjatywy oraz działaniu na rzecz pozytywnej zmiany – w swoim życiu, w grupie rówieśniczej, w szkole i w najbliższym otoczeniu?

„Kompas uczenia się 2030” OECD (<https://tiny.pl/2-1698z3d>), w którego ramy wpisuje się polski Kompas Jutra, podkreśla znaczenie sprawczości jako zdolności oraz gotowości do wpływania na rzeczywistość, podejmowania odpowiedzialnych wyborów i refleksji nad ich konsekwencjami. Osoba sprawcza jest podmiotem działania, a nie jedynie odbiorcą cudzych oddziaływań, poleceń czy gotowych rozwiązań. Stopniowo uczy się wyznaczać cele, podejmować decyzje, współpracować z innymi, korzystać

z informacji zwrotnej i brać odpowiedzialność za własne działania.

W „Profilu absolwenta i absolwentki” przygotowanym dla przedszkoli oraz szkół podstawowych (https://tiny.pl/2m_r80sjz) zwraca się uwagę na znaczenie umiejętności i postaw rozwijanych w procesie dydaktyczno-wychowawczym: poczucia przynależności do wspólnoty, nastawienia na rozwój, przekonania o własnej skuteczności oraz umiejętności samoregulacji. Uczeń, który czuje, że jest częścią grupy, ma poczucie wpływu na swoje życie i jest przekonany, że podejmowany wysiłek może prowadzić do zmiany, będzie bardziej otwarty na nowe wyzwania, zaangażowany we własny proces edukacyjny oraz wrażliwy na sprawy ważne dla innych.

W szkolnej codzienności uczniowska sprawczość może rozwijać się w różnych sytuacjach: podczas pracy na lekcji, realizacji doświadczeń i projektów edukacyjnych, działań samorządu uczniowskiego, wolontariatu, inicjatyw klasowych czy aktywności na rzecz lokalnej społeczności. Przejawia się m.in. w samodzielnym planowaniu pracy, rozwiązywaniu problemów, prowadzeniu obserwacji i eksperymentów, współdecydowaniu o sprawach klasy lub szkoły, korzystaniu z informacji zwrotnej oraz prezentowaniu efektów własnych działań. Ważne, aby uczniowie nie tylko wykonywali zadania, lecz także rozumieli ich sens, mieli wpływ na sposób pracy i mogli wykorzystywać wiedzę do rozwiązywania rzeczywistych problemów.

Trzeba podkreślić, że wzmacnianie sprawczości nie oznacza pozostawiania uczniów samym sobie. Wymaga mądrego wsparcia dorosłych, którzy tworzą bezpieczne warunki do podejmowania inicjatywy, popełniania błędów, wyciągania wniosków i ponow-

nego próbowania. Szkoła wzmacnia sprawczość wtedy, gdy stwarza uczniom okazje do realnego doświadczania działania, a nie tylko proponuje lekcje na temat odpowiedzialności, współpracy czy samodzielności.

Uczniowskiej sprawczości nie zbudujemy też skutecznie poprzez pojedyncze zajęcia czy okazjonalne wydarzenia specjalne. Kształtuje się ona przez sprzyjającą, doświadczaną na co dzień kulturę szkoły: sposób komunikacji, organizację pracy, relacje, gotowość do słuchania uczniów, przestrzeń na inicjatywy oraz praktykowany styl przywództwa edukacyjnego. Dlatego warto przyglądać się codziennym sytuacjom szkolnym i pytać: Gdzie uczniowie mogą podejmować decyzje? Kiedy mają wpływ na sposób pracy? W jakich działaniach mogą wykorzystać wiedzę i umiejętności do rozwiązywania rzeczywistych problemów?

Warto pamiętać, że sprawczość uczniów rozwija się tam, gdzie sprawczy mogą być również nauczyciele – gdzie mają bezpieczną i wspierającą przestrzeń do refleksji, współpracy, podejmowania decyzji oraz korzystania ze wsparcia. Trwała i znacząca zmiana edukacyjna wymaga autonomii nauczycieli, ich kompetencji oraz dobrostanu. To nauczyciele, którzy sami czują się współtwórcami zmiany, mogą najskuteczniej tworzyć warunki do podmiotowego działania uczniów.

Dlatego rozmowa o sprawczości nie powinna ograniczać się tylko do uczniów. Dotyczy całej kultury szkolnej: relacji, sposobu organizowania uczenia się oraz warunków, w których zarówno uczniowie, jak i nauczyciele mogą czuć się współodpowiedzialni za przebieg procesu edukacyjnego oraz za rozwój szkoły.

Dlaczego szkoła potrzebuje interdyscyplinarności?

Sylvia Kilanowska-Męczykowska,
nauczyciel konsultant PCEN ds. języka polskiego
i pracy z uczniem z doświadczeniem migracji

Boston, Agnieszka Piłat – polsko-amerykańska artystka – porzuca portretowanie ludzi i zaczyna malować maszyny. Kolejnym krokiem jest towarzyszenie robotom w procesie autonomicznego tworzenia obrazów. Jej działanie to nie tylko spotkanie nauki i sztuki, to zderzenie różnych dyscyplin oraz języków komunikacji, którego celem jest badanie relacji między ludźmi i maszynami. Prace artystki pokazują zalety interdyscyplinarności, która tkwi w zetknięciu światów, przedmiotów i języków. Czy o takiej interdyscyplinarności możemy mówić w polskiej szkole? W naszym systemie edukacji wiedzę oraz umiejętności usytuowano w osobnych „szufladach”. Język polski, matematyka, biologia czy też historia funkcjonują jako odrębne przedmioty, a uczniowie nabierają wprawy w przechodzeniu od jednej perspektywy do drugiej wraz z dzwonkiem na przerwę. Prace Agnieszki Piłat pokazują, że współczesny świat nie działa według takiego schematu.

Zmiany technologiczne, rozwój sztucznej inteligencji oraz dynamicznie zmieniający się rynek pracy sprawiają, że coraz rzadziej rozwiązujemy problemy wymagające wiedzy tylko z jednej dziedziny. Zarówno w życiu prywatnym, jak i w zawodowym potrzebujemy umiejętności łączenia faktów, współpracy z osobami o różnych kompetencjach i posługujących się innymi językami oraz patrzenia na wyzwania z wielu perspektyw jednocześnie.

Zauważają to też pracodawcy, którzy coraz częściej podkreślają, że obok wiedzy specjalistycznej liczą się kompetencje przekrojowe: komunikatywność, kreatywność, zdolność pracy zespołowej i umiejętność dostrzegania szerszego kontekstu problemów. Nie bez powodu mówi się dziś o „technologicznych humanistach” – osobach, które potrafią łączyć kompetencje techniczne z umiejętnością komunikacji, empatią i rozumieniem potrzeb drugiego człowieka. To właśnie na styku różnych dziedzin rodzą się innowacje.

Szukając odpowiedzi na pytanie uczniów: „Po co mi język polski, skoro chcę być inżynierem?”, warto spojrzeć na inwestycje realizowane dziś w naszym województwie. Budowa elektrowni jądrowej wymaga nie tylko wiedzy technicznej, lecz także umiejętności komunikowania złożonych zagadnień w środowisku wielokulturowym i wielojęzycznym, współpracy z ludźmi o różnych specjalizacjach, rozumienia aspektów społecznych, ekonomicznych oraz środowiskowych. Inżynier przyszłości musi umieć zarówno projektować, jak i rozmawiać, przekonywać, analizować oraz współpracować.

Powyższy przykład pokazuje też, że przyszłość zawodowa dzisiejszych uczniów będzie wyglądała inaczej niż kariera ich rodziców. Młodzi ludzie wielokrotnie zmienią miejsca pracy, a nawet zawód, a to wymaga ciągłego uczenia się, zdobywania różnych kompetencji i adaptowania się do nowych warunków. Szkoła nie może być zatem miejscem przekazywania zamkniętego zasobu wiedzy – musi stać się przestrzenią przygotowującą do funkcjonowania w świecie nieustannej transformacji.

Takie spojrzenie znajduje odzwierciedlenie również w kierunkach zmian proponowanych w reformie edukacji Kompas Jutra. Jednym z jej ważnych założeń jest odchodzenie od nauczania opartego wyłącznie na przekazywaniu wiedzy przedmiotowej na rzecz rozwijania kompetencji przyszłości: krytycznego myślenia, współpracy, kreatywności i odpowiedzialności. Istotną rolę mają odgrywać interdyscyplinarne moduły tematyczne oraz projekty, które pozwalają uczniom dostrzegać związki między różnymi dziedzinami wiedzy.

Jak odpowiadać na te wyzwania? Jednym z kierunków jest właśnie interdyscyplinarność rozumiana nie jako rezygnacja z przedmiotów szkolnych, ale jako budowanie między nimi mostów. Dobrym przykładem są działania realizowane w modelu STEAM, łączącym naukę, technologię, inżynierię, sztukę i matematykę. Dzięki STEAM-owym zajęciom uczniowie mogą zobaczyć, że literatura staje się punktem wyjścia do rozmowy o dostępności i o nowych technologiach, matematyka pomaga projektować rozwiązania dla osób ze szczególnymi potrzebami, a sztuka rozwija kreatywność niezbędną również w naukach ścisłych.

W praktyce szkolnej interdyscyplinarność może przyjmować rozmaite formy: wspólne lekcje prowadzone przez nauczycieli różnych przedmiotów, projekty edukacyjne, moduły tematyczne czy wykorzystanie metod takich jak design thinking lub praca projektowa. Nie wymaga rewolucji organizacyjnej – często zaczyna się od niewielkich działań i współpracy kilku nauczycieli wokół jednego celu.

Wielkim świętem interdyscyplinarności może stać się tydzień projektowy – czas, w którym uczniowie pracują nad rzeczywistymi problemami, wykorzystując wiedzę i umiejętności zdobywane na różnych przedmiotach. Takie działania pokazują, że matematyka, język polski, nauki przyrodnicze, technologia lub sztuka nie funkcjonują obok siebie, ale wzajemnie się uzupełniają.

Innowacyjna szkoła to nie tylko nowoczesne technologie. To przede wszystkim miejsce, w którym jest przestrzeń na ciekawość, na eksperymentowanie, na współdecydowanie i na uczenie się na błędach. Taka szkoła pomaga uczniom dostrzegać związki między zjawiskami, pozwala rozumieć złożoność współczesnego świata i przygotowuje ich do życia w rzeczywistości, której jeszcze do końca nie znamy.

Bo choć nie wiemy, jakie zawody będą wykonywać dzisiejsi uczniowie za dwadzieścia lat, możemy być pewni jednego – będą potrzebowali umiejętności łączenia wiedzy, współpracy i uczenia się przez całe życie. A właśnie temu służy edukacja interdyscyplinarna.

- Źródła:
- Prace Agnieszki Piłat można zobaczyć na jej stronie: <https://pilat.ai/home.html>
 - Raport „Kompetencje inżyniera przyszłości” (2024): <https://infuture.institute/.../kompetencje-inzyniera...>
 - „Przepis na STEAM. Poradnik dla nauczycieli i edukatorów”, a także materiały edukacyjne kierowane do uczniów z różnych etapów edukacyjnych: <https://www.gov.pl/web/cppc/materiały-na-lekcje-PAKT>

publikacja na profilu PCEN na platformie Facebook: 25 czerwca 2026 r.

Samotność liczb pierwszych

Joanna Majczak

Liczbę pierwsze dzielą się tylko przez 1 i przez siebie. Stoją na swoich miejscach w nieskończonym szeregu liczb naturalnych, ściśnięte, jak wszystkie, między dwiema innymi liczbami, ale mają w sobie coś, co różni je od innych. To liczby podejrzliwe i samotne.
Paolo Giordano

Dobry Bóg stworzył liczby naturalne, reszta jest dziełem człowieka – to słowa Leopolda Kroneckera, niemieckiego matematyka i logika. Zbiór liczbowy to zbiór, którego elementami są liczby. Znamy zbiory liczb naturalnych, całkowitych, wymiernych, niewymiernych, rzeczywistych, zespolonych, kwaterniony, oktoniony, sedeniony i liczby p-adyczne. Pomędzy tymi zbiorami są zależności: jedne są podzbiorami drugih, inne są wzajemnie rozłączne. Na zbiorach liczbowych można wykonywać działania, których wynik nadal będzie zawierał się w omawianym zbiorze lub wyjdzie poza zbiór.

Wszystko jest liczbą, mówili Pitagorejczycy, dla których początkiem wszechrzeczy była liczba, więc wszystko, co nas otacza, jest według ich filozofii symbolizowane przez liczby, bądź (wywodzące się oczywiście od liczb) figury geometryczne. Uważali, że liczby to absolutny porządek kosmosu i fundament rzeczywistości. Twierdzili, że podstawą wszechrzeczy jest jedność, czyli monada – matka wszystkich liczb.

W zbiorze liczb naturalnych liczby pierwsze to takie, które dzielą się bez reszty jedynie przez samą siebie i przez liczbę jeden. Przy czym liczba zero ani jeden nie są liczbami pierwszymi. Najmniejszą liczbą pierwszą jest 2. Pozostałe liczby naturalne są wielokrotnościami liczb pierwszych.

Liczby pierwsze znane były już w starożytności, a jedna z metod ich poszukiwania – wymyślona przez greckiego matematyka Eratostenesa – jest nazywana *Sitem Eratostenesa*. Sito, ponieważ metoda polega na usuwaniu liczb będących wielokrotnościami liczb pierwszych. Oto kilka początkowych liczb pierwszych: 2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29, 31, 37, 41, 43, 47, 53, 59, 61, 67, 71, 73, 79, 83, 89, 97 itd. oraz kilka większych liczb pierwszych zapisywanych w takiej postaci: $2^{23209}-1$, $2^{44496}-1$, $2^{86243}-1$ ponieważ w rozwinięciu dziesiętnym posiadają aż kilka tysięcy cyfr; największa z nich, $2^{13466917}-1$, posiada w swoim zapisie dziesiętnym 4 mln 53 tys. 946 cyfr.

Mimo pozornej losowości, ich rozmieszczenie podlega niezwykle precyzyjnym i głębokim prawom. Jeśli wyobrażamy sobie oś liczbową jako muzykę w metrum 6/8, to liczby pierwsze zawsze występują na drugiej lub ostatniej ósemce każdego taktu (5, 7, 11, 13, 17, 19, ...). Rozkład liczb pierwszych jest całkowicie zdeterminowany przez interakcję między falami iloczynowymi mniejszych liczb pierwszych.

Liczb pierwszych jest nieskończenie wiele, tzn. nie istnieje największa liczba pierwsza. Twierdzenie to udowodnił w IV w. p.n.e. grecki matematyk Euklides, który tak pisał: *Jest więcej liczb pierwszych, niż każda dana liczba liczb*

pierwszych. Rozmieszczenie liczb pierwszych wśród liczb naturalnych spełnia pewne prawidłowości statystyczne, ale nie jest znany żaden wzór, który pozwalałby wyznaczać liczby pierwsze w sposób bardziej efektywny niż metoda Eratostenesa.

W *Samotności liczb pierwszych* autorstwa Paolo Giordano czytamy: *Sąsiednie liczby pierwsze spotykają się czasami, stykają się przelotnie na moment, ale zaraz znowu oddziela je przepaść. Są wśród nich pary, które sąsiadują ze sobą, ale nigdy nie mogą się do końca połączyć.*

Wiedza na temat liczb pierwszych jest kluczowa w wielu dziedzinach, a ich unikalne właściwości stanowią podstawę nowoczesnej informatyzacji i programowania. Głównym zastosowaniem liczb pierwszych jest kryptografia (szyfrowanie danych), informatyka, zaawansowana matematyka, teoria liczb, a nawet muzyka. Najstawniejszym zastosowaniem liczb pierwszych jest algorytm RSA. Bezpieczeństwo transakcji bankowych w Internecie oraz poufność przesyłanych danych i wiadomości opiera się na fakcie, że wyznaczenie iloczynu dwóch bardzo dużych liczb pierwszych jest proste, ale rozłożenie go z powrotem na czynniki pierwsze zajmuje komputerom tysiące lat. Liczby pierwsze są stosowane do projektowania wydajnych funkcji haszujących, które pozwalają na szybkie wyszukiwanie informacji i przechowywanie danych w strukturach komputerowych. Mają zastosowanie w algorytmach (tzw. generatorach kongruencyjnych) służących do tworzenia ciągów liczb pseudolosowych, które wykorzystywane są w grach komputerowych, symulacjach naukowych oraz statystyce. *Muzyka liczb pierwszych* to pojęcie nawiązujące do głębokich powiązań między matematyką a kompozycją dźwiękową. Użycie liczb pierwszych pozwala kompozytorom tworzyć skomplikowane struktury, w których różne warstwy utworu rzadko się ze sobą pokrywają w prosty sposób – unika się w ten sposób przewidywalnych powtórzeń.

Wśród liczb pierwszych wyróżnia się liczby bliźniacze, liczby zaprzyjaźnione, liczby czworacze, liczby doskonałe, liczby Mersenne’a, liczby izolowane oraz liczby Sophie Germain.

Paolo Giordano w *Samotności liczb pierwszych* pisał, że *wśród liczb pierwszych niektóre są jeszcze bardziej szczególne. Matematycy nazywają je liczbami pierwszymi bliźniaczymi. Są to pary liczb pierwszych, które z sobą sąsiadują albo raczej prawie sąsiadują, bo między nimi stoi zawsze liczba parzysta, która nie pozwala im się stykać naprawdę. Liczby takie jak 11 i 13, 17 i 19, 41 i 43. Kto ma cierpliwość, by kontynuować liczenie, odkrywa, że liczby bliźniacze, im większe, tym są rzadsze. Natrafia na liczby pierwsze coraz bardziej odosobnione, zagubione w przestrzeni wypelnionej samymi tylko cyframi, w której panuje cisza i rytmiczny porządek. Pojawia się wtedy*

niepokojące podejrzenie, że napotkane dotąd pary były przypadkowe, a prawdziwym przeznaczeniem liczb pierwszych jest samotność. Później, kiedy nadzieja znika, a liczenie zaczyna nużyć, niespodziewanie trafia się znowu para liczb bliźniaczych, uczipionych jedna drugiej. Wśród matematyków powszechne jest przekonanie, że jakkolwiek długo by się liczyło, zawsze napotka się kolejną parę, chociaż nikt nie będzie wiedział gdzie, dopóki tego nie odkryje.

Liczby bliźniacze z pierwszej setki to: 3 i 5, 5 i 7, 11 i 13, 17 i 19, 29 i 31, 41 i 43, 59 i 61 oraz 71 i 73. Liczba 5 jest bliźniacza zarówno z 3, jak i z 7. Ostatnimi cyframi liczb bliźniaczych mogą być: 1 i 3 (na przykład 11 i 13), 7 i 9 (na przykład 17 i 19) oraz 9 i 1 (na przykład 29 i 31).

Dla każdej pary liczb bliźniaczych większych lub równych 5 liczba naturalna między nimi jest podzielna przez 6. Największe znane dziś liczby bliźniacze, każda składająca się z 200 700 cyfr $37568016956852^{666669} \pm 1$, zostały znalezione w 2011 r. Już w 1919 r. Norwieg Viggo Brun wykazał, że suma odwrotności szeregu liczb bliźniaczych jest zbieżna.

$$\left(\frac{1}{3}+\frac{1}{5}\right)+\left(\frac{1}{5}+\frac{1}{7}\right)+\left(\frac{1}{11}+\frac{1}{13}\right)+\left(\frac{1}{17}+\frac{1}{19}\right)+\left(\frac{1}{29}+\frac{1}{31}\right)+\dots \approx 1,902160583104$$

Zbieżność ta może być spowodowana przez to, że liczb bliźniaczych jest tylko skończenie wiele, a jeśli tak nie jest – to znaczy przynajmniej, że są one *rzadko położone*.

Liczb bliźniaczych nie można mylić z liczbami zaprzyjaźnionymi. Liczby zaprzyjaźnione to para różnych liczb naturalnych takich, że suma dzielników każdej z tych liczb równa się drugiej (nie licząc dzielników przez samą siebie).

Przykładem liczb zaprzyjaźnionych jest para liczb podana już przez Pitagorasa: 220 i 284, ponieważ: $D_{220} = \{1, 2, 4, 5, 10, 11, 20, 22, 44, 55, 110, 220\}$ i $D_{284} = \{1, 2, 4, 71, 142, 284\}$, a $220 = 1 + 2 + 4 + 71 + 142$ (dzielniki właściwe liczby 284), z kolei $284 = 1 + 2 + 4 + 5 + 10 + 11 + 20 + 22 + 44 + 55 + 110$ (dzielniki właściwe liczby 220).

Gdy zapytano Pitagorasa: *Co to jest przyjaciel?*, odpowiedział: *Przyjaciel to drugi ja; przyjaźń, to stosunek liczb 220 i 284*. Stąd podobno pochodzi niezwykła nazwa liczb zaprzyjaźnionych. W starożytności liczbom zaprzyjaźnionym przypisywano znaczenie mistyczne.

Nie wiadomo, czy istnieje nieskończenie wiele par liczb zaprzyjaźnionych i czy istnieje para liczb zaprzyjaźnionych o różnej parzystości. Przykłady innych par liczb zaprzyjaźnionych: 220 i 284, 1184 i 1210, 2620 i 2924, 5020 i 5564, 6232 i 6368, 10744 i 10856, 12285 i 14595, 17296 i 18416, 63020 i 76084, 66928 i 66992, 9363584 i 9437056.

W zbiorze liczb naturalnych występują liczby pierwsze, których prawdziwym przeznaczeniem jest samotność. Według Paolo Giordano znalazły się przypadkiem

w tym ciągu, uwięzione jak peretki nawleczone na nitkę. Zdaniem Dona Zagiera, patrząc na liczby pierwsze, ma się uczucie przebywania w obecności jednej z niewytłumaczalnych tajemnic stworzenia. Marcus du Sautoy twierdzi, że liczby pierwsze są jak atomy arytmetyki. Są wodorami i tlenami świata liczb. Z kolei Karine Giébel uważa, że te liczby są jak życie – bardzo logiczne, tylko że nigdy nie da się odkryć rządzących nimi reguł, choćby myślało się cały czas.

Literatura

1. Giordano P., *Samotność liczb pierwszych*, Wydawnictwo W.A.B. 2010

2. <http://lubimyczytac.pl/cytaty/31355-autor/paolo-giordano>

3. <http://www.oeiizk.edu.pl/historia/bogdanowicz/pitagoras.html>

4. <http://www.math.edu.pl/ile-pierwszych>

dr Joanna Majczak – nauczyciel dyplomowany matematyki w Szkole Podstawowej nr 14 we Włocławku; wykładowca w Kujawskiej Szkole Wyższej; prowadzi warsztaty dla nauczycieli; uwielbia czytać i chodzić po górach.

Coraz więcej wymagań. Coraz mniej zasobów. Jak wspierać nauczycieli we współczesnej szkole?

Wnioski z badań oraz doświadczeń projektu
*Mistrzowskie Nauczanie:
Rozwój i wellbeing dla nauczycieli*

Magdalena Rozenberg, Piotr Zubowicz

Coraz więcej wymagań. Coraz więcej oczekiwań. Coraz więcej biurokracji. Coraz mniej czasu na odpoczynek i regenerację. W takiej rzeczywistości funkcjonują dziś nauczyciele. Czy można wymagać, że będą skutecznie wspierać uczniów, jeśli sami coraz częściej pracują na granicy przeciążenia? W świetle najnowszych badań oraz doświadczeń projektu *Mistrzowskie Nauczanie. Rozwój i wellbeing dla nauczycieli* artykuł pokazuje, dlaczego troska o dobrostan nauczycieli stała się jednym z najważniejszych wyzwań współczesnej szkoły.

W porównaniu z innymi grupami zawodowymi zawód nauczyciela wiąże się z wysokim poziomem stresu zawodowego oraz zwiększonym ryzykiem odchodzenia z zawodu (Cefai et al., 2025). Aktualne dane raportu *Global Report on Teachers* opracowanego przez UNESCO oraz International Task Force on Teachers for Education 2030 (2024) wskazują, że do 2030 roku na świecie będzie potrzebnych około 44 milionów dodatkowych nauczycieli, aby zapewnić powszechny dostęp do wysokiej jakości edukacji. Choć dobór nauczycieli ma charakter globalny, jego przyczyny i skala różnią się w zależności od regionu świata. W krajach Afryki Subsaharyjskiej szacuje się, że konieczne będzie zatrudnienie około 15 milionów dodatkowych nauczycieli. Natomiast w państwach wysoko rozwiniętych coraz większym wyzwaniem staje się ograniczenie zjawiska przedwczesnego odchodzenia z zawodu (UNESCO & International Task Force on Teachers for Education 2030, 2024). Również wyniki międzynarodowego badania TALIS 2024¹ (*Teaching and Learning International Survey*) pokazują niepokojące tendencje. Wzięta w nim udział Polska – 3783 nauczycieli klas 5-8 z 279 szkół podstawowych.² Wyniki

1 W badaniu TALIS 2024 wzięto udział ponad 190 tysięcy nauczycieli i dyrektorów szkół z ponad 55 krajów i regionów na całym świecie. Są to: Albania, Alberta (Kanada), Arabia Saudyjska, Australia, Austria, Azerbejdżan, Bahrajn, Belgia – Wspólnota Flamandzka, Belgia – Wspólnota Francuska, Brazylia, Bułgaria, Chile, Chorwacja, Cypr, Czarnogóra, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Islandia, Izrael, Japonia, Kazachstan, Kolumbia, Korea Południowa, Kosowo, Kostaryka, Litwa, Łotwa, Macedonia Północna, Malta, Maroko, Norwegia, Nowa Zelandia, Polska, Południowa Afryka, Portugalia, Rumunia, Serbia, Singapur, Słowacja, Słowenia, Stany Zjednoczone, Szanghaj (Chiny), Szwecja, Turcja, Uzbekistan, Węgry, Wietnam, Włochy i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Wszystkie szczegółowe wnioski z badania można przeczytać w raporcie Instytutu Badań Edukacyjnych <https://ibe.edu.pl/files/BIBLIOTEKA/TALIS/talis-2024.pdf> (dostęp 5.07.2026).

2 Badanie było realizowane na losowych, reprezentatywnych próbach nauczycieli i dyrektorów szkół, co umożliwia uogólnianie wyników na całą badaną populację. Źródło: Badanie TALIS 2024, s. 31 (link w przypisie 1).

wykazują, że jednym z najbardziej niepokojących zjawisk jest niski poziom społecznego uznania dla zawodu nauczyciela. Zaledwie 10% polskich nauczycieli uważa, że ich praca jest ceniona przez społeczeństwo (dla porównania średnia dla krajów uczestniczących w badaniu wynosi 35%). Jedynie 9% nauczycieli dostrzega uznanie dla zawodu w mediach. Brak uznania nauczyciele odczuwają również bezpośrednio w środowisku szkolnym. Co trzeci badany (34%) deklaruje, że nie czuje się doceniany przez uczniów, natomiast niemal co drugi (47%) doświadcza braku uznania ze strony rodziców. Źródła stresu zawodowego obejmują również odpowiedzialność za wyniki i dobrostan społeczno-emocjonalny uczniów, trudności związane z utrzymaniem dyscypliny w klasie oraz nadmiar obowiązków administracyjnych. Narastające obciążenia zawodowe znajdują odzwierciedlenie także w ocenie własnej pracy polskich nauczycieli. Choć 88% badanych deklaruje zadowolenie z wykonywanego zawodu, a 68% uważa, że jego zalety przeważają nad wadami, w porównaniu z badaniem TALIS 2013 widoczne są niepokojące zmiany. Odsetek nauczycieli dostrzegających przewagę zalet zawodu zmniejszył się o 9 punktów procentowych, a niemal co trzeci badany deklaruje, że nie wybrałby ponownie tego zawodu. Jednocześnie odsetek osób, które ponownie zdecydowałyby się na wybór tej ścieżki zawodowej, był o 10 punktów procentowych niższy niż w badaniu TALIS 2013. Oznacza to stopniowe osłabianie satysfakcji zawodowej i zaangażowania, które w dłuższej perspektywie może negatywnie wpływać na jakość edukacji. Co więcej, poziom satysfakcji zawodowej polskich nauczycieli pozostaje niższy niż w większości krajów uczestniczących w badaniu TALIS 2024.³

W świetle przedstawionego kontekstu badań warto przyjrzeć się sytuacji zdrowotnej nauczycieli na poziomie regionalnym. W tym celu Autorka przeprowadziła badania dotyczące zdrowia psychicznego nauczycieli województwa pomorskiego (Rozenberg, 2024), wykorzystując kwestionariusz psychologiczny AVEM (*Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster* – Wzorzec Zachowań i Przeżyć Związanych z Pracą), opracowany przez profesorów Uwe Schaarschmidta i Andreasa Fischera w Zakładzie Psychologii Osobowości i Różnic Indywidualnych Uniwersytetu w Poczdamie. Badanie przeprowadziła na próbie 862 nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa pomorskiego, w tym 339 nauczycieli języków obcych oraz 523 nauczycieli innych przedmiotów. Przeanalizowała 56 892 odpowiedzi udzielone na 66 twierdzeń kwestionariusza AVEM, który pozwala na identyfikację czterech stałych typów zachowań i przeżyć związanych z pracą, istotnych zarówno dla zdrowia psychicznego jednostki, jak i jej efektywności zawodowej:

- **typ G** – typ zdrowy (od niemieckiego słowa *gesund* – zdrowy) charakteryzuje wysoki poziom kompetencji zawodowych i interpersonalnych, dobre samopoczucie w środowisku pracy oraz racjonalne zarządzanie zasobami własnymi, co sprzyja zdrowiu psychicznemu i rozwojowi osobistemu;
- **typ S** – typ oszczędnościowy (od niemieckiego wyrazu *sparsam* – oszczędny) charakteryzuje wyraźna tendencja do zachowań oszczędnych oraz stosunkowo niski poziom motywacji do wykonywania obowiązków; *wygodyństwo* często spotykane u osób typu S może stanowić przeszkodę w rozwijaniu czynnej postawy życiowej oraz poczucia samorealizacji, aczkolwiek pozwala chronić swoje zdrowie psychiczne;
- **typ ryzyka A** – typ nadmiernie obciążony – charakteryzuje bardzo wysokie subiektywne znaczenie pracy oraz silne zaangażowanie w jej wykonywanie, co względem dobrostanu emocjonalnego może być czynnikiem destrukcyjnym; osoby reprezentujące ten wzorzec wykazują pracoholizm, który może być uwarunkowany ukształtowaną w procesie socjalizacji starannością, sumiennością, pilnością i dużą ambicją lub być wynikiem dążenia do uzyskania wysokiej pozycji zawodowej i wyróżnienia się za wszelką cenę na tle innych;
- **typ ryzyka B** – typ wypalony (od angielskiego słowa *burnout* – wypalony) charakteryzuje redukcja odporności psychicznej w połączeniu z ograniczonym zaangażowaniem się, obniżoną zdolnością do zachowania dystansu wobec problemów zawodowych, poczuciem pustki, samotności i bezsensowności życiowej, co skutkuje realnym zagrożeniem dla zdrowia psychicznego (por. Rongińska & Gaida, 2012, 31-35).

W analizie wyników Autorka wykazała, że zarówno wśród nauczycieli języków obcych, jak i nauczycieli innych przedmiotów w województwie pomorskim dominuje typ ryzyka A. Oznacza to, że badani najczęściej funkcjonują w warunkach bardzo wysokiego zaangażowania zawodowego, któremu nie towarzyszy wystarczająca regeneracja psychofizyczna. Taki sposób funkcjonowania sprzyja narastaniu wyczerpania emocjonalnego, utrzymującego się stresu oraz zwiększa ryzyko wypalenia zawodowego. Niepokojący okazał się również wysoki udział nauczycieli reprezentujących typ ryzyka B, wskazujący redukcję odporności psychicznej w połączeniu z obniżoną zdolnością do zachowania dystansu wobec wymagań zawodowych. Część nauczycieli reprezentuje typ S, który wiąże się z tendencją do rezygnacji i obniżonej motywacji. Najmniej liczną grupę stanowili nauczyciele reprezentujący typ G,

3 Wszystkie przedstawione wyniki dotyczące polskiej próby badawczej pochodzą z raportu: Paczuska et al. (red.), TALIS 2024. Wyniki Międzynarodowego Badania Nauczania i Uczenia się, Warszawa 2025.

Uniwersytet Gdański | Instytut Filologii Germańskiej
Uniwersytet Zielonogórski | Centrum Liderów Biznesu

BEZPŁATNY WEBINAR
PSYCHOEDUKACJI I COACHINGU

MISTRZOWSKIE
NAUCZANIE:
Rozwój i wellbeing
dla nauczycieli

7.10.2024
17.00–18.00

Jak pracować z pasją i ochronić się przed wypaleniem w zawodzie nauczyciela?
dr hab. Tatiana Rongińska, prof. UZ
Uniwersytet Zielonogórski

15.10.2024
17.30–18.30

Sukces w pracy nauczyciela z perspektywy psychologii pozytywnej
dr hab. Ludwika Wojciechowska, prof. UWIM
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

21.10.2024
17.00–18.00

Styl relacji w trudnych sytuacjach jako warunek konieczny dobrostanu (coaching)
dr Artur Dolinski
Uniwersytet Zielonogórski

28.10.2024
18.00–19.00

Zdrowie psychiczne – jak je utrzymać?
dr hab. Małgorzata Anna Basińska, prof. UKW
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

zespół organizacyjny: dr hab. Tatiana Rongińska, prof. UZ | Uniwersytet Zielonogórski
dr Magdalena Rozenberg | Uniwersytet Gdański
rejestracja online: www.pcen.gda.pl • Szkolenia

Uniwersytet Gdański | Instytut Filologii Germańskiej
Zespół Badań nad Edukacją Językową i Kształceniem Nauczycieli

II EDYCJA
BEZPŁATNY WEBINAR
PSYCHOEDUKACJI I COACHINGU

MISTRZOWSKIE
NAUCZANIE:
Rozwój i wellbeing
dla nauczycieli

10.03.2025
17.00–18.00

Wypalenie zawodowe nauczycieli: problem pracownika czy pracodawcy
dr hab. Beata A. Basińska
Politechnika Gdańska

18.03.2025
17.00–18.00

Zjawiska psychopatologiczne w pracy:
mobbing, stalking, pracoholizm, zmęczenie przewlekłe
dr hab. Elżbieta Katarzyna Kasprzak, prof. UKW
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

31.03.2025
17.00–18.00

Kocham swoją pracę, ale ile jeszcze wytrzymam?
O zdrowiu nauczycieli i przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu
dr Marcin Szulc, prof. UG
Uniwersytet Gdański

8.04.2025
17.00–18.00

Narzędzia komunikacyjne w rozwiązywaniu
trudnych sytuacji relacyjnych z uczniem
dr Artur Dolinski
Uniwersytet Zielonogórski

organizacja: dr hab. Magdalena Rozenberg | Uniwersytet Gdański
rejestracja online: www.pcen.gda.pl • Szkolenia

uznawany za najbardziej korzystny wzorzec funkcjonowania w pracy (por. Rozenberg, 2024, 278–281).

Niepokój budzą też aktualne dane dotyczące zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. *Diagnoza Młodzieży 2026* wskazuje na systemowy regres dobrostanu psychicznego dzieci, nastolatków i młodych dorosłych po 2020 roku. Aż 46% nastolatków w wieku 10-19 lat ma skrajnie niską samoocenę, około 40% uczniów szkół ponadpodstawowych doświadcza objawów depresyjnych, a 24% uczniów w wieku 13-17 lat deklaruje poczucie smutku i pustki. Szczególnie niepokojące są dane dotyczące zachowań autodestrukcyjnych – 17% nastolatków w wieku 13-17 lat dokonało samookaleczeń w ostatnim roku, a liczba prób samobójczych wśród młodzieży w wieku 13-18 lat wzrosła w latach 2013-2024 około sześciokrotnie⁴. Te alarmujące dane pokazują, że współczesna szkoła staje się miejscem, w którym spotykają się dwa poważne wyzwania: pogarszająca się kondycja psychiczna uczniów oraz narastające przeciążenie zawodowe nauczycieli. Trudno oczekiwać, aby nauczyciele skutecznie wspierali uczniów w sytuacjach kryzysowych, jeśli sami funkcjonują pod presją przewlekłego stresu, nadmiernych obciążeń i ograniczonych zasobów psychicznych. Potrzebne są rozwiązania systemowe obejmujące wzmocnienie kompetencji interpersonalnych nauczycieli, rozwój wsparcia psychologicznego, budowanie kultury współpracy z rodzicami oraz tworzenie środowiska pracy sprzyjającego dobrostanowi całej społeczności szkolnej.

Jednym z przykładów takiego podejścia jest projekt naukowo-edukacyjny *Mistrzowskie Nauczanie: Rozwój i wellbeing dla nauczycieli*, zrealizowany w latach 2024-2026 z inicjatywy i pod kierownictwem dr hab. Magdaleny Rozenberg – kierowniczkii Zespołu Badań nad Edukacją Językową i Kształceniem Nauczycieli w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Gdańskiego. Partnerem projektu jest Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku, a koordynatorem ze strony PCEN – Piotr Zubowicz. W trzech edycjach projektu⁵ uczestniczyło łącznie blisko 1000 nauczycieli. Wszystkie jego edycje odbyły się pod Honorowym Patronatem Prezydenta Miasta Gdańska Aleksandry Dulkiewicz.

Celem projektu jest wspieranie dobrostanu nauczycieli poprzez rozwijanie zasobów psychologicznych niezbęd-

Uniwersytet Gdański | Instytut Filologii Germańskiej
Zespół Badań nad Edukacją Językową i Kształceniem Nauczycieli

III EDYCJA
BEZPŁATNY WEBINAR
PSYCHOEDUKACJI I COACHINGU

MISTRZOWSKIE
NAUCZANIE:
Rozwój i wellbeing
dla nauczycieli

5.03.2026
17.00–18.30

Mobbing w pracy nauczyciela i wychowawcy. Uwarunkowania, objawy oraz radzenie sobie
dr hab. Elżbieta Katarzyna Kasprzak, prof. UKW
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

12.03.2026
17.00–18.30

Komunikacyjne modele korygowania nieakceptowalnych zachowań uczniów
dr Artur Dolinski
Uniwersytet Zielonogórski

19.03.2026
17.00–18.30

Psychologia przywództwa w codziennosci szkoły - od zarządzania do świadomego liderowania
dr Dorota Gocłowska-Werner
Uniwersytet Gdański

26.03.2026
17.00–18.30

Odporność psychiczna w szkole – jak wspierać uczniów i nie zapominać o sobie
dr Agata Budnik
Uniwersytet Gdański

organizacja: dr hab. Magdalena Rozenberg | Uniwersytet Gdański
rejestracja online: www.pcen.gda.pl • Szkolenia

nych do funkcjonowania we współczesnej szkole. Program szkoleń obejmuje zagadnienia związane z radzeniem sobie ze stresem i mobbingiem, budowaniem odporności psychicznej, skuteczną komunikacją, korygowaniem nieakceptowanych zachowań uczniów, przywództwem edukacyjnym oraz profilaktyką wypalenia zawodowego. Tematyka poszczególnych webinarium została opracowana w oparciu o aktualne wyniki badań naukowych oraz rzeczywiste potrzeby rozwojowe nauczycieli.

Analiza ewaluacji trzech edycji projektu potwierdza trafność przyjętych założeń. Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się zagadnienia dotyczące budowania relacji z uczniami, komunikacji w sytuacjach trudnych, reagowania na zachowania nieakceptowane, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu oraz wzmocniania dobrostanu nauczycieli. Uczestnicy podkreślali przede wszystkim praktyczną użyteczność prezentowanych treści, ich zgodność z codziennymi wyzwaniami zawodowymi oraz możliwość natychmiastowego zastosowania omawianych strategii w pracy z uczniami, rodzicami i zespołem nauczycielskim. Jednocześnie wskazywali, że udział w projekcie sprzyjał refleksji nad własnym funkcjonowaniem zawodowym, motywował do dalszego rozwoju oraz wzmocnił poczucie sprawczości w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami szkolnymi. Wyniki ewaluacji pokazują, że skuteczne wspieranie nauczycieli wymaga

nie tylko przekazywania wiedzy, lecz przede wszystkim tworzenia przestrzeni do rozwijania kompetencji, wymiany doświadczeń i poznawania rozwiązań odpowiadających na realne wyzwania współczesnej szkoły. To właśnie połączenie nauki z praktyką okazało się jednym z najważniejszych czynników decydujących o wysokiej ocenie projektu przez jego uczestników.

W świecie rosnących wymagań i oczekiwań dbałość o zdrowie psychiczne nauczycieli przestaje być wyłącznie ich indywidualną odpowiedzialnością, a staje się wspólnym zadaniem szkoły, instytucji wspierających edukację oraz całego społeczeństwa. Od jakości tego wsparcia zależy nie tylko przyszłość zawodu nauczyciela, lecz także jakość edukacji kolejnych pokoleń. Inwestowanie w dobrostan nauczycieli jest bowiem inwestowaniem w uczniów, szkołę i przyszłość całego systemu edukacji.

Bibliografia:

- Cefai, Carmel; Galea, Natalie; Spiteri, Rachel; Cavioni, Valeria. „From burnout to growth: the relationship between teachers’ job satisfaction, wellbeing and mental health”. *Frontiers in Education*, 10, 2025, 1–11. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1708863>
- Diagnoza Młodzieży*, Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, Warszawa, 2026
- Paczuska, Katarzyna; Kutylowska, Katarzyna; Wągrowa, Urszula. *Nauczycielki i nauczyciele o pracy w zawodzie. Wyniki Międzynarodowego Badania Nauczania i Uczenia się TALIS 2024*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy. Warszawa, 2025
- Rongińska, Tatiana; Gaida, Werner A. *Strategie radzenia sobie z obciążeniem psychicznym w pracy zawodowej*. Zielona Góra: Uniwersytet Zielonogórski, 2012
- Rozenberg, Magdalena. *Gesundheit, Gesundheitsförderung und Ausbildungsinhalte. Eine empirische Studie zu Belastungen im Fremdsprachenlehrerberuf*. Münster, New York: Waxmann, 2024
- UNESCO and International Task Force on Teachers for Education 2030. *Global report on teachers: Addressing teacher shortages and transforming the profession*. Paris: UNESCO, 2024 https://teachertaskforce.org/sites/default/files/2024-04/2349-23_GlobalReportonTeacher_WEB.pdf (dostęp 5.07.2026)

dr hab. Magdalena Rozenberg – germanistka, glottodydaktyk i pedeutolog; kierownik Zespołu Badań nad Edukacją Językową i Kształceniem Nauczycieli w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Gdańskiego.

Piotr Zubowicz – starszy specjalista ds. organizowania doskonalenia w Pomorskim Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku.

16

17

Innowacja pedagogiczna, czyli zastrzyk energii, powiew świeżości oraz odwaga twórczego i nowatorskiego działania w szkole. Od czego zacząć? Dlaczego warto?

Joanna Nikulin-Stawińska,
nauczyciel-doradca metodyczny PCEN ds. języka angielskiego

Współczesna szkoła stoi przed wieloma wyzwaniami, które wymagają od nauczycieli nie tylko rzetelnej wiedzy przedmiotowej, ale przede wszystkim elastyczności, kreatywności i odwagi w poszukiwaniu nowych rozwiązań. Naprzeciw tym potrzebom wychodzi innowacja pedagogiczna. Jest narzędziem w rękach nauczyciela, który – dzięki nowym, autorskim pomysłom – może ożywić proces dydaktyczny, wprowadzać nowe metody nauczania, zwiększyć motywację uczniów, a nawet wpłynąć na organizację pracy szkoły. Wdrożenie innowacji może przeciwdziałać edukacyjnej rutynie i utartym schematom, dać nauczycielowi zastrzyk energii, a jednocześnie otworzyć przestrzeń do rozwoju zawodowego.

Napisanie innowacji nie jest skomplikowanym procesem. Wystarczy mieć pomysł i w zwięzły, uporządkowany sposób opisać jego założenia, cele, sposoby realizacji oraz ewaluacji, zgodnie z przepisami prawa i zasadami obowiązującymi w danej szkole. Realizacja innowacji może okazać się zaproszeniem do fascynującej edukacyjnej podróży.

Czym jest innowacja pedagogiczna?

Przez lata wokół pojęcia innowacji pedagogicznej narodziło wiele mitów. Część nauczycieli wciąż kojarzy ją z dawnymi, rygorystycznymi procedurami, wielostronicową dokumentacją i koniecznością uzyskiwania zgód zewnętrznych organów. Tymczasem od 1 września 2017 r., po wejściu w życie przepisów ustawy z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, działalność innowacyjna stała się integralnym elementem pracy szkoły. Zniesiono obowiązek zgłaszania innowacji kuratorowi oświaty i organowi prowadzącemu szkołę, a ciężar decyzji oraz odpowiedzialności za jakość przedsięwzięcia przesunął się na poziom szkoły.

Prawo oświatowe wpisuje innowacyjność w zadania systemu edukacji. Art. 1 pkt 18 wskazuje na stosowanie innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, a art. 44 ust. 1 pkt 3 – na tworzenie warunków do rozwoju aktywności i kreatywności uczniów. Innowacyjność nie jest więc dodatkiem do pracy szkoły, lecz jednym ze sposobów jej świadomego rozwoju. Najprościej rzecz ujmując, **innowacja pedagogiczna jest nowatorskim rozwiązaniem lub działaniem, które służy poprawie jakości pracy szkoły.** Może dotyczyć treści, metod pracy, organizacji procesu dydaktycznego albo

łączyć kilka tych obszarów. Jej istotą nie jest efektywność, wyróżnianie się stylem lub widowiskową formą. Istotą innowacji jest sens: odpowiedź na rozpoznaną realną potrzebę i wprowadzenie nowej jakości do codziennej praktyki.

Warto zapamiętać prostą zasadę: **to, co w jednej szkole jest powszechne, w innej może być nowatorskie.** Innowacja nie musi być czymś, czego nigdy wcześniej nigdzie nie było. Wystarczy, że danego rozwiązania dotąd nie stosowano w konkretnej placówce, a jego wdrożenie jest celowe i uzasadnione. Innowacja nie musi więc być „lotem na Księżyc”. Innowacyjność może zacząć się od małego kroku i niewielkiej zmiany: nowej techniki pracy, innych niż dotychczas metod nauczania, regularnego wykorzystania metody projektu, tutoringu rówieśniczego, storytellingu czy elementów edukacji kulturalnej.

Czym jest innowacja w szkole?

nowatorskim rozwiązaniem/ działaniem poprawiającym pracę szkoły

Uwaga!

To, co w jednej szkole będzie powszechne, w innej może być nowatorstwem.

Innowacja nie jest czymś, czego nigdy wcześniej nigdzie nie było, ale tym, czego do tej pory nie było w naszej placówce.

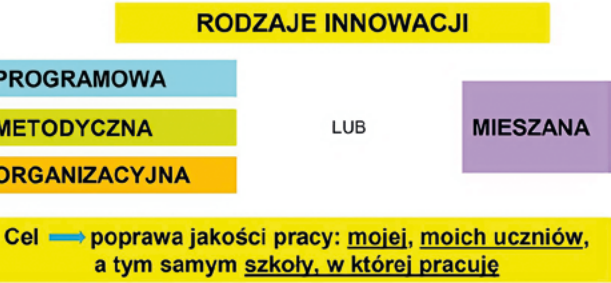
Rodzaje innowacji pedagogicznych

Wyróżniamy innowacje **programowe**, **metodyczne**, **organizacyjne** oraz **mieszane**.

1. **Innowacja programowa** dotyczy modyfikacji treści lub zakresu programu nauczania dla tej grupy uczniów, którzy będą odbiorcami naszej innowacji.

2. **Innowacja metodyczna**, zgodnie z nazwą, obejmuje zmiany w sposobach nauczania i uczenia się, dotyczy więc nowych metod nauczania, dydaktyki czy podejścia do oceny i informacji zwrotnej.
3. **Innowacja organizacyjna** to zmiany w organizacji pracy szkoły, w tym czasu, przestrzeni lub współpracy.

W praktyce często spotykamy rozwiązania łączące kilka obszarów, np. innowację programowo-metodyczną czy programowo-metodyczno-organizacyjną. Niezależnie od rodzaju cel pozostaje wspólny, a jest nim poprawa jakości pracy nauczyciela, uczniów, a w rezultacie podniesienie jakości pracy całej szkoły.

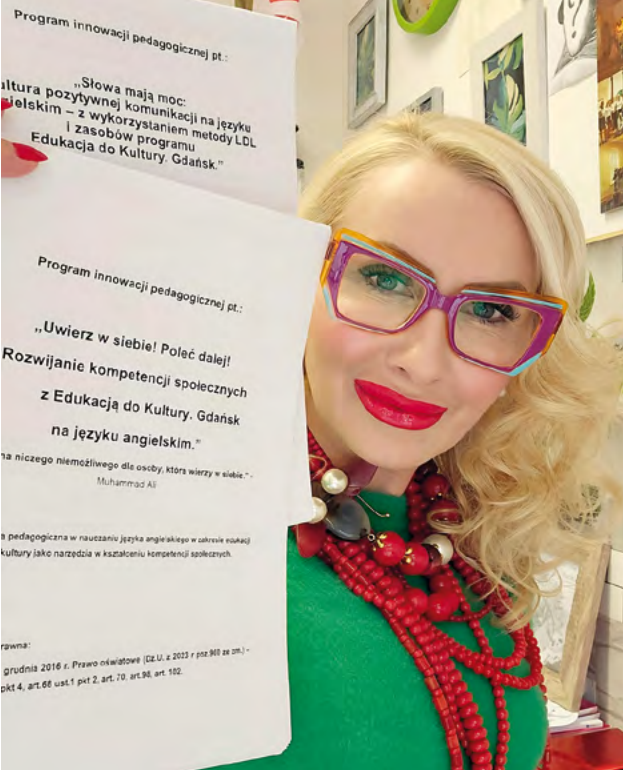
Nauczyciel architektem zmiany

Nauczyciel, który projektuje i wdraża innowacyjne działania, jest ważnym zasobem każdej społeczności szkolnej, ponieważ nie ogranicza się on do realizowania gotowych rozwiązań, ale obserwuje, stawia pytania, poszukuje i świadomie projektuje zmianę. W tym sensie staje się architektem procesu edukacyjnego, zna kontekst, dostrzega, rozumie i reaguje na potrzeby swoich uczniów, łączy wymagania programowe z własnym doświadczeniem oraz profesjonalnym osądem możliwych działań.

W literaturze dotyczącej sprawczości nauczycieli podkreśla się, że trwała zmiana edukacyjna jest silnie związana z poczuciem wpływu, odpowiedzialności i współtworzenia rozwiązań przez samych nauczycieli (Priestley i in., 2012; Imants, Van der Wal, 2020). Innowacja pedagogiczna dobrze wpisuje się w ten sposób myślenia. Daje nauczycielowi przestrzeń do działania autonomicznego, ale nie dowolnego: autonomia łączy się tu z refleksją, odpowiedzialnością i troską o jakość.

Źródłem dobrego pomysłu może być codzienna obserwacja uczniów, zauważona trudność, potrzeba większego zaangażowania czy chęć rozwijania określonych kompetencji. Może nim być również pasja nauczyciela. Teatr, literatura, sztuka, podróże, nowe technologie, grywalizacja, STEAM, design thinking, edukacja międzykulturowa czy kultura pozytywnej komunikacji mogą stać się punktem wyjścia do wartościowych działań, jeśli zostaną połączone z rzeczywistą potrzebą edukacyjną w naszej szkole. Pasja sama w sobie nie czyni

jeszcze podstawy innowacji, ale może stać się znakomitym źródłem energii i przyczyną podjęcia nowatorskich działań w szkole. Wystarczy odważyć się wdrożyć pomysł w życie i zrobić pierwszy krok.

Jak napisać innowację krok po kroku?

Krok 1. Analiza potrzeb uczniów oraz nauczyciela – innowatora.

Dobra innowacja zaczyna się od pytania: **po co chcę coś zmienić?** Warto przyjrzeć się potrzebom uczniów, ich sposobowi uczenia się, motywacji, trudnościom, mocnym stronom i zainteresowaniom. Równie ważna jest auto-refleksja nauczyciela: czego potrzebuję, aby moja praca była skuteczniejsza, bardziej angażująca i zgodna z moim warsztatem? Innowacja ma sens wtedy, gdy odpowiada na realną potrzebę.

Krok 2. Opracowanie pomysłu.

Kolejny etap to określenie celu i opisanie rozwiązania, które chcemy wprowadzić. Pomocne są cztery pytania, czyli „4 x Jakież?”

- Jakież są powody, dla których chcę wdrożyć innowację?
- Jakim potrzebom ma ona odpowiadać?
- Jakież nowe treści, metody lub formy pracy chcę wprowadzić?
- Jakich efektów oczekuję?

W tym miejscu powstaje zasadnicza część opisu. Warto wskazać, na czym polega nowatorstwo planowanych działań, sformułować cel główny oraz cele szczegółowe,

PCENne INFORMACJE

Z perspektywy historyka, czyli o wybranych działaniach Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w zakresie edukacji historycznej i obywatelskiej

Grzegorz Rutkowski, Piotr Zubowicz
koordynatorzy i autorzy projektów PCEN

zaplanować metody, formy pracy, treści i ogólny harmonogram. Cele szczegółowe najlepiej zapisywać z perspektywy aktywności ucznia, czyli co uczeń zrobi, czego się nauczy, jaką umiejętność rozwinie.

Harmonogram nie powinien być gorsetem. Może wskazywać miesiące lub etapy realizacji działań, bez tworzenia pozornej precyzji. Jeśli planujemy wyjścia, spotkania z ekspertami czy współpracę z instytucjami, konkretne terminy mogą zależeć od dostępności partnerów. Dobrze zaprojektowany harmonogram jest elastycznym planem działania, który można dostosować do bieżących potrzeb.

Niezbędna jest także krótka **metryczka**. Powinna wskazywać autora lub autorów innowacji, nazwę szkoły, czyli miejsce realizacji działań, tytuł innowacji, jej rodzaj, czas trwania, adresatów oraz informację o programie nauczania lub obszarze objętym zmianą. To naprawdę wystarczy, aby uporządkować podstawowe informacje.

Profesjonalna innowacja powinna być czytelna, logiczna, a jej cel możliwy do zrealizowania. Dokument nie powinien liczyć kilkudziesięciu stron. Dobrze przygotowany opis odpowiada na podstawowe pytania: co chcę zmienić, dlaczego, dla kogo, w jaki sposób, w jakim czasie i po czym poznam, że działanie przyniosło efekt. Dokumentacja ma porządkować myślenie nauczyciela, a nie przesłaniać samą zmianę.

Krok 3. Przedstawienie pomysłu dyrektorowi placówki.

Gotowy opis innowacji należy przedstawić dyrektorowi szkoły i uzyskać akceptację jej realizacji. Warto wcześniej sprawdzić statut placówki oraz wewnętrzne zasady dotyczące działalności innowacyjnej. Po zmianach obowiązujących od 1 września 2017 r. nie ma obowiązku podejmowania uchwały rady pedagogicznej w sprawie każdej innowacji, jednak statut konkretnej szkoły może okre-

ślać jej udział, np. poprzez opiniowanie. Jeśli przedsięwzięcie wymaga dodatkowych środków finansowych, sprzętu lub zmian organizacyjnych, dobrze omówić to z dyrektorem odpowiednio wcześniej.

Krok 4. Wdrożenie, monitorowanie, ewaluacja.

Po akceptacji dokumentu przez dyrektora szkoły zaczyna się najciekawszy etap, czyli nasze realne działanie. Innowację należy realizować w określonym przez nas czasie, np. przez cały rok szkolny (lub dłużej), kilka miesięcy, podczas wybranych lekcji, w ramach fragmentu czy całego cyklu zajęć, zgodnie z harmonogramem. To autor innowacji decyduje, jak długo będzie ona trwać. Skala innowacji powinna wynikać z celu, a nie z przekonania, że więcej znaczy lepiej. Metoda małych kroków jest bezcenna. Jeśli w trakcie okresu realizacji innowacji okaże się, że zaplanowaliśmy zbyt wiele działań, harmonogram należy zmodyfikować i spokojnie realizować wybrane aktywności. Może się zdarzyć, że zbyt ambitnie zaplanowana liczba zajęć w ramach innowacji ulegnie zmianie. Innowacja jest działaniem nowatorskim i w trakcie jej trwania istotna jest elastyczność ze względu na indywidualne potrzeby uczniów.

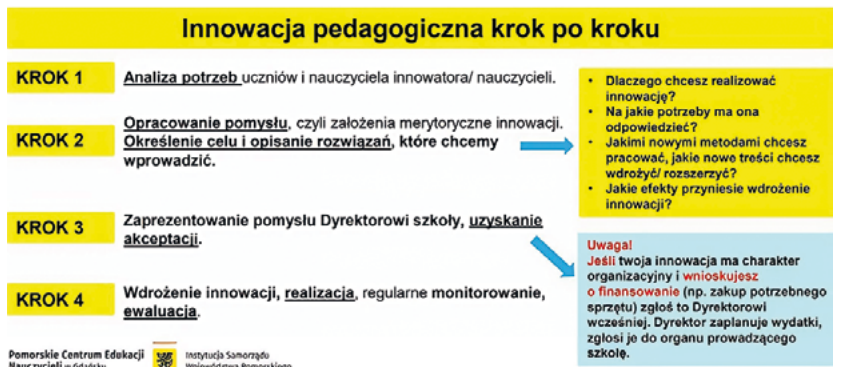
W czasie realizacji innowacji warto obserwować uczniów i regularnie zbierać informacje o efektach ich pracy. Ewaluacja naszych działań nie musi oznaczać rozbudowanego badania. Może obejmować krótkie ankiety, minisondy, rozmowy, ana-

lizę prac uczniów, dziennik refleksji nauczyciela albo obserwację poziomu zaangażowania, atmosfery w grupie czy jakości współpracy. Najważniejsze jest to, aby uzyskać odpowiedzi na wcześniej postawione pytania, np. co zadziałało, a co nie przyniosło oczekiwanych efektów, co warto zmodyfikować, a co – kontynuować.

Próbuj, działaj, zmieniaj!

Innowacja pedagogiczna nie jest konkursowym projektem na najbardziej spektakularny pomysł. Jest świadomie zaprojektowaną zmianą, która ma służyć uczniom, nauczycielowi i szkole. Innowacyjna zmiana może być niewielka, ale zawsze powinna być celowa, a działania przemyślane. Może wyrastać z pasji i potrzeb, zawsze powinna na te potrzeby odpowiadać i iść w parze z odpowiedzialnością.

Działalność innowacyjna nie powinna onieśmielać. Każdy nauczyciel może stworzyć i wdrożyć własną innowację, jeśli widzi w niej sens. Pedagog-innowator patrzy daleko poza ramy podstawy programowej, staje się wizjonerem, który odpowiedzialnie i odważnie redefiniuje przestrzeń lekcyjną oraz kulturę szkoły, a tym samym przyczynia się do uatrakcyjnienia oferty programowej szkoły. Innowacyjność to nastawienie na rozwój. W końcu gdzie indziej, jeśli nie w szkole, jest miejsce na ciekawość, odwagę i tworzenie, próby i błędy, które sprzyjają rozwojowi oraz doskonaleniu się. Piękne, prawda?

W roku szkolnym 2025/2026 zostały zrealizowane dwa cykliczne działania z zakresu edukacji historycznej i obywatelskiej: III edycja spotkań autorskich z cyklu „Historia w dialogu. Obywatele wczoraj i dziś” oraz I edycja wideopodcastów „Stukot historii”.

Celem wymienionych projektów jest zbliżenie środowisk edukacyjnych szkół wyższych ze szkołami powszechnymi w celu pogłębiania wiedzy naukowej i jej popularyzacji.

Podczas czterech spotkań on-line uczestnicy webinarów, nauczyciele, mieli okazję zapoznać się z procesem formowania się tożsamości obywatela miasta Gdańska w odniesieniu do takich wartości, jak wolność i solidarność. Dwa pierwsze spotkania nawiązywały do historii naszego miasta od czasów średniowiecznych poprzez nowożytność do współczesności oraz dotyczyły wywiadu ze świadkami historii najnowszej oraz kształtowania pamięci historycznej pokoleń. Pozostałe dwa spotkania dotyczyły aktywności obywatelskiej Gdańszczan w czasach współczesnych.

Temat 1. Tożsamość lokalna. Uwzględnia podejście historii idei; Gdańsk miastem wolności i solidarności w kontekście kształtowania się obywatelskości na przestrzeni wieków. Zgodnie z zapisem podstawy programowej do nowego przedmiotu Edukacja Obywatelska uczeń identyfikuje i analizuje specyficzne cechy swojej społeczności lokalnej, dziedzictwo budujące lokalną tożsamość i lokalny patriotyzm.

Temat 2. Świadkowie historii. Charakteryzuje rolę świadka historii oraz jego wpływ na kształt pamięci o przeszłości. Dotyczy warsztatu pracy osoby prowadzącej wywiad ze świadkiem historii. Odwołuje się do zapisu podstawy programowej, w którym uczeń wyszukuje żyjących współcześnie lub historycznych patriotów lokalnych, analizuje ich sylwetki oraz formułuje na tej podstawie wnioski dotyczące bycia dobrym obywatelem małej i dużej Ojczyzny.

Temat 3. Aktywność obywatelska w Gdańsku. Uwzględni współczesny udział Gdańszczan w poszczególnych aktywnościach obywatelskich: od wyborów lokalnych, przez działanie w ramach rad dzielnic, po miejskie ruchy społecznych. Temat współgra z zapisem wspomnianej podstawy programowej, wg której uczeń identyfikuje mechanizmy udziału mieszkańców w procesach decyzyj-

nych oraz stosuje wybrane narzędzia kontroli obywatelskiej.

Temat 4. Migracje wczoraj i dziś. Podkreśla wątek wieloetniczności i wielokulturowości regionu pomorskiego, odnosząc się do jego historii ze szczególną rolą uwarunkowań współczesnych. Zgodnie z podstawą programową uczeń formułuje opinie i podejmuje dyskusję o najważniejszych wyzwaniach stojących przed lokalną społecznością.

Podczas pierwszego spotkania – z dr Janem Danilukiem, pracownikiem naukowym Instytutu Historii Uniwersytetu Gdańskiego – rozmawialiśmy o tożsamości miasta Gdańska rozumianej jako nakładanie się różnych tożsamości w zależności od zachodzących procesów politycznych, gospodarczych i społecznych. Rozmowa dotyczyła w dużym stopniu tego, czym jest dziś i czym była tożsamość naszego miasta. Na występujące różnice w identyfikacji tożsamości rzutowały m.in. wymiana elit na przestrzeni czasu oraz wydarzenia zewnętrzne wpływające na dynamikę omawianych przemian. Ponadto ciekawym aspektem spotkania było obalanie mitów, które funkcjonują w pamięci historycznej, ale nie mają uzasadnienia w rzeczywistości, np. okres napoleoński, który z punktu widzenia sprawy polskiej był nadzieją na niepodległość, natomiast z punktu widzenia historii regionalnej i samych Gdańszczan był czasem wyzysku ekonomicznego oraz spadku jakości życia (wynikało to z utrzymania kontyngentu wojsk francuskich w mieście nad Motławą).

Szczegółowo zostały omówione zagadnienia związane z zainteresowaniami naukowymi gościa, w tym:

- elementy unifikacyjne kontra wyróżniające miasto na tle innych miast Rzeczypospolitej;
- specyfika różnych okresów historycznych, w których miasto nabierało innego charakteru (okres Hanzy, I Rzeczypospolitej, zaborów, Wolne Miasto Gdańsk, miasto po 1945 r.);
- szczególne momenty w jego historii (wielki przywilej Kazimierza Jagiellończyka, wojna z królem Stefanem Batorym, obrona króla Stanisława Leszczyńskiego, włączenie miasta do Królestwa Prus, działalność Solidarności).

Jan Daniluk jest doktorem historii, absolwentem UG, adiunktem w Zakładzie Historii Gdańska, Pomorza i Regionu Nadbałtyckiego w Instytucie Historii Wydziału Historycznego UG. Wykłada także na Uniwersytecie SWPS w Sopocie. Prowadzi zajęcia przede wszystkim z historii Polski i historii powszechnej XX w. Wcześniej pracował w Hevelianum, w Muzeum Sopotu, w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku oraz w Instytucie Pamięci Narodowej. Historią zawodowo zajmuje się od 17 lat. Jest pasjonatem i badaczem historii Gdańska oraz Sopotu (XIX-XX w.).

Podczas drugiego spotkania autorskiego, dotyczącego wywiadu ze świadkami historii, gościliśmy dokumentalistów filmowych: Martę Dzido i Piotra Śliwowskiego. Zasadniczym tematem spotkania była rozmowa o warsztacie pracy dokumentalisty i przeprowadzeniu profesjonalnego wywiadu ze świadkiem historii. Punktem wyjścia był wspólny film wymienionych autorów pt. „Solidarność według kobiet”, w którym zostały przedstawione zapomniane historie kobiet okresu Solidarności. Na jego przykładzie poruszaliśmy problematykę wybiórczej pamięci i indywidualnej perspektywy świadka historii. Uznaliśmy, że wiele wspomnień ulega deformacji nie tylko pod wpływem czasu, ale także na skutek traumatycznych wydarzeń. Ponadto w filmie został oddany głos tzw. zwykłym kobietom, skupiono się na ich mikrohistorii. Ta historia jednostkowa często nie pokrywa się z narracją oficjalną, gdzie polityka i władza decydują, co pominąć, a co i w jaki sposób ma zostać opowiedziane. W tym przypadku mamy więc ogólnie przyjętą narrację historyczną zderzoną z narracjami wielu zapomnianych cichych bohaterów tamtego czasu. Wkład kobiet w sukces Solidarności jest często pomijany.

Podczas spotkania zostały omówione także zasady rzetelnego wywiadu ze świadkami historii:

- ważne jest bycie ciekawym osoby, z którą przeprowadza się wywiad;
- należy stworzyć właściwą atmosferę i komfort pracy opartej na wzajemnym zaufaniu, bo to w dużej mierze decyduje o tym, czy uczestnik/uczestniczka omawianej historii będzie chciał(a) się przed nami otworzyć i podzielić swoim doświadczeniem oraz osobistymi emocjami;
- kluczowa jest zmiana perspektywy, czyli nastawienie na prawdziwe słuchanie świadka historii i podążanie za jego tokiem myślenia, a nie skupienie na sobie i założonej tezie dotyczącej tego, co chcemy uzyskać od naszego rozmówcy.

Gościem trzeciego spotkania w ramach cyklu „Historia w dialogu” był dr Piotr Kowzan z Instytutu Pedagogiki UG, autor artykułów o edukacji w ruchach społecznych. Wspólnie zastanawialiśmy się nad współczesną specyfiką

Marta Dzido jest absolwentką Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Teatralnej i Telewizyjnej w Łodzi i autorką zdjęć do filmu dokumentalnego *Podziemne państwo kobiet*. Jako scenarzystka oraz współreżyserka i współproducentka (z Piotrem Śliwowskim) zrealizowała dokumenty: *Paktofonika – hip-hopowa podróż do przeszłości*, *Downtown – Miasto Downów*, *Solidarność według kobiet* oraz *Siłaczki*. Jest autorką powieści *Ślad po mamie* oraz *Małż*, powieści hipertekstowej *Matrioszka*, książki reporterskiej *Kobiety Solidarności*, powieści *Frajda*, zbiorów opowiadań *Sezon na truskawki* oraz *Babie lato*, a także tekstów drukowanych w antologiach *Proza życia*, *Wolałbym nie* oraz *Walka jest kobietą*.

Piotr Śliwowski jest dokumentalistą, reżyserem i producentem filmowym, autorem filmów dokumentalnych i audycji telewizyjnych, m.in. o Marianie Pankowskim, Józefie Henie i Marii Anto oraz cyklu dokumentalnego *Kultura Niezależna w PRL*. Wspólnie z Martą Dzido wyreżyserował, a także wyprodukował dokumenty: *Paktofonika – hip-hopowa podróż do przeszłości*, *Downtown – Miasto Downów* (nagrodzony m.in. The Hollywood Eagle Award), *Solidarność według kobiet* (nagrodzony m.in. The Krzysztof Kieslowski Beyond Border Award) i *Siłaczki*.

gdańskich ruchów społecznych, w tym ruchów protestu. Tłem dla naszych rozważań był oczywiście gdański kontekst historyczny związany z ruchem Solidarność. Kluczowym zagadnieniem było więc, na ile legenda i specyfika ruchu Solidarność wpływa na dzisiejsze lokalne ruchy społeczne, w tym np. ruchy klimatyczne, uczniowskie, tworzące się wokół określonych problemów (likwidacja szkół czy centrów kultury itp.). Odpowiedź nie jest oczywista, gdyż z jednej strony ruch Solidarność jest naturalnym kontekstem, który wspiera i uzasadnia działania proobywatelskie, z drugiej jest legendą, która może onieśmielać, wywoływać poczucie, że nasze, czasami mało skalowe działania, są mało znaczące w porównaniu z tak masowym ruchem. Interesujące były także ogólnosocjologiczne refleksje na temat współczesnych ruchów społecznych, w tym ruchów młodzieżowych, warunków ich rozwoju i sukcesu.

Szczegółowo zostały omówione zagadnienia związane z zainteresowaniami naukowymi gościa, w tym:

- zaangażowanie obywatelskie w Gdańsku (analiza aktywności wyborczej w wyborach samorządowych oraz szerzej: aktywności społecznej w Gdańsku (budżety obywatelskie, aktywność kulturalna; analiza aktywności ruchów miejskich);
- zaufanie społeczne Gdańszczan – wobec samych siebie i władzy;
- dziedzictwo 1980 roku jako zasób, ornament czy realny punkt odniesienia dla współczesnych praktyk współdziałania mieszkańców;

- przyszłość aktywności obywatelskiej w Gdańsku – szkoły, uczelnie, organizacje i nieformalne sieci jako laboratoria nowych form zaangażowania.

Dr Piotr Kowzan jest autorem szeregu artykułów z zakresu badań ruchów społecznych publikowanych w renomowanych czasopismach anglojęzycznych oraz w polskich periodykach edukacyjnych, w tym m.in.: *Dzieci podczas ulicznych protestów – szczeble i granice partycypacji*, „Problemy wczesnej edukacji”, 2023 czy *Social movement learning about violence*, „European Journal for Research on the Education and Learning of Adults” 2023.

Ostatnie spotkanie autorskie także było związane z podstawą programową nowego przedmiotu Edukacja Obywatelska, a mianowicie dotyczyło tematyki migracji jako ważnego współczesnego zjawiska, obecnego także w naszym województwie. Dr Rafał Raczyński, autor wielu publikacji, redaktor periodyków o tematyce migracji, który prowadzi także Obserwatorium Migracji przy Centrum Zrównoważonego Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego (CZRUG), wskazał główne czynniki wzrostu imigracji do naszego województwa oraz przedstawił perspektywy jeszcze intensywniejszych procesów migracyjnych, związanych z planowanymi inwestycjami (m.in. budowa elektrowni jądrowej w Kopalinie). Ważne było także wskazanie społecznych konsekwencji procesów migracyjnych, w tym napięć i uprzedzeń wobec migrantów. Rozmowa z ekspertem prowadzona była przez historyka, stałego współpracownika przy realizacji naszego cyklu, prof. Igora Hałagidę. Dzięki temu spotkanie miało także swój rys historyczny, pozwalający spojrzeć na okres PRL jako istotny kontekst dla współczesnego oporu wobec naturalnych procesów migracyjnych. Podczas czwartego spotkania omówione zostały zagadnienia związane z:

- analizą migracji w województwie pomorskim od początków transformacji ustrojowej, zwłaszcza z uwzględnieniem okresu od 2015 r. do dziś, w tym m.in. migracji z Ukrainy, Białorusi i innych krajów regionu Europy Wschodniej;
- wpływem migracji na procesy społeczne w województwie pomorskim (zagadnienie spójności społecznej);
- analizą zjawiska migracji z punktu widzenia skutków dla społeczności województwa pomorskiego, w szczególności dla edukacji.

Gościem spotkania był dr Rafał Raczyński, ekspert w obszarze badań współczesnych migracji.

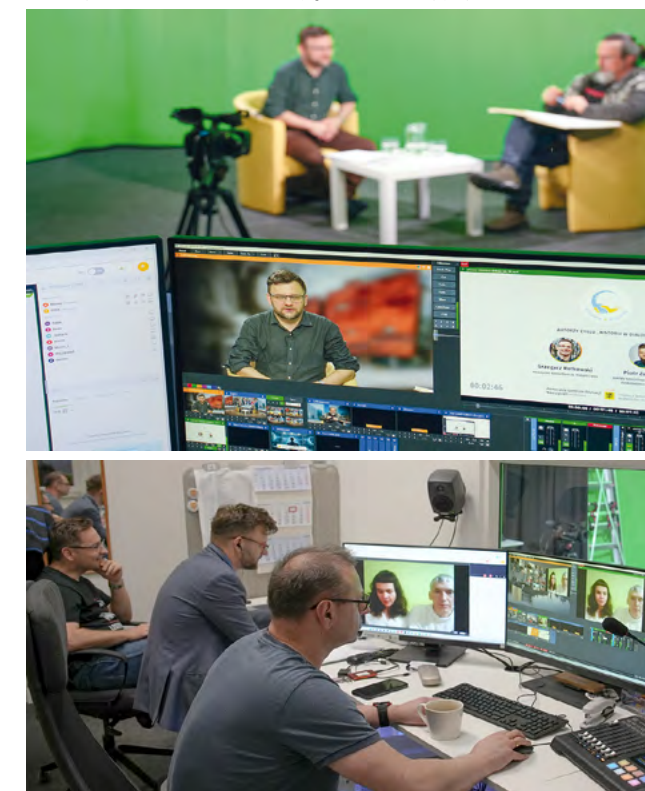
Dr Rafał Raczyński jest autorem dwóch monografii, redaktorem czterech prac zbiorowych oraz ponad 40 artykułów naukowych i rozdziałów. Ponadto jest redaktorem naczelnym „Polskiego Przeglądu Migracyjnego”, redaktorem w czasopiśmie „European Journal of Transformation Studies” (Gruzja) oraz członkiem rady naukowej czasopisma „Political Life” (Ukraina).

Kolejnym działaniem Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku w roku szkolnym 2025/2026 w zakresie edukacji obywatelskiej było przeprowadzenie cyklu wideopodcastów pt. „Stukot historii”, podczas których nauczyciele pomorskich szkół otrzymali nie tylko inspiracje, lecz także materiały edukacyjne do wykorzystania na lekcjach nie tylko nowego przedmiotu edukacji obywatelskiej, ale również historii i wiedzy o społeczeństwie. W ramach I edycji podcastów (4 podcasty, ok. 30 min. każdy) zostały przeprowadzone wywiady z pracownikami naukowymi Uniwersytetu Gdańskiego według następującej kolejności chronologicznej:

1. Tożsamość lokalna Gdańszczan (gość: dr Jan Daniluk);
2. Aktywność obywatelska w szkole (gość: dr Piotr Kowzan);
3. Popularyzacja historii przez gamifikację (gość: dr Wacław Kulczykowski);
4. Procesy migracyjne na Pomorzu (gość: dr Rafał Raczyński).

Wymienione wideopodcasty stanowią uzupełnienie cyklu „Historia w dialogu”, zawierają praktyczne wskazówki metodyczne dla nauczycieli pomorskich szkół oraz uwzględniają: wpływ historii na teraźniejszość, kontrowersyjne tematy pobudzające myślenie krytyczne, przykłady osób o niejednoznacznej tożsamości etnicznej, a także ciekawostki związane z regionem pomorskim.

Wszystkie wymienione nagrania są dostępne na kanale YouTube (<https://www.youtube.com/CENGdansk>) i na profilu Facebook PCEN (<https://www.facebook.com/PCENGdansk>). Zapraszamy do obejrzenia materiałów i korzystania z nich na zajęciach lekcyjnych.

Fot. Archiwum PCEN

Fot. Archiwum PCEN

BADANIA I ANALIZY

Fot. Archiwum PCEN

Wspólna przestrzeń – uczniowie z doświadczeniem migracyjnym w szkole

Dominika Browarczyk

Problematyka funkcjonowania uczniów z doświadczeniem migracyjnym w systemie edukacji stanowi jeden z istotnych obszarów współczesnych badań pedagogicznych. Problem ten nabrał szczególnego znaczenia w obliczu wybuchu wojny w Ukrainie w 2022 roku, który doprowadził do znacznego napływu osób uciekających przed konfliktem zbrojnym. W konsekwencji wzrosła obecność uczniów z doświadczeniem uchodźczym w polskich placówkach edukacyjnych, ujawniając zarówno potencjał integracyjny szkoły, jak i napięcia wynikające z różnic językowych oraz kulturowych, a także z doświadczeń migracyjnych.

Jednocześnie w roku szkolnym 2026/2027 chcemy Państwa zaprosić na IV edycję cyklu „Historia w dialogu”, tym razem pod hasłem „Narzędziownik historyka”. Planujemy w kolejnych czterech odcinkach poruszyć następujące tematy:

1. Wyzwania nowoczesnej edukacji historycznej a jakość pracy nauczyciela historyka. (dr Michał Kosznicki, UG); szczegółowe informacje i rejestracja: https://tiny.pl/7m2ms_n45;
2. Od teorii do praktyki. Wywiad ze świadkiem historii (Anna Kuśmierczyk, Muzeum II Wojny Światowej);
3. Metodyka nauczania – wykorzystywanie i projektowanie gier historycznych (dr Wacław Kulczykowski, UG); https://tiny.pl/c2_grbs90
4. Muzealnictwo a lekcje historii (dr Rafał Raczynski, Muzeum Emigracji w Gdyni).

Zapraszamy!

Dotychczasowe badania dotyczące edukacji międzykulturowej koncentrują się przede wszystkim na analizie sytuacji uczniów z doświadczeniem migracyjnym lub na kompetencjach nauczycieli pracujących z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym. Rzadziej natomiast podejmowana jest próba zestawienia i porównania obu grup funkcjonujących w tej samej przestrzeni instytucjonalnej. Istnieje zatem potrzeba analiz uwzględniających jednocześnie perspektywę uczniów i nauczycieli w odniesieniu do barier występujących w środowisku szkolnym.

Celem artykułu jest identyfikacja oraz analiza barier utrudniających funkcjonowanie uczniów z doświadczeniem migracyjnym w środowisku szkolnym z perspektywy uczniów i nauczycieli oraz porównanie sposobów ich postrzegania. Punktem wyjścia dla przeprowadzonych badań było pytanie: *Jakie bariery pojawiają się w środowisku szkolnym w kontekście funkcjonowania uczniów z doświadczeniem migracyjnym?* Podjęcie tej problematyki ma znaczenie poznawcze i praktyczne, umożliwia lepsze rozpoznanie funkcjonowania szkoły w warunkach zróżnicowania kulturowego oraz projektowanie działań wspierających uczniów z doświadczeniem migracyjnym.

Metodologia badań

Badania zostały przeprowadzone w latach 2024-2025 w środowisku szkolnym funkcjonującym w warunkach zróżnicowania kulturowego. Ich celem było poznanie doświadczeń, opinii i sposobów postrzegania barier związanych z funkcjonowaniem uczniów z doświadczeniem migracyjnym przez samych uczniów oraz przez ich nauczycieli.

W badaniach uczestniczyło 16 uczniów szkoły ponadpodstawowej reprezentujących różne narodowości (polską, ukraińską i białoruską) oraz 8 nauczycieli szkoły podstawowej. W grupie nauczycieli znaleźli się m.in. dyrektor, nauczyciel języka polskiego, wychowawca świetlicy, bibliotekarz, pedagog i psycholog szkolny. Zróżnicowanie grupy nauczycieli pozwoliło uwzględnić różne perspektywy związane z funkcjonowaniem uczniów w środowisku szkolnym.

Dobór badanych miał charakter celowy, natomiast w przypadku uczniów zastosowano również metodę kuli śnieżnej, opartą na dostępności oraz rekomendacji kolejnych uczestników. Udział w badaniu był dobrowolny, a uczestnikom zapewniono anonimowość oraz poufność wypowiedzi.

Dane empiryczne zebrano z wykorzystaniem wywiadów półustrukturyzowanych prowadzonych na podstawie wcześniej przygotowanego scenariusza wywiadu oraz obserwacji. Wywiady umożliwiły poznanie doświadczeń, opinii oraz interpretacji badanych dotyczących funkcjonowania w środowisku szkolnym, natomiast obserwacja pozwoliła uzupełnić materiał badawczy o kontekst codziennych interakcji zachodzących w przestrzeni szkolnej. Należy podkreślić, że badanie miało charakter jakościowy i obejmowało stosunkowo niewielką liczbę nauczycieli, co wynikało z ograniczeń czasowych oraz dostępności uczestników rozmów. Ograniczeniem badania były również bariery językowe występujące wśród części uczniów, które utrudniały prowadzenie wywiadów.

Język – szansa czy bariera?

W wypowiedziach uczniów i nauczycieli wybrzmiewa, że jedną z największych barier adaptacyjnych uczniów z doświadczeniem migracyjnym w polskiej szkole jest bariera językowa. Nauczyciele dostrzegali ją szczególnie w początkowym okresie funkcjonowania uczniów w nowym systemie edukacyjnym: *Na samym początku to były wyzwania, które polegały na tym, że dzieci miały obawy przed komunikacją, nie znały języka. (...) nie do końca jeszcze czuły się bezpiecznie, żeby się komunikować.*

Nieznamomość języka ograniczała komunikację, wpływając na poczucie bezpieczeństwa, możliwość wyrażania potrzeb i emocji oraz gotowość do podejmowania relacji. Bariera językowa miała zatem nie tylko wymiar komunikacyjny, lecz także społeczny i emocjonalny.

Podobne doświadczenia pojawiają się w narracjach samych uczniów, którzy wskazują, że trudności językowe wpływają również na relacje z rówieśnikami: *Na pewno ograniczeniem jest język (...). Rażniej jest trzymać się z osobami, które rozmawiają w tym samym języku.*

Wypowiedź ta wskazuje, że wspólny język może pełnić funkcję zasobu ułatwiającego adaptację i zapewniającego poczucie bezpieczeństwa. Jednocześnie tworzenie grup opartych na wspólnym języku może ograniczać częstotliwość kontaktów z pozostałymi uczniami i sprzyjać powstawaniu dystansu społecznego.

Brak płynności językowej ograniczał również spontaniczną komunikację. Interakcje często sprowadzały się do podstawowych treści, co utrudniało swobodne wyrażanie myśli, emocji i opinii. W konsekwencji trudności

językowe mogły wpływać nie tylko na relacje rówieśnicze, ale również na poczucie sprawczości oraz aktywność uczniów w życiu szkolnym.

Nauczyciele wskazywali jednocześnie, że bariera językowa stanowiła wyzwanie również dla nich. W odpowiedzi na trudności komunikacyjne poszukiwali rozwiązań umożliwiających uczniom stopniowe odnalezienie się w nowym środowisku. Wykorzystywano m.in. pomoc osób znających język rosyjski, dodatkowe zajęcia z języka polskiego oraz rozważono możliwość zatrudnienia asystenta kulturowego i psychologa posługującego się językiem rosyjskim.

Szczególne znaczenie miało wsparcie osób posiadających kompetencje językowe, które pozwalały na prowadzenie rozmów z rodzinami przybywających do Polski. Ułatwiała to komunikację między szkołą a rodzinami. Bariera językowa dotyczyła również rodziców i należy tu podkreślić, że nauka języka polskiego stanowiła dla nich ogromne wyzwanie, a często też nie znali języka angielskiego. Ponadto utrudnienia wynikające z bariery technologicznej, które uniemożliwiały komunikację ze szkołą, takie jak korzystanie z poczty elektronicznej lub innych komunikatorów.

W wypowiedziach nauczycieli widoczne były również reakcje emocjonalne wobec uczniów z doświadczeniem migracyjnym. Obok początkowego dystansu wobec **inności** pojawiało się silne poczucie odpowiedzialności za bezpieczeństwo i dobrostan uczniów, określane przez jedną z badanych jako *matczyne uczucia*.

Dystans w grupie klasowej

Istotnym obszarem związanym z funkcjonowaniem uczniów z doświadczeniem migracyjnym były relacje rówieśnicze. Młodzi ludzie wskazywali, że w obrębie klas funkcjonują mniejsze grupy, które mogą być tworzone na podstawie wspólnego języka, zainteresowań czy podobnych doświadczeń: *rażniej jest trzymać się z osobami, które rozmawiają w tym samym języku.*

Tworzenie mniejszych grup może być interpretowane jako naturalna strategia adaptacyjna, zapewniająca poczucie bezpieczeństwa i ułatwiająca komunikację. Jednocześnie może ono ograniczać kontakty pomiędzy poszczególnymi grupami uczniów.

Nauczyciele również obserwowali tendencje do tworzenia grup opartych na wspólnym języku: *Dzieci też tak myślę naturalnie lgnęły do siebie (...) lubią na przykład, jak tworzą małe grupy, rozmawiać po ukraińsku.*

Wspólny język stawał się więc ważnym zasobem w procesie budowania relacji, jednak jego znaczenie mogło jednocześnie wzmocniać podział pomiędzy grupami. W niektórych przypadkach pojawiało się również wycofanie z relacji: *Oni jakby mieli, nie wiem, swoje problemy. Także sami się stawiają trochę na marginesie grupy.*

Wycofanie może być związane z poczuciem niepewności, trudnościami komunikacyjnymi lub brakiem poczucia przynależności. W tym znaczeniu może pełnić funkcję strategii ochronnej, ograniczającej napięcie związane z funkcjonowaniem w nowym środowisku. Jednocześnie długotrwałe wycofanie może utrudniać proces integracji.

Na relacje rówieśnicze wpływały również różnice w zainteresowaniach i sposobach spędzania czasu wolnego. Oznacza to, że trudności w nawiązywaniu relacji nie wynikały wyłącznie z bariery językowej, lecz były związane z naturalnym zróżnicowaniem grup rówieśniczych.

Język jako bariera

Bariera językowa nie ograniczała się wyłącznie do komunikacji. Nauczyciele wskazywali na jej wpływ na aktywność edukacyjną, relacje rówieśnicze oraz pozycję uczniów w grupie klasowej: *Oni mieli opór przed tym, żeby się wypowiadać (...) polscy uczniowie (...) zaczęli ich postrzegać tak, że to są ci, którzy nie muszą nic mówić (...)*

Trudności w posługiwaniu się językiem polskim mogły prowadzić do ograniczenia aktywności uczniów podczas zajęć. Potęgowało to kształtowanie ich wizerunku jako mniej zaangażowanych w proces edukacyjny. W tym znaczeniu bariera językowa mogła mieć również konsekwencje społeczne, wpływając na sposób postrzegania ucznia przez rówieśników.

Jednocześnie nauczyciele zauważali, że wraz z rozwojem kompetencji językowych sytuacja stopniowo ulegała poprawie. Wskazuje to na dynamiczny charakter procesu adaptacji – bariery, które były szczególnie widoczne w początkowym okresie pobytu uczniów w Polsce, z czasem mogły ulegać osłabieniu.

Istotne było również rozróżnienie między znajomością języka formalnego a języka używanego w codziennych relacjach rówieśniczych. Uczniowie mogli stosunkowo szybko osiągnąć poziom umożliwiający rozumienie treści lekcji, jednak język potoczny, slang młodzieżowy i nieformalne sposoby komunikowania się pozostawały trudniejsze do opanowania. Oznacza to, że bariera językowa mogła stopniowo tracić znaczenie w wymiarze edukacyjnym, pozostając jednocześnie istotna w wymiarze społecznym.

Między dwiema szkołami

Uczniowie dostrzegali również inne czynniki, które pogłębiały trudności związane z funkcjonowaniem w polskiej szkole. Jednym z nich było równoczesne uczestnictwo w dwóch systemach edukacyjnych – polskim oraz ukraińskim: *Poza szkołą nie mam czasu, że po prostu mam dwie szkoły, w Ukrainy i tutaj.*

Nauka w dwóch systemach równocześnie prowadziła do zwiększania obciążenia i ograniczała możliwość odpoczynku oraz podejmowania nieformalnych kontaktów

z rówieśnikami. Brak czasu na spotkania i wspólne aktywności mógł dodatkowo utrudniać przełamywanie bariery językowej i spowalniać proces integracji.

Jednocześnie funkcjonowanie w dwóch systemach edukacyjnych można interpretować jako strategię podtrzymywania więzi z krajem pochodzenia oraz zabezpieczenia przeszłej ścieżki edukacyjnej uczniów. Z perspektywy rodzin mogło ono stanowić sposób zachowania ciągłości edukacyjnej oraz przygotowania do ewentualnego powrotu do Ukrainy.

W konsekwencji uczniowie realizujący naukę w dwóch systemach mogli doświadczać większego zmęczenia i przeciążenia obowiązkami, a także ograniczonego czasu na rozwijanie relacji rówieśniczych.

Sposoby na porozumienie

W odpowiedzi na trudności komunikacyjne pojawiały się różne strategie radzenia sobie z barierą językową. Nauczyciele wskazywali m.in. na wykorzystywanie aplikacji mobilnych umożliwiających tłumaczenie wypowiedzi: *włączamy aplikację do tłumaczenia i sobie świetnie radzimy.*

Wykorzystywanie narzędzi technologicznych można interpretować jako formę adaptacji wspierającej komunikację międzykulturową. Aplikacje umożliwiające tłumaczenie pełniły funkcję pomostu językowego, umożliwiając uczniom podejmowanie pierwszych prób komunikacyjnych. Nie eliminowały jednak wszystkich trudności.

Istotne znaczenie miało również modelowanie zachowań komunikacyjnych przez nauczycieli. Pokazywanie, że popełnianie błędów językowych jest naturalnym elementem procesu uczenia się, mogło zmniejszać obawy uczniów przed mówieniem oraz wzmacniać ich poczucie bezpieczeństwa.

Kolejną strategią było mobilizowanie dodatkowych zasobów kadrowych szkoły, w tym osób znających język rosyjski. Wsparcie takich osób ułatwiało komunikację pomiędzy uczniami, rodzicami i nauczycielami, a także pozwalało na sprawniejsze rozpoznawanie potrzeb uczniów. Działania te można interpretować jako organizacyjną strategię adaptacyjną szkoły, której celem było ograniczenie skutków bariery językowej.

Rówieśnicy jako wsparcie

Istotną strategią radzenia sobie z barierami językowymi była wzajemna pomoc między uczniami. W sytuacjach wymagających wsparcia uczniowie pomagali sobie w kontaktach z nauczycielami oraz w realizacji zadań edukacyjnych: *bardzo fajnie w tej roli sprawdzają się koleżanki albo koledzy (...) pomagają tej osobie się wypowiedzieć.*

Uczniowie posiadający większe kompetencje językowe pełnili zatem funkcję nieformalnych mediatorów, ułatwiając

twając rówieśnikom komunikację i uczestnictwo w życiu szkolnym.

Istotnym miejscem wsparcia była również biblioteka szkolna, w której uczniowie pomagali swoim rówieśnikom w nauce, szczególnie w zakresie języka polskiego. Tego rodzaju działania łączyły funkcję edukacyjną z integracyjną, ponieważ sprzyjały nie tylko pokonywaniu trudności szkolnych, ale również nawiązywaniu relacji.

Uczniowie pozytywnie oceniali także wspólne wyjścia i wycieczki szkolne. Aktywności realizowane poza tradycyjną przestrzenią szkolną stwarzały możliwość swobodniejszej komunikacji oraz odkrywania wspólnych zainteresowań: *Najbardziej integrujemy się na wycieczkach.*

Znaczenie miało również odkrywanie podobieństw kulturowych i zainteresowań młodzieży. Wspólne filmy, muzyka, zainteresowania czy język młodzieżowy stawały się płaszczyzną umożliwiającą przełamywanie dystansu i budowanie poczucia przynależności do grupy.

Wsparcie rówieśnicze nie zawsze jednak przynosiło oczekiwane rezultaty. Nauczyciele wskazywali na przypadki, w których uczniowie z doświadczeniem migracyjnym pozostawali bardziej zamknięci i mniej skłonni do korzystania z proponowanych form pomocy. Pokazuje to, że skuteczność działań integracyjnych zależy nie tylko od gotowości uczniów polskich do udzielania wsparcia, lecz również od poczucia bezpieczeństwa i gotowości uczniów z doświadczeniem migracyjnym do podejmowania relacji.

Dwie perspektywy, wspólna przestrzeń – podsumowanie

Analiza wypowiedzi obu grup wskazuje na znaczną zbieżność w zakresie identyfikowanych barier. Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele wskazywali przede wszystkim na znaczenie bariery językowej, jej wpływ na relacje rówieśnicze oraz ograniczenie aktywnego uczestnictwa w życiu szkolnym. Różnice dotyczyły przede wszystkim sposobu interpretowania tych trudności. Uczniowie częściej odnosili je do własnych doświadczeń związanych z komunikacją i relacjami rówieśniczymi, natomiast nauczyciele zwracali większą uwagę na organizacyjne i edukacyjne konsekwencje bariery językowej oraz konieczność uruchamiania dodatkowych form wsparcia.

Uzyskane wyniki wskazują zatem, że proces adaptacji uczniów z doświadczeniem migracyjnym ma charakter dynamiczny i wielowymiarowy. Bariery językowe, społeczne i edukacyjne wzajemnie się przenikają, wpływając zarówno na uczestnictwo uczniów w procesie edukacyjnym, jak i na ich relacje z rówieśnikami. Jednocześnie dostępne strategie wsparcia mogą ograniczać negatywne konsekwencje tych barier i sprzyjać stopniowej integracji.

Dominika Browarczyk – magister pedagogiki, trener Treningu Umiejętności Społecznych oraz Arytmetyki Mentalnej; od wielu lat prowadzi warsztaty z zakresu relacji, komunikacji oraz zdrowia dla dzieci i młodzieży; interesuje się edukacją wielo- i międzykulturową, w szczególności w kontekście aktualnych zmian w Polsce.

Komu doradzam? Młodzież i jej wybory edukacyjno-zawodowe. Poradnik dla wychowawców oraz doradców zawodowych

W poradniku [dostępnym nieodpłatnie pod adresem <https://tiny.pl/2mycttdrn>] autorka zwraca szczególną uwagę na znaczenie relacji – z własnymi marzeniami, obawami z nauczycielami, rodzicami i innymi i potencjałem. I właśnie od tej indywidualności warto zaczynać każdą skutecznego wsparcia młodzieży rozmowę o przyszłości. Publikacja w jednym z kluczowych momentów jest skierowana do rodziców, wychowawców klas VII i VIII szkoły podstawowej, będzie również cennym źródłem wiedzy dla doradców zawodowych oraz wszystkich nauczycieli młodych ludzi. Pokazuje, jak wzmacniać w młodzieży ciekawość własnej przyszłości, poczucie spraw-

źródło: <https://ibe.edu.pl>

TIK W SZKOLE

Jak dbać o bezpieczeństwo dzieci w sieci? (relacja z konferencji)

Beata Symbor,
nauczyciel konsultant ds. kompetencji cyfrowych

Cyberprzestrzeń dawno przestała być dla najmłodszych jedynie miejscem zabawy i nauki. Stała się środowiskiem, w którym cichą realne zagrożenia – od cyberprzemocy i mowy nienawiści, przez kontakt z treściami nielegalnymi i szkodliwymi, po naruszenia prywatności i wizerunku.

Odpowiedzią na te wyzwania było dwudniowe wydarzenie edukacyjne, które 25 i 26 marca 2026 roku odbyło się w Gdańsku. Zorganizowały je wspólnie: Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy (NASK), Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli (PCEN) oraz Pomorski Ośrodek Adopcyjny (POA).

To rzadka okazja, aby pod jednym szyldem spotkali się nauczyciele, pedagodzy, psychologowie szkolni oraz wychowawcy placówek opiekuńczo-wychowawczych, czyli wszyscy, którzy na co dzień towarzyszą dzieciom i młodzieży w ich cyfrowym dorastaniu. Choć program obu dni różnił się profilem uczestników, cel był wspólny: wyposażać specjalistów pracujących z młodymi ludźmi w wiedzę i praktyczne narzędzia do prowadzenia skutecznej profilaktyki online.

Fot. Archiwum PCEN

Rola nauczyciela w cyfrowej profilaktyce

Pierwszego dnia, 25 marca, odbyło się seminarium pod hasłem „Szanse, wyzwania, zagrożenia – wprowadzenie do problematyki bezpieczeństwa online dzieci i młodzieży”, skierowane przede wszystkim do szkół i przedszkoli. Spotkanie miało przedstawić najnowsze trendy w zakresie bezpieczeństwa online wraz z praktycznymi poradami, a także zapoznać uczestników z bogatą ofertą edukacyjną obejmującą narzędzia do pracy z dziećmi i młodzieżą.

Po rejestracji uczestników i krótkim otwarciu głós zabrała Anna Rywczyńska z NASK. W obszernym referacie wprowadzającym pt. „Profilaktyka bezpieczeństwa w internecie” nakreśliła mapę problemu, wokół której zbudowano cały program dnia. Tematykę podzielono na trzy kluczowe obszary – szanse, wyzwania i zagrożenia – a kolejni prelegenci rozwijali je w konkretnych, praktycznych wystąpieniach.

Do szans, jakie niesie internet, odwoływano się przez cały dzień: nieograniczony dostęp do wiedzy, możliwość rozwijania pasji i kreatywności, korzystanie z narzędzi do pracy zespołowej oraz kształtowanie kompetencji przyszłości. Praktyczny wymiar tych możliwości przybliżyła Julia Piechna z NASK, która w wystąpieniu „Nasze zasoby edukacyjne” zaprezentowała gotowe narzędzia i materiały, które nauczyciele mogą od razu wykorzystać na swoich lekcjach.

Obszar wyzwań rozwinęła Ewa Domańska z NASK w wygłoszonej prelekcji „Przeciwdziałanie dezinformacji w internecie”, poświęconej krytycznej ocenie źródeł informacji (w tym materiałów tworzonych przez sztuczną inteligencję) oraz mechanizmom rozprzestrzeniania fake newsów. Umiejętność odróżniania prawdy od manipulacji, obok utrzymania higieny cyfrowej oraz balansu między światem online i offline, uznano za jedno z kluczowych wyzwań stojących dziś przed szkołą, nauczycielem oraz rodzicem.

Najwięcej emocji wzbudził trzeci, najbardziej niepokojący obszar: zagrożenia. Anna Kwaśnik z NASK w prezentacji „Socjotechnika, czyli jak cyberprzestępcy wykorzystują nasze słabości” pokazała mechanizmy manipulacji stojące za internetowymi oszustwami i wyłudzeniami. Arkadiusz Michałowski, również reprezentujący NASK, przybliżył ryzyka związane z publikacją materiałów *self-generated*, czyli treści tworzonych oraz udostępnianych

przez same dzieci i młodzież, które później bywają wykorzystywane wbrew ich woli, prowadząc do naruszeń prywatności i wizerunku.

Z kolei Joanna Leśnicka z Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę poświęciła swoje wystąpienie skutecznej profilaktyce cyberprzemocy wśród młodzieży, łącząc wątki hejtu, wykluczenia rówieśniczego oraz uzależnienia od ekranów (w tym zjawisk FOMO i fonoholizmu) z konkretnymi wskazówkami, jak reagować, gdy dziecko staje się ofiarą lub świadkiem takich zachowań. W tle całego dnia pozostawały również tematy groomingu, niebezpiecznych kontaktów online oraz szkodliwych treści (tzw. patotreści).

Fot. Archiwum PCEN

Specyfika wyzwań w pracy z grupami ryzyka

Drugi dzień konferencji, 26 marca, zrealizowano w ramach ogólnopolskiego projektu „CyberBaza” i zaadresowano do znacznie węższej, ale szczególnie ważnej grupy zawodowej – wychowawców placówek wsparcia dziennego, ośrodków opiekuńczo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, świetlic środowiskowych oraz specjalistów instytucjonalnej pieczy zastępczej. To grupa, która pracuje z dziećmi znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej, często bardziej narażonymi na wykluczenie społeczne, również to cyfrowe.

Merytoryczną część szkoleniową drugiego dnia poprowadzili specjaliści zajmujący się na co dzień profilaktyką cyberzagrożeń oraz reagowaniem na nielegalne treści w sieci: Ewa Domańska i Anna Słupska z Działu Profilaktyki Cyberzagrożeń NASK, a także Arkadiusz Michałowski i Maciej Kępka z zespołu Dyżurnet.pl – polskiego punktu kontaktowego zajmującego się zgłaszaniem nielegalnych treści w internecie, w tym materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci.

Zakres tematyczny warsztatów obejmował m.in. zjawisko cyberprzemocy (w tym mowę nienawiści), kontakt z treściami nielegalnymi i szkodliwymi, a także zagadnienia związane z prywatnością oraz ochroną wizerunku dziecka w sieci. To kompleksowe podejście – łączące

wiedzę psychologiczną, prawną i technologiczną – pozwoli uczestnikom nie tylko na rozpoznawanie zagrożeń, ale przede wszystkim skuteczne reagowanie, gdy dziecko się z nimi zetknie.

Fot. Archiwum PCEN

Pięć wskazówek, które warto zabrać do szkoły i placówki

Podczas wydarzenia sformułowano pięć kluczowych rekomendacji, które warto przenieść do praktyki szkolnej i wychowawczej:

- 1. Przejście od podejścia opartego na zakazach** do edukacji towarzyszącej i budowania samokontroli u dzieci.
- 2. Opracowywanie w szkołach jasnych procedur** reagowania w przypadku cyberprzemocy.
- 3. Budowanie wspólnego frontu wychowawczego** z rodzicami w kwestii higieny cyfrowej.
- 4. Rozwijanie krytycznego myślenia**, umiejętności weryfikacji informacji oraz rozumienia działania algorytmów.
- 5. Promowanie alternatyw offline**, pasji oraz relacji rówieśniczych w świecie rzeczywistym.

Powodów jest wiele

Wydarzeniu towarzyszyła wystawa „15 POWODÓW”, przygotowana w siedzibie PCEN we współpracy z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę, realizatorką ogólnopolskiej kampanii pod tym samym tytułem. Na ekspozycję złożyły się prace piętnastu polskich ilustratek i ilustratorów, z których każdy zobrazował jeden z piętnastu powodów, dla których dzieci poniżej 15. roku życia nie powinny korzystać z mediów społecznościowych. Wśród twórców znaleźli się m.in. Paweł Kuczyński, Zosia Dzierżawska, Paula Dudek oraz Gdańszczanie Patryk Hardziej i Patrycja Podkościelny. Dla uczestników konferencji wystawa

była okazją do refleksji, by po części wykładowej i warsztatowej zestawić wiedzę merytoryczną z emocjonalnym, symbolicznym przekazem obrazów.

Kontekst systemowy cyberbezpieczeństwa

Warto podkreślić, że konferencja nie powstała w oderwaniu od szerszych, systemowych działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci w internecie. Wydarzenie odbywało się w ramach działań Polskiego Centrum Programu Safer Internet (PCPSI), które współtworzy NASK PIB wraz z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę, realizującą unijny program „Digital Europe”, a także projektu „CyberBaza”, skupiającego się na wyrównywaniu szans edukacyjnych w obszarze profilaktyki online wśród dzieci z grup ryzyka poprzez podnoszenie kompetencji ich opiekunów.

Nie bez znaczenia jest też umiejscowienie tematyki w kontekście edukacji szkolnej. Konferencja odnosiła się do zapisów zawartych w preambule podstaw programowych, dotyczących rozwijania kompetencji informacyjnych i medialnych, oraz nawiązywała do treści przedmiotowych. Innymi słowy – bezpieczeństwo online to dziś temat przekrojowy, który powinien przenikać nie-

mal każdy obszar pracy dydaktycznej i wychowawczej, a nie funkcjonować jedynie jako pojedyncza, wyizolowana lekcja. Edukacja o bezpieczeństwie online to nie jednorazowy wykład, ale ciągły proces adaptacji do szybko zmieniającego się świata technologii. Śledzenie zmian technologicznych i analizowanie ich wpływu na podopiecznych to dziś jeden z podstawowych obowiązków współczesnego edukatora.

Dlaczego potrzebujemy synergii działań?

Konferencja w Gdańsku pokazała, że skuteczna ochrona dzieci w sieci wymaga współpracy na wielu poziomach: od ogólnopolskich instytucji badawczych, przez samorządowe centra edukacji nauczycieli oraz szkoły, po lokalne ośrodki adopcyjne i placówki opieki zastępczej. Tylko połączenie tych perspektyw – eksperckiej, pedagogicznej i opiekuńczej – daje szansę, by profilaktyka cyfrowa trafiła do dzieci, które najbardziej jej potrzebują.

W tym kontekście lokalne inicjatywy, takie jak gdańskie spotkanie NASK, PCEN i POA, nabierają szczególnego znaczenia. To właśnie na poziomie pojedynczej szkoły, przedszkola, świetlicy środowiskowej czy placówki opiekuńczo-wychowawczej rozgrywa się codzienna profilaktyka. I to właśnie tam zrealizowane szkolenie może przełożyć się na konkretną, ratującą dziecko interwencję.

Na koniec, dla porządku, informacja o osobach, bez których ta dwudniowa konferencja nie mogłaby się udać. Za sprawny jej przebieg oraz całość przygotowań organizacyjnych i merytorycznych ze strony partnerów odpowiedzialni byli: Agata Kuszner, Beata Symbor, Marzena Kozłowska oraz Sebastian Fudała. I choć była to pierwsza wspólna inicjatywa tego grona, wysoka frekwencja oraz pozytywny odbiór ze strony uczestników dają ogromną nadzieję, że nie ostatnia.

Fot. Archiwum PCEN

Wielkie wartości dla małego ucznia. O kształtowaniu postaw patriotycznych, społecznych i obywatelskich w edukacji wczesnoszkolnej

Monika Bagińska

Patriotyzm stanowi jedną z fundamentalnych wartości odgrywających istotną rolę w kształtowaniu tożsamości narodowej. Wiedząc, że pierwszym i najtrwalszym źródłem przynależności jest rodzina, postrzegamy patriotyzm jako wartość, która również odpowiada na naturalną potrzebę człowieka, jaką jest potrzeba przynależności do wspólnoty.

W edukacji wczesnoszkolnej szkoła stanowi szczególną przestrzeń rozwoju dziecka – miejsce, w którym proces dydaktyczny harmonijnie łączy się z wychowaniem i budowaniem pierwszych, ważnych doświadczeń społecznych. Mały uczeń nie tylko zdobywa/przyswaja wiedzę i rozwija podstawowe umiejętności, lecz także uczy się odpowiedzialności, współpracy, przestrzegania zasad/norm oraz nietłatwej umiejętności konstruktywnego rozwiązywania sytuacji konfliktowych. W codziennych sytuacjach szkolnych poznaje wartość dialogu, wzajemnego wsparcia i wspólnego działania. To właśnie na tym etapie kształtuje się jego poczucie przynależności – najpierw do rodziny, a następnie do klasy, szkoły oraz środowiska lokalnego. Uczeń stopniowo odkrywa, że jest częścią większej wspólnoty. Buduje wówczas pierwsze fundamenty swoich postaw społecznych, obywatelskich i patriotycznych.

W sposób naturalny nasuwa się więc pytanie, jak w dzisiejszej rzeczywistości szkoła może skutecznie kształtować i propagować postawy patriotyczne, społeczne oraz obywatelskie już na pierwszym etapie edukacji. Odpowiedzią, a zarazem kluczem do osiągnięcia sukcesu w tym obszarze, jest działanie uczniów. To poprzez aktywność i realne zaangażowanie najmłodszy uczą się odpowiedzialności, współpracy oraz świadomego uczestnictwa w życiu wspólnoty.

Jako wychowawca klasy zawsze starałam się tworzyć przestrzeń do takich doświadczeń, aktywnie włączając dzieci w inicjatywy szkolne i lokalne. Współorganizowanie wydarzeń stało się dla moich uczniów naturalną okazją do twórczego wyrażania własnych postaw oraz budowania poczucia sprawczości. Dzieci przygotowywały i prezentowały występy artystyczne podczas ważnych uroczystości oraz wydarzeń, takich jak: Dzień Różnorodności „Każdy inny – wszyscy równi”, apele z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja, Gdańskie Dni Sąsiadów, obchody 80-lecia naszej szkoły pod hasłem „Byliśmy, jesteśmy, będziemy – bo szkoła

to My!” czy spotkanie świąteczne dla mieszkańców dzielnicy Jasień. Uczestniczyły również w pochodzie „Witaj, Jutrzenko Majowa”, organizowanym przez szkoły potudniowych dzielnic Gdańska; co roku z dumą włączają się także w ogólnopolską akcję „Szkoła do hymnu”, wspólnie odśpiewując hymn państwowy z całą naszą społecznością szkolną.

Fot. Archiwum szkolne

Dzień Różnorodności w naszej szkole

Fot. Archiwum szkolne

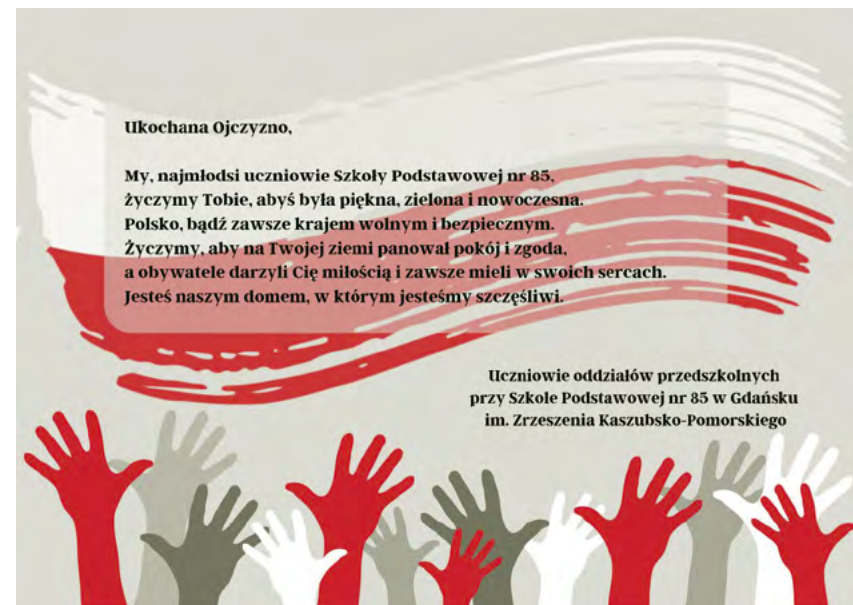
Apel z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja

Sprawczość w szkole. Poradnik dla nauczycielek i nauczycieli

Jak wspierać uczniów w podejmowaniu samodzielnych decyzji, budowaniu odpowiedzialności za własne uczenie się i aktywnym uczestnictwie w życiu szkoły? Odpowiedzi na te pytania przynosi nowy poradnik IBE PIB [dostępny nieodpłatnie pod adresem: <https://tiny.pl/tdbrwt34c>] skierowany do nauczycieli, wychowawców oraz dyrektorów szkół.

źródło: <https://ibe.edu.pl>

Fot. Archiwum szkolne

Życzenia dla Polski od naszych uczniów

Oczywiście każde z wymienionych wydarzeń było impulsem oraz stwarzało możliwość zdobywania, poszerzania i świadomego przyswajania wiedzy. Na przykład podczas przygotowań do występu z okazji Jubileuszu szkoły dzieci poznały zarys historii i w nawiązaniu do noszonego przez szkołę imienia Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego zaznajomiły się z elementami kultury kaszubskiej. Natomiast jedną z form twórczego rozbudzania uczuć wobec ojczyzny było redagowanie życzeń dla niej – szczerych i pełnych dziecięcej wrażliwości, które wybrane losowo zostały odczytane przez wiceprezident Gdańska panią Monikę Chabior podczas pochodu „Witaj, Jutrzenko Majowa”. Nie ukrywam, że chwila, w której ich życzenia zostały odczytane, wywołała dumę i wzruszenie również u mnie.

W budowaniu emocjonalnej więzi z „małą ojczyzną” istotną rolę odgrywa również edukacja regionalna. W tym miejscu chciałabym przywołać wspomnienia z realizacji interesującego projektu „Dzielnica – Moja Mała Ojczyzna – Kiedyś, Dziś i za 30 lat” zorganizowanego przez Wydział Rozwoju Społecznego Urzędu Miejskiego w Gdańsku, Kre-

atywną Pedagogikę oraz Przedszkole nr 51 w Gdańsku w ramach IX edycji Gdańskiego Tygodnia Przedszkolaka 2022. Zadaniem konkursowym było stworzenie pracy przedstawiającej wybrane miejsce zgodnie z nazwą projektu. Dzieci odniosły hasło „Moja Mała Ojczyzna” do swojej dzielnicy Jasień. Uczniowie (wówczas z oddziału zerowego), realizując projekt, odbyli niezwykłą podróż „w czasie i przestrzeni”. Najpierw odkrywali przeszłość swojej dzielnicy, poznając jej historię. Następnie przyglądali się jej współczesnemu obliczu, dostrzegając zachodzące zmiany, aby wreszcie – uruchamiając dziecięcą wyobraźnię, która nie ma granic – stworzyć wizję tego, jak ich mała ojczyzna może wyglądać za 30 lat. Zgodnie z założeniem projektu w tę niezwykłą podróż dzieci zaprosiły swoich dziadków i rodziców, którzy okazali się prawdziwą skarbnicą wiedzy oraz dysponowali cennymi materiałami i pamiątkami dotyczącymi dzielnicy Jasień. Rozmowy te stały się nie tylko okazją do poszerzenia wiedzy o historii najbliższego otoczenia, lecz także przestrzenią budowania więzi międzypokoleniowych i wzmacniania poczucia przynależności do wspólnoty. Można

więc powiedzieć, że patriotyzm rozpoczyna się od uważności na najbliższe otoczenie. Choć od realizacji tego projektu minęło już trochę czasu, wciąż pozostaje on w mojej pamięci jako przykład działań, które realnie angażują dzieci i budują poczucie sprawstwa. Uważam, że warto go przypomnieć i do niego wracać, ponieważ może stać się inspiracją do tworzenia innowacyjnych projektów, twórczych zajęć oraz konkursów dla uczniów na pierwszym etapie edukacji. Pokazuje bowiem, że nawet najmłodsi uczniowie, jeśli otrzymają przestrzeń do działania, potrafią z zaangażowaniem i odpowiedzialnością współtworzyć swoje otoczenie.

Fot. Archiwum szkolne

Projekt „Dzielnica – Moja Mała Ojczyzna – Kiedyś, Dziś i za 30 lat”

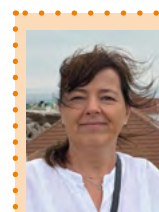
Potwierdzeniem tej tezy jest również działalność Małego Samorządu Uczniowskiego w naszej szkole. Już po raz piąty jego przedstawiciele zostali wyłonieni w wyborach poprzedzonych kampanią prowadzoną przez kandydatów. Wybór i działalność Małego Samorządu Uczniowskiego stają się dla dzieci autentycznym doświadczaniem lekcji demokracji. Uczniowie przekonują się, czym jest odpowiedzialność za wspólnotę i jak ważny jest głos każdego członka społeczności. To właśnie powołanie MSU umożliwia rozwijanie samorządności wśród uczniów pierwszych klas szkoły podstawowej.

Fot. Archiwum szkolne

Wybory do Małego Samorządu Uczniowskiego

Budowanie postaw patriotycznych, społecznych i obywatelskich w edukacji wczesnoszkolnej może być dla uczniów fascynującą przygodą w odkrywaniu swojej tożsamości. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych oraz wyznaczone kierunki realizacji polityki oświatowej państwa dają taką możliwość. Stworzenie dzieciom przestrzeni do realnego działania oraz inspirowanie ich do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym umacnia fundamenty ich przyszłych postaw, ponieważ to w doświadczaniu, współpracy oraz twórczym zaangażowaniu rodzi się poczucie odpowiedzialności za siebie i wspólnotę. Mój zespół klasowy, w którym uczą się dzieci z różnymi niepełnosprawnościami, wyruszył w taką podróż i jestem z nich bardzo dumna.

Monika Bagińska – nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej w Szkole Podstawowej nr 85 im. Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Gdańsku; realizuje liczne kreatywne działania skierowane do uczniów, wykorzystując nowoczesne i innowacyjne metody nauczania; praca z dziećmi to jej prawdziwa pasja; jest również miłośniczką książek i podróży.

Kreatywne zajęcia „Ptaki zimą” w klasie 1b w Żukowie

Monika Gruchala

Jako wychowawca klasy pierwszej wiem, że dzieci najwięcej radości oraz najcenniejszą wiedzę zdobywają poprzez działanie, obserwację i własne doświadczenia. Dlatego podczas omawiania tematu dokarmiania ptaków zimą postanowiłam przygotować dla uczniów cykl kreatywnych zajęć, które pozwoliły im nie tylko poznawać nowe informacje, ale także samodzielnie odkrywać i wyciągać wnioski.

Pierwsze zajęcia rozpoczęliśmy od rozmowy na temat tego, jak możemy pomagać ptakom zimą oraz co powinno znaleźć się w karmniku. Aby dzieci mogły lepiej zrozumieć temat, przyniosłam na zajęcia różne produkty wykorzystywane do dokarmiania ptaków, m.in.: owies, płatki owsiane, kukurydzę, suszone owoce, orzechy, słoninę, kule z ziarnami oraz słonecznik. Dzięki zajęciom pokazowym uczniowie mogli dokładnie obejrzeć produkty, dotknąć ich i przyrzeć się ich strukturze. Takie doświadczenie pozwoliło dzieciom lepiej zapamiętać, co rzeczywiście powinno znaleźć się w karmniku.

Fot. Archiwum szkolne

Aby jeszcze bardziej zaciekać uczniów, przygotowałam lupy, dzięki którym mogli dokładniej obserwować przyniesione produkty. Dodatkowo podłączyłam mikroskop do komputera, co pozwoliło wyświetlić obraz na ekranie. Dzieci z ogromnym zainteresowaniem oglądały powiększone fragmenty ziaren czy płatków i były bardzo zdziwione, jak wiele szczegółów można zobaczyć dopiero w dużym powiększeniu. Była to dla nich niezwykła okazja do rozwijania ciekawości poznawczej i umiejętności obserwacji.

Kolejnym etapem zajęć było poznawanie ptaków zimujących w Polsce. Przygotowałam wydrukowane ilustracje ptaków, które dzieci wspólnie kła-

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

syfikowały – na te, które zostają w Polsce na zimę, te które odlatują do ciepłych krajów oraz te, które przylatują do nas na zimę. Następnie uczniowie utrwaliли wiedzę, segregując produkty na takie, które mogą znaleźć się w karmniku, oraz te, których nie należy tam umieszczać.

Dzieci pracowały w parach, a każda grupa była odpowiedzialna za wykonanie konkretnego zadania. Efektem naszej wspólnej pracy było stworzenie klasowej książki o ptakach, do której uczniowie przygotowali ilustracje i krótkie informacje. Dzięki temu dzieci chętnie wracały do poznanych treści i mogły ponownie przypominać sobie zdobytą wiedzę.

Fot. Archiwum szkolne

Podczas kolejnych zajęć informatycznych uczniowie otrzymali zadanie zaprojektowania karmnika w programie Mini Canva. Wcześniej wprowadziłam temat korzystania z linijki oraz podstawowych symboli w programie, co ułatwiło dzieciom tworzenie własnych projektów. Każdy uczeń pracował indywidualnie, rozwijając jednocześnie swoją kreatywność oraz umiejętności cyfrowe.

Na zakończenie cyklu odbyły się zajęcia plastyczne pod tytułem „Połówka ptaka – dorysuj resztę”. Przygotowałam ilustracje ptaków przecięte na pół. Zadaniem dzieci było dorysowanie brakującej części w taki sposób, aby pasowała do drugiej połowy obrazka. Ćwiczenie to rozwijało wyobraźnię, spostrzegawczość oraz umiejętność odwzorowywania kształtów.

Fot. Archiwum szkolne

Uważam, że takie zajęcia mają ogromną wartość edukacyjną. Dzieci nie tylko słuchały, ale przede wszystkim obserwowały, eksperymentowały, tworzyły i samodzielnie dochodziły do wniosków. Dzięki temu zdobyta wiedza pozostaje w ich pamięci na dłużej, a nauka staje się ciekawą przygodą. Kreatywne działania pozwalają także rozwijać współpracę, ciekawość świata oraz poczucie sprawczości u najmłodszych uczniów.

Monika Gruchała – nauczyciel mianowany edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej oraz edukacji osób z niepełnosprawnością intelektualną, a także nauczyciel świetlicy w Szkole Podstawowej nr 2 im. Jana Heweliusza w Żukowie.

Miniteatrzyk lalkowy w antrakcie – wzmocnienie procesu edukacyjnego

Anna Flis

Lalka to przedmiot poddany w teatrze ożywieniu, a więc animacji. Animator jest artystą, który w teatrze lalek obdarza życiem różne przedmioty.
Adam Kilian

Teatr to jedna z najstarszych sztuk widowiskowych przedstawianych na żywo przez aktorów dla publiczności. Spektakl lalkowy to wydarzenie, które przynosi młodego widza w magiczny świat, gdzie wszystko jest możliwe, lalki ożywają, wyobrażenia nie zna granic. A w tego rodzaju teatrze są takie postaci, jak animanty: marionetki, sycyliki, kukły, pacynki, jawajki, pyskówki, lalki stolikowe (bunraku), trickowe, tintamareska, lalki cieniowe, skrzynka retablo, teatr kamishibai – to one mogą być narzędziem w rękach animatora/nauczyciela (M. Groth, *Słownik teatru lalek, projekty i lalki oraz inicjatywy i ozdoby Adama Kiliana*, NCK, Gdańsk 2014).

Czy spektakl może być grany w przerwie?

Swoją przygodę z teatrykiem lalek rozpoczęłam w ramach innowacji pedagogicznej trwającej od września do czerwca w roku szkolnym 2025/2026, którą realizowałam między innymi na długich przerwach – w antrakcie. Moim celem było odciągnięcie uczniów w tym czasie od telefonów na rzecz skupienia uwagi na przedstawieniu

oraz propagowanie higieny cyfrowej, czyli umiejętności równoważenia czasu spędzanego przed ekranem oraz ograniczanie czasu ekranowego dla małych dzieci. Liczne badania i analizy wskazują takie konsekwencje nadmiernego korzystania z internetu, jak: zaburzenia zachowania, obniżenie jakości życia, a także zwiększenie liczby dzieci oraz młodzieży uzależnionych od smartfona. Grzegorz Ptaszek i Jacek Pyżalski podkreślają, że higiena cyfrowa jest niezbędna dla zachowania dobrostanu psychicznego uczniów i to najczęściej szkoła jest miejscem przekazywania uczniom wiedzy o zasadach higieny cyfrowej. Symptomy neurobiologiczne e-zmęczenia mogą się objawiać w postaci: zmęczenia wzroku, bólów głowy, trudności ze snem, problemów z koncentracją, podwyższonego poziomu stresu czy obniżonej motywacji (R. Matusiak, *Higiena cyfrowa jako profilaktyka zdrowia psychicznego uczniów*, „Kultura i Wychowanie” nr 1(25)/2024).

Innym miejscem prezentacji teatryku była sala lekcyjna, gdzie służył do wprowadzenia i dostarcza-

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

nia inspiracji do tematu lekcji plastyki (np. zapowiedź średniowiecznych potworów czy omawianie gotyckiego ołtarza Wita Stwosza). Co miesiąc przygotowywałam nowe przedstawienie z innym rodzajem lalek, które było odgrywane przez tydzień. Podręczną sceną mogło być wszystko: karton, skrzynka, walizka, deska, wózek, kosz druciany itp. Wzorem teatrów wędrownych, cyklicznie odwiedzałam z występem kilka klas edukacji wczesnoszkolnej – jako przerwany w lekcjach. Prezentowany repertuar to: „Szewczyk Dratewka”, „Smok wawelski”, „Kaszubscy kołędnicy”, „Król Popiel”, „Jaś i Małgosia”, „Poznańskie koziołki”, „Pan Twardowski”, „Żółta ciżemka” oraz „Wars i Sawa”. Uczniowie po obejrzeniu przedstawienia tworzyli inspirowane nim ilustracje, komiksy lub prace przestrzenne.

Zaangażowałam klasy VII do działania na rzecz klas I-III. Na lekcji plastyki uczniowie robili rekwizyty oraz wystąpili z improwizacją tintamareska na podstawie baśni „Królewna Śnieżka i siedmiu krasnoludków”. Aktywnie brali udział w widowiskach obrzędowych przebrani za kołędników. Z okazji Międzynarodowego Dnia Lalkarstwa (21 marca) pomogli młodszym koleżankom i kolegom robić kukły z drewnianej tyżki.

Teatr angażujący to działania, których celem jest jednoczenie społeczności oraz wzmacnianie osób niezauważonych poprzez nawiązywanie relacji opartych na akceptacji, szacunku i poczuciu bezpieczeństwa. Z pedagogicznego punktu widzenia występowanie w teatrze lalkowym jest bezpieczne dla uczniów z trudnościami (afazja, jękanie, trema, lęk społeczny, nieśmiałość), gdyż całą uwagę skupia na sobie lalka, a animator może być schowany za sceną. Spektakle lalkowe są nieoczywiste, pozwalają przeżyć sztukę na żywo, z możliwością wejścia w interakcję z rekwizytem. Zwiększa to wartość dydaktyczną i wychowawczą poprzez udział w tworzeniu przedstawienia. Lalka to nie tylko przedmiot/rzecz, to osobny byt sceniczny, tworzący duet z lalkarzem, który nadaje jej charakter.

Teatr pełni różne funkcje, takie jak:

a. **wychowawcza** – uczestnictwo w spektaklu kształtuje kompetencje kulturowe i społeczne przy pracy zespołowej; teatr zaspokaja indywidualne potrzeby w zakre-

sie ekspresji, twórczości, sprawczości, samorealizacji czy umiejętności wyrażania uczuć, kształtuje również postawy moralne;

- b. **edukacyjna** – pobudza rozwój intelektualny, abstrakcyjne myślenie i ciekawość, poszerza wiedzę o świecie;
- c. **estetyczna** – rozwija wrażliwość na piękno, zaspokaja potrzebę obcowania ze sztuką;
- d. **rozrywkowa i relaksacyjna** – zapewnia odpoczynek od codzienności;
- e. **terapeutyczna** – teatroterapia to forma arteterapii; poprawia zdolność samoobserwacji, a także trafnego postrzegania innych ludzi; trenuje też poprawne zachowania społeczne, w tym wnoszenie konstruktywnego wkładu własnego do pracy grupy; podstawowe cele teatroterapii to odnowa wiary jednostki we własne siły, budowanie **poczucia własnej wartości**, pobudzenie **wyobraźni i kreatywności**, uświadomienie prawa do popełniania błędów oraz przeżycie aktywności, działania i reagowania, ćwiczenie **postrzegania** oraz interpretacji faktów, doskonalenie umiejętności komunikacyjnych, kreowanie własnego wizerunku, a także odreagowanie tłumionych emocji, stresu i frustracji, osiągnięcie katharsis (Wikipedia).

Takie metody mogą być sposobem na spędzanie czasu wolnego. Jest to jednocześnie popularyzowanie i wzmacnianie uczestnictwa w kulturze, poprzez poznawanie legend, bajek i podań. Jak pisał Jan Sztudynger, teatr lalek zaspokaja istotne potrzeby dziecka, otwiera jego duszę i pozwala zajrzeć w nią tak głęboko, jak to nie udaje się przy żadnej innej okazji. Marionetki są czarodziejskim kluczykiem otwierającym małe serduszka.

Kurtyna!

Anna Flis – nauczyciel plastyki w Szkole Podstawowej w Kowalach, aktorka i rzeźbiarka; jej pasją jest rzeźba w drewnie, zdjęcia prac można zobaczyć w kwartalniku „Neony – Tożsamość”; wciąż poszukuje nowych metod pracy, które byłyby dla uczniów terapią przez sztukę.

STEM – co to jest i jak można go wykorzystać na lekcjach (języka obcego)?

Małgorzata Zakaszewska

STEM na lekcji języka obcego polega na jednoczesnej nauce języka oraz treści z takich dziedzin wiedzy, jak biologia, fizyka, matematyka, astronomia, technologia czy inżynieria.

Zachęca do wyciągania logicznych wniosków zamiast bezrefleksyjnego zapamiętywania. Uczy przez konkretne zjawiska, przez zadawanie pytań otwartych: *dlaczego? co będzie, jeśli...? co się zmieni, gdy...?* Pobudza krytyczne myślenie. Sprawdza się w ćwiczeniu umiejętności pracy zespołowej. Rozwija kompetencje w zakresie przewodzenia zespołowi (*leadership skills*). Ćwiczy umiejętności czytania w języku obcym tekstów branżowych, tworzenia map myśli, uczenia się słownictwa i treści z kontekstu oraz z obserwacji ciekawych zjawisk zachodzących w realnym świecie. STEM, mający w swojej formule zasadę dzielenia się zrealizowanym projektem, daje uczniom możliwość ćwiczenia wystąpień publicznych.

Oto kilka przykładów aktywności, przez które rozwijamy kompetencje wpisujące się w STEM:

- głośno czytamy tekst i prosimy uczniów, aby wstali, kiedy usłyszą słowo odnoszące się do zagadnienia, którego aktualnie uczymy (np. słowo na literę „b” albo – w przypadku anglistów – czasownik frazowy)
- podajemy tytuł tekstu i stymulujemy zadawanie pytań o treść tekstu
- nauczamy treści metodą słowo → kolokacja → zdanie → konwersacja
- korzystając z propozycji z książki *Making Thinking Visible* (R. Ritchhart, M. Church, K. Morrison), zadajemy trzy pytania do fotografii: *Co widzisz? Co o tym myślisz? Nad czym się zastanawiasz, kiedy widzisz daną sytuację?*
- uczniowie mają za zadanie opisać tytuł, nagłówek albo fotografię według wytycznych: *E = Excited* (Co w tej treści, idei wzbudza twoją ekscytację?), *W = Worrisome* (Co w tej idei wzbudza twój niepokój?), *N = Need to Know* (Co potrzebujesz wiedzieć na ten temat? Czego dodatkowego chcesz się dowiedzieć?), *S = Stance, Steps, or Suggestions for Moving Forward* (Jakie jest twoje obecne stanowisko odnośnie danej idei? Jakie kroki mógłbyś podjąć, żeby lepiej zrozumieć dane zagadnienie?); inspiracja również pochodzi z *Making...*
- uczniowie sortują na podgrupy wybraną grupę słów, fotografii itp. (np. czasowniki przechodnie / nieprzechodnie, metody nowoczesne i XVIII-wieczne itp.)

oraz przedstawiają innym schemat, według którego dokonali podziału.

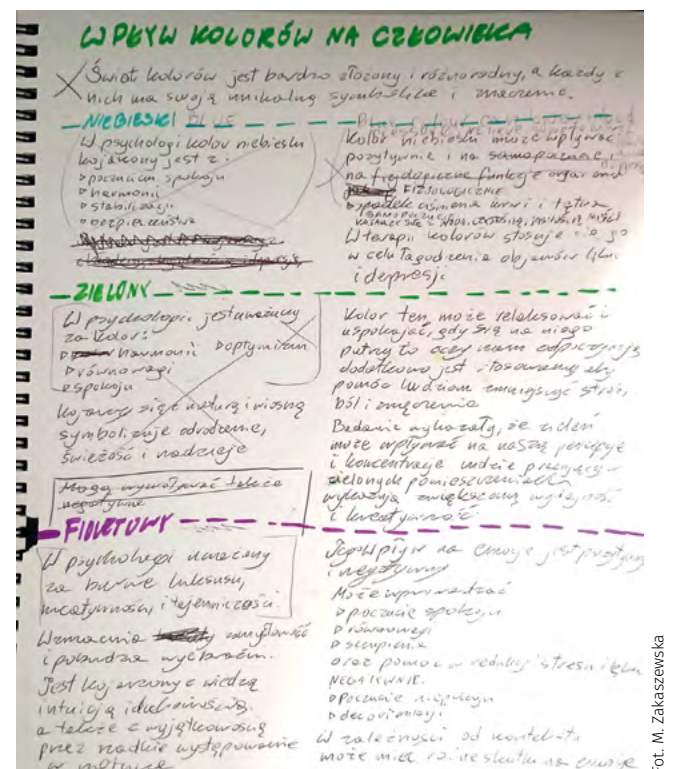
Punktem wyjścia do miniprojektu STEM, który zrealizowałam z moimi uczniami, było proste ćwiczenie:

Aby stworzyć czasowniki frazowe, wstaw: *into, towards, down, around, up, together, away from*. Fragmenty w języku polskim przetłumacz na język angielski.

1. *The Earth (obraca się wokół) turns ... its axis causing day and night. Day and night come ... because (jedna półkula obraca się od) turns ... (słońca, a druga obraca się w stronę) turns ... (słońca).*
2. *Water can (zamieniać się w) turn ... ice (ponieważ cząsteczki tracą energię kinetyczną, zwalniają) slow ..., (zbliżają się do siebie) get ... (i łączą się w sztywną sieć krystaliczną) ...*

Produktem końcowym pracy nad powyższą tematyką na lekcji języka obcego może być na przykład książeczka w aplikacji Book Creator, plakat czy schemat.

Inny miniprojekt może dotyczyć na przykład wpływu kolorów lub roślin na dobrostan człowieka. Tu produktem końcowym może być zaprojektowanie przez uczniów sal w szkole: jakiego koloru byłyby ściany, jakie rośliny stałyby na parapetach itd.

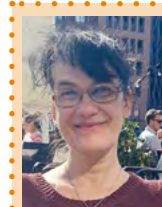
Moje pomysły na lekcję STEM, które jeszcze czekają na realizację, to m.in.:
 1. Ćwiczenie słownictwa w kolokacjach – rozmowa wokół pytań, np.: Co można zrobić dwoma rękami? Co można zrobić jedną ręką? Co można zrobić bez używania rąk? Jakiej czynności, które robimy rękami, może za nas zrobić maszyna? Jakich czynności w życiu codziennym wykonujemy więcej: tych, do których potrzeba obu rąk, czy tych, do których rąk nie potrzebujemy? Produkt końcowy: poradnik dbania o ręce (dłonie i ramiona) – co zrobić, aby były sprawne jak najdłużej.
 2. Z użyciem nieoczywistej fotografii – rozmowa o tym, co jest na zdjęciu, zachęcanie do stawiania różnych hipotez, np.:

Fot. M. Zakaszewska

Jeśli uda nam się dojść do tego, że to dom (albo trzy domy), pytamy: co zrobić, aby ten dom był większy / bardziej nowoczesny / odpowiedni dla klienta bardzo zamożnego / dobrze chroniony przed złodziejami? Pytania możemy mnożyć, zależnie od potrzeb.

STEM daje niezliczone możliwości przeprowadzenia angażujących, stymulujących kreatywność, analizę, wyciąganie wniosków lekcji. Dla mnie jest absolutnie fascynujący.

Małgorzata Zakaszewska – nauczyciel języka angielskiego w Zespole Szkół Administracyjno-Ekonomicznych w Gdyni.

Szkoła wrażliwa na emocje: jak Pierwsza Społeczna Szkoła Podstawowa w Gdyni współtworzy europejski standard wsparcia uczniów w kryzysie

Anna Jałoszewska

Szkoła podstawowa kojarzy się najczęściej z gwarem korytarzy, naukowo-dydaktycznym rytmem, zdobywaniem wiedzy z podręczników oraz budowaniem pierwszych dziecięcych przyjaźni. Istnieje jednak druga, cichsza strona szkolnej codzienności. To przestrzeń emocji, do której dzieci przynoszą nie tylko swoje sukcesy i radości, ale również najtrudniejsze osobiste doświadczenia. Śmierć kogoś bliskiego, rozwód rodziców, rozłąka z rodziną, nagła zmiana otoczenia, utrata ukochanego zwierzęcia, a także dramatyczne przeżycia wynikające z konfliktów zbrojnych czy klęsk żywiołowych to kryzysy, które dotyczą uczniów ze szkół na całym świecie każdego dnia. Gdy dziecko przekracza próg klasy ze swoim niewidocznym ciężarem, szkoła staje przed sprawdzianem z czegoś znacznie ważniejszego niż realizacja podstawy programowej – przed sprawdzianem z empatii, uważności i gotowości do wsparcia.

Właśnie ta refleksja stała się fundamentem międzynarodowego przedsięwzięcia EMPACT, którego pełna nazwa brzmi *Empathetic Classrooms: Equipping Teachers to Support Grieving Students*. Ten wielowymiarowy projekt, finansowany z europejskiego programu Erasmus+, powstał z wyraźnej potrzeby społecznej i pedagogicznej. Choć we współczesnej edukacji coraz głośniejsze mówi się o dobrostanie psychicznym dzieci, w praktyce nauczycielskiej w całej Europie od dawna dostrzegano poważną lukę. Nauczyciele i pedagodzy, będący przecież osobami pierwszego kontaktu poza środowiskiem domowym, bardzo często czują się bezradni wobec dziecięcego cierpienia. Obawiają się, że zadając niewłaściwe pytanie lub niewłaściwie reagując, mogą pogłębić uraz ucznia.

Sytuację tę dodatkowo zaostrzyła kaskada kryzysów społecznych i humanitarnych z ostatnich lat. Doświadczenia pandemii COVID-19, tragiczne trzęsie-

Fot. Archiwum projektu

nie ziemi w Turcji i Syrii, wojna w Ukrainie oraz związane z nią fale migracji sprawiły, że doświadczenie straty i traumy przestało być incydentalnym wydarzeniem. Stało się powszechnym wyzwaniem, z którym mierzą się klasy w niemal każdym kraju europejskim. Projekt EMPACT powstał po to, aby przełamać temat tabu, jakim wciąż bywa dziecięca żałoba, i przełożyć empatię z języka deklaracji na język konkretnych narzędzi pedagogicznych.

Niezwykłym powodem do dumy dla polskiej oświaty jest fakt, że jedynym partnerem z naszego kraju w tym międzynarodowym konsorcjum została Pierwsza Społeczna Szkoła Podstawowa im. Dzieci Zjednoczonej Europy w Gdyni. Gdyńska Społeczna Jedynka wnosi do projektu bezcenną perspektywę praktyków, którzy na co dzień budują bezpieczną i twórczą przestrzeń dla dzieci. Udział gdyńskiej szkoły gwarantuje, że tworzone rozwiązania nie będą jedynie teoretycznymi opracowaniami, ale realnymi metodami przetestowanymi w codziennych warunkach szkolnych i dopasowanymi do realiów polskich uczniów.

Idea projektu EMPACT opiera się na szerokim, całościowym spojrzeniu na problem straty. Zamiast ograniczać się do wąskich schematów, projekt włącza w pojęcie żałoby wszelkie zdarzenia naruszające dotychczasowe poczucie bezpieczeństwa młodego człowieka. Aby skutecznie odpowiedzieć na te wyzwania, partnerzy projektu łączą badania naukowe z innowacjami cyfrowymi i działaniami podejmującymi wyzwania w klasie. Realizację projektu rozpoczęto od pogłębionych wywiadów jakościowych z ponad trzydziestoma nauczycielami i ekspertami z sześciu krajów, w tym z Polski. Zebrane dane stały się punktem wyjścia do praktycznego działania na międzynarodowym spotkaniu w Irlandii, gdzie rozpoczęto projektowanie kompleksowego przewodnika dla nauczycieli.

Głównym celem projektu EMPACT jest wyposażenie kadry pedagogicznej w wiedzę o dziecięcych reakcjach na traumę, doskonalenie sztuki aktywnego słuchania oraz nauka bezstronnego, pełnego szacunku towarzyszenia uczniowi w trudnych momentach. Zamiast unikania

Fot. Archiwum projektu

tematu, nauczyciele uczą się, jak tworzyć w klasie przestrzeń sprzyjającą odbudowywaniu odporności psychicznej dzieci.

Efektom tych prac będzie zestaw bezpłatnych i dostępnych dla każdego edukatora w Europie materiałów, publikowanych sukcesywnie w sześciu językach. Do 2028 r. powstanie m.in. praktyczny przewodnik dla nauczycieli, interaktywna platforma e-learningowa, obszerna biblioteka ponad dwudziestu filmów eksperckich oraz aplikacja mobilna na smartfony.

Siłą projektu EMPACT tkwi również w jego międzynarodowym i interdyscyplinarnym partnerstwie. Gdyńska szkoła współpracuje ramię w ramię z holenderskim koordynatorem Stichting Avrasya z Hagi, duńskim gimnazjum technicznym w Hillerød, instytucją oświatową Cork Education and Training Board z Irlandii, uniwersytetem i kuratorium z Ankary w Turcji oraz firmą technologiczną Rising Pixel z Hiszpanii. Dzięki tej synergii badaczy, praktyków i technologów powstaje program, który ma szansę zmienić oblicze europejskiej szkoły.

Realizacja projektu EMPACT w Pierwszej Społecznej Szkole Podstawowej w Gdyni to dowód na to, że polska szkoła potrafi wyznaczać europejskie trendy w obszarze wrażliwości społecznej. Dzięki zaangażowaniu gdyńskich pedagogów dzieci przechodzące przez najtrudniejsze życiowe zakręty otrzymują mądre, wyrozumiałe i bezpieczne wsparcie dokładnie wtedy, gdy będą potrzebować go najbardziej.

Anna Jałoszewska – nauczyciel języka angielskiego w Pierwszej Społecznej Szkole Podstawowej w Gdyni, szkolny koordynator projektów międzynarodowych.

Zhakować chemię

Anna Barabaś-Lepak

Jak wyczarować eksperyment z czystej teorii?

W Chemlandii żyła Królowna Śnieżka oraz 7 krasnomisiów.

Za górami za lasami za siedmioma dolinami było królestwo CHEMLANDIA. Mieli wiele zasad, ale jedna była najważniejsza: NIE ROBIMY KWASÓW!

KABOOM!

Pewnego dnia Królowna pojechała na konferencję księżniczek, zostawiając 7 krasnomisiów samych.

Krasnomisie poszły na wagary. Król Chemlandii ogłosił nagrodę: 100 000 dukatów (przelewem na konto bankowe) dla rycerza, który je poskromi.

Zgłosiło się wielu śmiałków, którzy nie podołali zadaniu.

Jeden ze śmiałków był wyjątkowy. Nie wojował mieczem, a słowem. Krasnomisie były bardzo zaciekawione. Rycerz rzucił im 3 wyzwania...

1

Pierwsze wyzwanie: 2 NAGIE MIECZE

Źródło: kadry z bajki „7 Misiów”, produkcja Netflix 2025

Krasnomisie musiały wykazać różnicę między substancjami posiadającymi wiązanie jonowe i kowalencyjne.

OMG!

Dostali zestaw składający się z żarówki, przewodów miedzianych, baterii, naczyń z roztworem oraz elektrod (w tej roli 2 nagie miecze).

PROCEDURA

1. Przygotować roztwór substancji jonowej (np.: soli kuchenna czy soda oczyszczona) oraz kowalencyjnej (np.: cukier, mocznik, alkohol) z wody destylowanej o takich samych stężeniach.
2. Zbadać przewodnictwo roztworów konduktometrem lub zestawem z żarówką.
3. Zapisać wyniki i porównać dane.

WNIOSKI

Zanurzenie elektrod w roztworze substancji jonowej powoduje zapalenie żarówki lub wysoką wartość przewodnictwa, sięgającą (w zależności od stężenia i rodzaju soli) 8000 $\mu\text{S}/\text{cm}$.

W roztworach substancji kowalencyjnych żarówka się nie zapali, a przewodnictwo będzie na poziomie przewodnictwa wody.

2

Drugie wyzwanie: STATYSTYKA O SMAKU CZEKOLADY

Wow!

Zbudujemy skocznię narciarską w kształcie wykresu wykładniczego.

Krasnomisie dostali sakiewkę z 50 M&M'sami.

Zastosowania Funkcji Wykładniczej:

- CHEMIA (Wykres rozpadów promieniotwórczych)
- Fizyka (Kondensatory, Tłumienie drgań, Rozkład Maxwella)
- Matematyka (Ciągi, Kombinatoryka, Rozkład normalny)
- Ekonomia i Finanse (Procent składany)
- Biologia (Liczebność populacji, Rozprzestrzenianie się chorób)
- Social Media (modelowanie tempa rozprzestrzeniania się „Informacji”)

Wykres wykładniczy

1. Wysypać M&M'sy. Policzyć te, które mają napis, bez napisu - zjeść ;)

2. Narysować wykres: liczba M&M's = f (liczba losowań),

3. Włożyć wybrane M&M'sy do sakiewki i ponownie potrząsnąć.

4. Wysypać cukierki, policzyć M&M'sy z napisem,

5. Zaznaczyć ilość M&M 'sów z napisem na wykresie.

40

41

- zdrową dietę, aktywność fizyczną;
 - ochronę skóry przed słońcem;
 - szczepienie przeciw HPV i wirusowemu zapaleniu wątroby typu B.
- Następnie nauczyciel zaprasza do dyskusji – pyta uczniów, które z ww. zasad stosują.

Nauczyciel wyświetla slajd **Najczęstsze nowotwory – K/M** i omawia go:

- u kobiet: piersi, jelita grubego, płuca;
- u mężczyzn: prostaty, płuca, jelita grubego.

Nauczyciel opisuje, jak wygląda proces od zaproszenia na badania profilaktyczne od NFZ:

- otrzymanie zaproszenia na mammografię/kolonoskopię;
- rejestracja w placówce;
- wykonanie badania;
- informacje o wynikach i ewentualne dalsze kroki.

W grupach uczniowie tworzą określony schemat *ścieżki pacjenta* i pracują z kartą pracy (mammografia – kobiety 45-74 lata, co dwa lata, bez skierowania, w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia; profilaktyka raka szyjki macicy – kobiety 25-64 lata, model HPV/LBC; kolonoskopia przesiewowa – 50-65 lat lub 40-49 lat – gdy krewny pierwszego stopnia miał raka jelita grubego; PSA – badanie przesiewowe zalecane indywidualnie dla mężczyzn 50+).

Uczniowie w grupach łączą profil ryzyka z właściwym programem i tworzą minisćieżki pacjenta (Kto? Gdzie? Jak często? Co dalej przy wyniku dodatnim?) oraz dopasowują badania przesiewowe do wieku i płci.

Tydzień pełen przygód. Praktyczny poradnik dla nauczycielek i nauczycieli

Publikacja [dostępna nieodpłatnie pod adresem: <https://tiny.pl/r7mnb09rn>] to praktyczny poradnik organizacji szkolnego tygodnia projektowego w klasach IV–VIII, wspierający realizację nowej podstawy programowej. Wykorzystuje metaforę wyprawy (m.in. rama START, instrukcja SPOKO), by pokazać pracę projektową jako inspirującą przygodę. Zawiera cztery części: wprowadzenie do metody projektu, planowanie działań, radzenie sobie z wyzwaniami oraz przegląd dobrych praktyk ze szkół. Publikację wzbogacają infografiki, tabele i checklisty do druku i codziennego stosowania.

źródło: <https://ibe.edu.pl>

Podsumowanie

1. Pytanie: Spośród zaprezentowanych dzisiaj 12 zaleceń Europejskiego Kodeksu Walki z Rakiem i omówionych badań przesiewowych zarówno u kobiet, jak i u mężczyzn – wymień jedną konkretną rzecz, którą od dnia dzisiejszego zarówno Ty sam, jak i Twoje otoczenie wprowadzisz (wprowadzicie) do swojego życia lub sprawdzisz, aby aktywnie zadbać o swoją profilaktykę onkologiczną. Uzasadnij, dlaczego wybrałeś właśnie takie działanie.
2. https://www.quizme.pl/q/twoje_miejsce/badania-profilaktyka

Dariusz Góra – doktor nauk o zdrowiu; nauczyciel biologii i chemii w Zespole Szkół nr 1 w Pszczynie; doradca metodyczny ds. biologii w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli WOM w Bielsku-Białej; jego zainteresowania zawodowe obejmują nauki o zdrowiu i o środowisku.

Maciej Tankiewicz – doktor habilitowany nauk o zdrowiu; nauczyciel akademicki (Gdański Uniwersytet Medyczny, Wydział Lekarski); jego zainteresowania zawodowe to toksykologia żywności i ekotoksykologia.

Radosław Czernych – doktor nauk o zdrowiu; nauczyciel akademicki (Gdański Uniwersytet Medyczny, Wydział Lekarski); jego zainteresowania zawodowe dotyczą wpływu zanieczyszczeń powietrza na organizm człowieka.

Nastawienie na rozwój wśród piętnastolatków w Polsce

Opracowanie [dostępne nieodpłatnie pod adresem: <https://tiny.pl/51pxw60-f>] stanowi kolejną analizę tematyczną z serii „Zajrzyj do danych”, poświęconą zagadnieniu nastawienia na rozwój wśród piętnastolatków. Na podstawie wyników badania PISA 2022 autorka przedstawia rezultaty polskich uczniów na tle rówieśników z innych krajów. Analiza obejmuje m.in.: przedstawienie, czym jest nastawienie na rozwój i w jaki sposób jest mierzone w badaniu PISA, prezentację wyników polskich piętnastolatków na tle uczniów z innych krajów oraz próbę odpowiedzi na pytanie, jakie działania można podjąć, aby zmienić nastawienie polskich piętnastolatków.

źródło: <https://ibe.edu.pl>

Rola nauczyciela mistrza w przygotowaniu ucznia do konkursu SkillsPoland na przykładzie branży budowlanej, instalacyjnej i stolarskiej

Magdalena Pytka-Leśniak

Nowoczesne kształcenie branżowe wobec wyzwań współczesnego rynku pracy

Współczesna gospodarka przechodzi intensywną transformację technologiczną. Szczególnie widoczne jest to w branżach budowlanej, instalacyjnej i stolarskiej, gdzie tradycyjne rzemiosło coraz częściej łączy się z nowoczesnymi technologiami projektowania, produkcji oraz montażu.

Jednocześnie przedsiębiorcy wskazują na niedobór wysoko wykwalifikowanych specjalistów posiadających nie tylko wiedzę zawodową, ale przede wszystkim praktyczne umiejętności oraz gotowość do ciągłego uczenia się. Odpowiedzią na te wyzwania jest nowoczesne kształcenie branżowe, oparte na ścisłej współpracy szkół z przemysłem oraz rozwijaniu talentów zawodowych młodzieży.

Jednym z najlepszych przykładów takiego podejścia jest konkurs SkillsPoland, który promuje najwyższe standardy kształcenia zawodowego i przygotowuje młodych ludzi do funkcjonowania w realnym środowisku pracy.

SkillsPoland – pokaz kompetencji w praktyce

Konkurs SkillsPoland stanowi wyjątkową przestrzeń do prezentacji umiejętności zawodowych młodych specjalistów. W przeciwieństwie do tradycyjnych form oceny, uczestnicy wykonują zadania odpowiadające rzeczywistym wyzwaniom zawodowym.

W konkurencjach związanych z budownictwem, instalacjami i stolarstwem oceniane są nie tylko umiejętności techniczne, ale również: dokładność wykonania, organizacja pracy, przestrzeganie zasad bezpieczeństwa, gospodarowanie materiałami, umiejętność rozwiązywania problemów oraz efektywność działania pod presją czasu. Takie wymagania odzwierciedlają oczekiwania współczesnych pracodawców i pokazują, jak ważne jest praktyczne przygotowanie uczniów do zawodu.

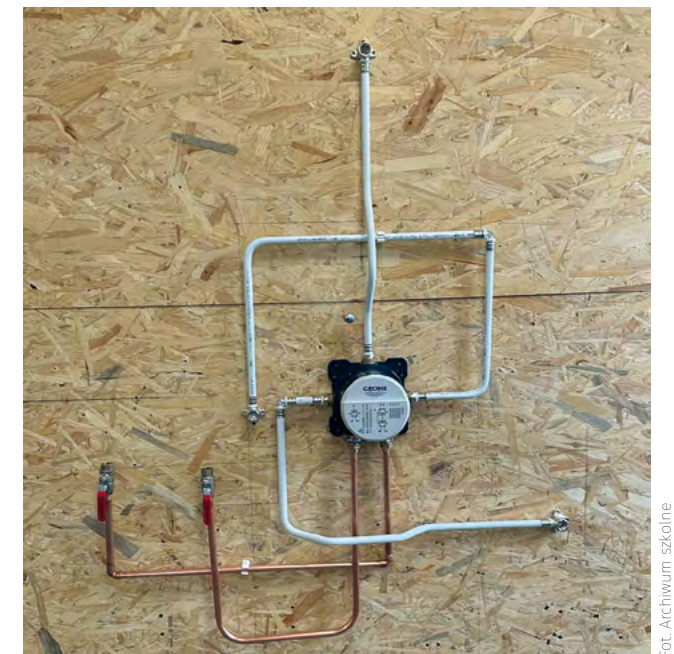
Branża budowlana – fundament rozwoju gospodarki

Branża budowlana należy do najważniejszych sektorów gospodarki i odgrywa kluczową rolę w rozwoju infrastruktury oraz budownictwa mieszkaniowego. Współczesny budowlaniec musi łączyć wiedzę techniczną z umiejętnością korzystania z nowoczesnych materiałów, technologii energooszczędnych oraz cyfrowych narzędzi projektowych. Udział uczniów w SkillsPoland pozwala rozwijać kompetencje związane z wykonywaniem prac konstruk-

cyjnych, wykończeniowych, czytaniem dokumentacji technicznej, kontrolą jakości wykonania, planowaniem procesów budowlanych oraz stosowaniem nowoczesnych technologii budowlanych. Dzięki temu młodzi fachowcy są lepiej przygotowani do pracy w dynamicznie rozwijającym się sektorze budowlanym.

Branża instalacyjna – zawody przyszłości

Szczególne znaczenie w dobie transformacji energetycznej zyskuje branża instalacyjna. Rozwój budownictwa energooszczędnego i inteligentnych budynków powoduje rosnące zapotrzebowanie na specjalistów zajmujących się nowoczesnymi systemami grzewczymi, sanitarnymi, wentylacyjnymi oraz odnawialnymi źródłami energii. W ramach przygotowań do SkillsPoland uczniowie rozwijają umiejętności związane z montażem instalacji sanitarnych i grzewczych, wykonywaniem instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych, obsługą nowoczesnych systemów HVAC, stosowaniem technologii odnawialnych źródeł energii oraz diagnozowaniem i usuwaniem usterek. Kompetencje te stają się obecnie jednymi z najbardziej poszukiwanych na rynku pracy.

Efekt pracy Igora Śniegockiego, ucznia klasy maturalnej w technikum inżynierii sanitarnej, który będzie reprezentował Pomorze na konkursie ogólnopolskim w listopadzie 2026 r.

Fot. Archiwum szkolne

Branża stolarska – połączenie rzemiosła i nowoczesnych technologii

Stolarstwo i meblarstwo są przykładami zawodów, które mimo wielowiekowej tradycji nieustannie się rozwija. Współczesny stolarz korzysta z zaawansowanych maszyn CNC, programów projektowych CAD/CAM oraz innowacyjnych materiałów. SkillsPoland umożliwia uczniom rozwijanie umiejętności związanych z projektowaniem wyrobów stolarskich, precyzyjną obróbką drewna i materiałów drewnopochodnych, wykorzystaniem technologii cyfrowych w produkcji, wykonywaniem mebli i elementów wyposażenia wnętrz, kontrolą jakości i estetyki wykonania. Konkurs pokazuje, że nowoczesny stolarz jest nie tylko rzemieślnikiem, ale także projektantem i operatorem zaawansowanych technologii.

Praca ekspertów pomocniczych podczas oceny prac zawodników z kategorii Meblarstwo, w tym pan Ireneusz Zdrojewski.

Młodzież z całej Polski biorąca udział w eliminacjach w kategorii Stolarstwo i Meblarstwo.

SkillsPoland jako model pracy z talentem

Przygotowanie do konkursu opiera się na indywidualnym podejściu do ucznia. Kluczowe znaczenie ma rozpoznanie jego predyspozycji, zainteresowań i potencjału zawodowego.

Model pracy z talentem stosowany w SkillsPoland obejmuje:

- identyfikację uzdolnień,

- indywidualne ścieżki rozwoju,
- uczenie przez praktykę,
- systematyczne doskonalenie umiejętności,
- współpracę z ekspertami branżowymi,
- udział w rzeczywistych projektach i zadaniach zawodowych.

Takie podejście pozwala osiągać poziom kompetencji odpowiadający najwyższemu standardom branżowym.

Nauczyciel mistrz – klucz do sukcesu ucznia

W przygotowaniu ucznia do konkursu SkillsPoland szczególną rolę odgrywa nauczyciel mistrz. Jego zadaniem jest nie tylko przekazywanie wiedzy zawodowej, ale przede wszystkim rozwijanie potencjału młodego człowieka. Od dydaktyka do mentora – nauczyciel mistrz wspiera ucznia na każdym etapie przygotowań. Pomaga określać cele, analizować postępy oraz budować motywację do ciągłego doskonalenia. Staje się przewodnikiem, który inspirowanie do osiągania coraz wyższych standardów pracy.

Trener talentów i kompetencji przyszłości

W branży budowlanej, instalacyjnej i stolarskiej coraz większe znaczenie mają kompetencje przyszłości:

- kreatywność,
- umiejętność rozwiązywania problemów,
- komunikacja,
- współpraca zespołowa,
- elastyczność,
- odpowiedzialność za jakość pracy.

Nauczyciel mistrz rozwija te kompetencje poprzez zadania praktyczne, projekty i symulacje rzeczywistych sytuacji zawodowych. Przygotowanie do SkillsPoland wymaga stworzenia warunków umożliwiających regularny trening zawodowy. Nauczyciel organizuje: specjalistyczne zajęcia warsztatowe, treningi konkursowe, projekty techniczne czy ćwiczenia na nowoczesnym sprzęcie i narzędziach.

Dzięki temu uczniowie zdobywają doświadczenia zbliżone do realnych warunków pracy w przedsiębiorstwach budowlanych, instalacyjnych i stolarskich.

Partner współpracujący z przemysłem

Szczególnie istotnym zadaniem nauczyciela mistrza jest budowanie współpracy z przedsiębiorcami. Firmy budowlane, instalacyjne i stolarskie stają się naturalnym środowiskiem rozwoju młodych talentów.

Współpraca ta umożliwia:

- dostęp do nowoczesnych technologii,
- poznawanie aktualnych standardów branżowych,
- udział ekspertów w szkoleniu uczniów,
- organizację praktyk i staży,
- wspólne przygotowanie do konkursów branżowych.

Dzięki temu szkoła staje się ważnym partnerem gospodarki, a uczniowie zdobywają kompetencje odpowiadające rzeczywistym potrzebom rynku pracy. Każdy uczestnik SkillsPoland wymaga indywidualnego podejścia. Nauczyciel mistrz diagnozuje mocne strony ucznia, pomaga przezwyciężać trudności i buduje jego pewność siebie. To właśnie relacja mistrz–uczeń często decyduje o osiągnięciu sukcesu konkursowego i zawodowego.

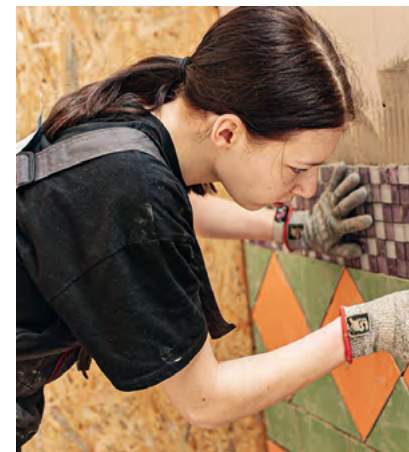
Uczestnicy konkursu regionalnego w kategorii Tynkowanie i systemy suchej zabudowy.

Jakub Rychert (student I roku Politechniki Gdańskiej) oraz Oskar Mach (uczeń klasy maturalnej w Technikum Robót Wykończeniowych w Budownictwie) z panią Magdaleną Pytką-Leśniak, ekspertem pomocniczym w kategorii Tynkowanie i systemy suchej zabudowy.

Efekt dwudniowej pracy młodych fachowców podczas eliminacji regionalnych.

Na zawodach nie brakuje także dziewczyn – na zdjęciu Klaudia Kowalewska, obecnie uczennica klasy maturalnej w Technikum Robót Wykończeniowych w Budownictwie PSB Gdańsk, w listopadzie weźmie udział w rywalizacji ogólnopolskiej o miejsce w kadrze na zawody EuroSkills w Dusseldorfie w 2027 r., podobnie jak jej koleżki.

Klaudia Kowalewska z opiekunem, panią Magdaleną Pytką-Leśniak, oraz ekspertem głównym w kategorii Układanie płytek ściennych i podłogowych.

Nauczyciele mistrzowie – liderzy rozwoju talentów zawodowych

Sukces uczniów w konkursach branżowych, takich jak SkillsPoland, jest efektem nie tylko ich talentu i zaangażowania, ale również pracy nauczycieli mistrzów, którzy potrafią dostrzec potencjał młodych ludzi i konsekwentnie wspierać ich rozwój. W środowisku kształcenia zawodowego szczególną rolę odgrywają nauczyciele będący autorytetami w swoich branżach, łączący doświadczenie zawodowe z pasją do pracy z młodzieżą.

Przykładem takich pedagogów są Magdalena Pytką-Leśniak oraz Ireneusz Zdrojewski, którzy pełnili także funkcje ekspertów pomocniczych w konkursach regionalnych i ogólnopolskich. Ich działalność pokazuje, że nowoczesne kształcenie branżowe opiera się na relacji mistrz–uczeń, w której nauczyciel pełni rolę mentora, trenera oraz przewodnika po świecie współczesnych technologii i standardów zawodowych.

Sukces ucznia w SkillsPoland jest często widoczny na podium. Sukces nauczyciela mistrza pozostaje zwykle w cieniu, choć to właśnie on jest fundamentem wszystkich osiągnięć. Dlatego warto podkreślić, że osiągnięcia uczniów są jednocześnie sukcesem ich mentorów – nauczycieli, którzy każdego dnia z pasją i oddaniem kształtują przyszłych mistrzów swoich zawodów.

W branży budowlanej, instalacyjnej i stolarskiej nauczyciel mistrz nie ogranicza się do przekazywania wiedzy. Tworzy środowisko uczenia się oparte na praktyce, organizuje treningi konkursowe, współpracuje z przedsiębiorcami

POMORSKA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA

oraz pomaga uczniom rozwijać kompetencje przyszłości. Dzięki takiemu wsparciu młodzi ludzie uczą się odpowiedzialności, dokładności, samodzielności i profesjonalizmu – cech niezbędnych zarówno podczas rywalizacji w SkillsPoland, jak i późniejszej pracy zawodowej.

Działalność nauczycieli mistrzów stanowi dowód, że wysokiej jakości edukacja zawodowa powstaje na styku szkoły, przemysłu i indywidualnego zaangażowania pedagogów. To oni inspirują uczniów do przekraczania własnych ograniczeń, rozwijania pasji zawodowych oraz osiągania sukcesów na arenie krajowej i międzynarodowej. W ten sposób przyczyniają się nie tylko do rozwoju swoich podopiecznych, ale również do budowania prestiżu szkolnictwa branżowego oraz wzmacniania potencjału polskiej gospodarki.

Podsumowanie

Branża budowlana, instalacyjna i stolarska należą do sektorów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju gospodarki i jednocześnie odczuwają duże zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowanych specjalistów. Konkurs SkillsPoland stanowi skuteczne narzędzie rozwijania talentów zawodowych oraz promowania najwyższych standardów pracy. Kluczową rolę w tym procesie odgrywa nauczyciel mistrz, który łączy funkcję mentora, trenera, organizatora praktycznego kształcenia oraz partnera przemysłu. To dzięki jego zaangażowaniu, doświadczeniu oraz współpracy z przedsiębiorstwami uczniowie mogą osiągać poziom kompetencji pozwalający konkurować z najlepszymi młodymi fachowcami w kraju i Europie, stając się przyszłymi liderami branży budowlanej, instalacyjnej czy stolarskiej.

Magdalena Pytka-Leśniak – absolwentka Wydziału Inżynierii Lądowej Politechniki Gdańskiej i studiów podyplomowych w zakresie odnawialnych źródeł energii (SGGW) i mechatroniki w kształceniu zawodowym (PW); nauczyciel przedmiotów zawodowych branży budowlanej i instalacyjnej oraz wicedyrektor w Państwowych Szkołach Budownictwa w Gdańsku; autorka i recenzentka arkuszy egzaminacyjnych.

Pomorskie wspiera zdolnych uczniów – 10 lat Pomorskiej Uczniowskiej Konferencji Naukowej

Małgorzata Kamińska,
Wydział Informacji i Wspomagania Placówek Oświatowych
Pomorskiej Biblioteki Pedagogicznej w Gdańsku

Pomorska Biblioteka Pedagogiczna
im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej w Gdańsku

Instytucja Samorządu
Województwa Pomorskiego

14 marca 2026 roku na jubileuszowej,
X Pomorskiej Uczniowskiej Konferencji Naukowej
37 prelegentów wygłosiło referaty i zaprezentowało
plakaty naukowe przed 295 słuchaczami.

Ponad dziesięć lat temu zrodziła się inicjatywa stworzenia prestrzeni, w której uczniowie zdolni mogliby prezentować wyniki swoich badań, rozwijać pasje naukowe i spotkać rówieśników o podobnych zainteresowaniach.

Pomorska Uczniowska Konferencja Naukowa jest jedną z licznych form wsparcia dostępnych w ramach systemu „Zdolni z Pomorza”. Zainicjowana została przez Samorząd Województwa Pomorskiego jako wsparcie uzdolnionych uczniów. Projekt początkowo był współfinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego, aktualnie jest kontynuowany z wykorzystaniem programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027. Wsparcie odbywa się na poziomie powiatów, pomorskich uczelni oraz regionu, a obejmuje uczniów klas 6-8 szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych.

Konferencję koordynuje Pomorska Biblioteka Pedagogiczna w Gdańsku, a współorganizują Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego oraz Politechnika Gdańska, będąca jednocześnie gospodarzem wydarzenia.

PUKN to wyjątkowe wydarzenie, podczas którego prelegentami i słuchaczami są młodzi ludzie. O temacie konferencji decydują sami uczniowie w internetowym głosowaniu. Zainteresowani wystąpieniem mogą opracować je samodzielnie lub w parze. Chętni uczniowie mogą również tytułu wystąpienia oraz krótki abstrakt. Spośród nadesłanych zgłoszeń wybierane są najlepsze i najciekawsze, które następnie zostaną zaprezentowane jako wystąpienia lub plakaty przed audytorium.

Formuła wydarzenia obejmuje uroczystą inaugurację z wykładem znanego naukowca, dwie części sesji naukowej oraz uroczyste zakończenie. Sesja naukowa odbywa się równolegle we wszystkich panelach, dlatego słuchacze muszą zdecydować, w którym panelu chcą uczestniczyć. W każdym z nich odbywa się wykład tematyczny naukowca oraz wystąpienia uczniów. Po każdym wystąpieniu jest czas na dyskusję. Stałym elementem wydarzenia, podczas przerwy między obradami, jest prezentacja uczniowskich plakatów naukowych oraz możliwość zapoznania się z ofertą trójmiejskich uczelni, studenckich kół naukowych, trójmiejskich

skich centrów naukowych Experyment oraz Hevelianum i specjalistycznych firm wspierających edukację. Zwieńczenie wydarzenia to uroczyste podsumowanie konferencji, podczas której wszyscy prelegenci otrzymują nagrody oraz są wyłaniani zwycięzcy – autorzy najlepszego wystąpienia każdego panelu oraz najlepszego plakatu naukowego konferencji.

Podczas pierwszych edycji konferencji prelegenci mogli wygłosić referaty w 5 panelach zagadnieniowych z zakresu: biologii, chemii, fizyki, informatyki oraz kompetencji społecznych. Nad wystąpieniami uczniów merytorycznie czuwali nauczyciele opiekunowie z macierzystych szkół. Do szóstej edycji wydawano publikację składającą się z artykułów naukowych i popularno-naukowych ekspertów oraz uczniów – prelegentów konferencji. Po kilku latach panele zagadnieniowe zostały zmodyfikowane do trzech: biologiczno-chemicznego, matematyczno-fizyczno-informatycznego oraz humanistycznego. Rolę nauczycieli opiekunów przejęli moderatorzy (wykładowcy akademicki) przypisani do każdego panelu. To z nimi uczniowie mogą konsultować przygotowywane wystąpienia. Konferencję od początku swoją wiedzą i doświadczeniem wspierają naukowcy, wykładowcy trójmiejskich uczelni: Politechniki Gdańskiej, Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego oraz Uniwersytetu Morskiego w Gdyni.

Pomorska Uczniowska Konferencja Naukowa w swojej historii musiała zmierzyć się także z ograniczeniami okresu pandemii. Formułę stacjonarną, która była cenną lekcją integracji społecznej uczniów i naukowców, zastąpił format on-line. Tak odbyły się edycja czwarta i piąta konferencji. Szczęśliwie zmiana formy przekazu nie wpłynęła znacząco na frekwencję uczestników. W szóstej edycji wydarzenie wróciło w tradycyjnej formie.

PUKN stawia ucznia w centrum uwagi. Nauczyciel jest tu towarzyszem i wsparciem w drodze do końcowego sukcesu, ale to uczeń ma decydujący głos i jest wyłącznym autorem swojego wystąpienia.

Czynny i aktywny udział w konferencji, praca nad prezentacją to świetne okazje do rozwijania różnych kompetencji. Przede wszystkim badawczych oraz naukowych. Praca z różnymi źródłami wiedzy, wyszukiwanie i selekcja informacji, częściowo prowadzenie swoich badań, np. wśród społeczności szkolnej. Wystąpienie przed audytorium to okazja do doskonalenia autoprezentacji, opanowania stresu, posługiwania się językiem naukowym oraz wchodzenia w polemikę ze słuchaczami i moderatorami. Nieodzowne stają się tutaj także kompetencje cyfrowe: poszukiwanie informacji w sieci, tworzenie prezentacji multimedial-

Dotychczasowe edycje konferencji:

I PUKN *Sztuczna inteligencja – nadzieje, wyzwania, perspektywy*, 18 listopada 2017 r.

II PUKN *Wszechświat – pomiędzy mikro- a makrokosmosem w nauce oraz sztuce*, 22 września 2018 r.

III PUKN *Mózg nieposkromiony. Dążenie człowieka do doskonałości*, 16 listopada 2019 r.

IV PUKN *Cywilizacja kontra natura. Ziemia w obliczu zmian klimatycznych*, 21 listopada 2020 r., edycja on-line

V PUKN *Niewidzialny świat wirusów i bakterii*, 20 listopada 2021 r., edycja online

VI PUKN *Słońce, Księżyc – spójrzmy w niebo okiem naukowca lub artysty*, 26 listopada 2022 r.

VII PUKN *Ciało człowieka – fascynująca maszyna*, 30 września 2023 r.

VIII PUKN *Sztuczna inteligencja – szansa na rozwój czy zagrożenie*, 26 października 2024 r.

IX PUKN *Zmysły – jak postrzegamy świat i siebie*, 5 kwietnia 2025 r.

X PUKN *Słowa w chmurze, myśli w sieci – ewolucja komunikacji*, 14 marca 2026 r.

Koła naukowe

Sesja matematyczno-fizyczno-techniczna

Fot. A. Borowicz

Inauguracja konferencji

nych czy stworzenie plakatu naukowego w formie cyfrowej. Jednak przede wszystkim to okazja do rozwijania kompetencji społecznych: rozmów, poznania rówieśników, spotkania ze światem akademickim.

Warto dodać, że podczas warsztatów dla prelegentów pada pytanie o powód zgłoszenia prelekcji. Kilka lat temu jedną z wielu odpowiedzi była i ta: „rodzic/nauczyciel mi kazał”. W tej samej ankiecie przed X edycją konferencji nie padła ani jedna taka odpowiedź. **Wskazuje to na samodzielność zdolnych uczniów, świadczy o ich własnej motywacji w poszukiwaniu dróg rozwoju.**

Minęło dziesięć lat od pierwszej konferencji. Dzisiaj prelegenci poprzednich edycji są już studentami Politechniki Gdańskiej, Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, naukowo współpracują z wykładowcami, a niektórzy pracują już zawodowo w znanych trójmiejskich firmach.

W salach wykładowych Pomorskiej Uczniowskiej Konferencji Naukowej gościło łącznie: 344 występujących uczniów oraz blisko 3000 słuchaczy.

Otwierając kolejną dekadę tego wydania, już dziś zapraszamy na XI Pomorską Uczniowską Konferencję Naukową, która odbędzie się 10 kwietnia 2027 r. Temat wybrany przez młodych ludzi to: *Granice poznania – gdzie kończy się wiedza, a zaczyna tajemnica*. Zapraszamy uczniów chętnych do wystąpienia i wygłoszenia prelekcji lub przygotowania plakatu naukowego. Aktualne informacje o konferencji znajdują się na stronie www.pbp.gda.pl.

„Czytam, bo mogę – mogę, bo czytam” – zapraszamy do konkursu czytelniczego

Klaudia Malinowska,
Wydział Informacji i Wspomagania Placówek Oświatowych
Pomorskiej Biblioteki Pedagogicznej w Gdańsku

Po pomyślnie zakończonym pilotażu w roku szkolnym 2025/2026 Pomorska Biblioteka Pedagogiczna im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej w Gdańsku zaprasza szkoły do udziału w kolejnej edycji konkursu czytelniczego „Czytam, bo mogę – mogę, bo czytam”, organizowanego w ramach projektu „Regionalne wsparcie rozwoju kompetencji kluczowych w pomorskich szkołach”.

Konkurs jest skierowany do uczniów klas 4-6 szkół podstawowych z województwa pomorskiego. W pierwszej kolejności do udziału zaproszone są szkoły z najniższymi wynikami egzaminów zewnętrznych, których lista stanowi załącznik do regulaminu. W tegorocznej edycji udział może wziąć maksymalnie 100 szkół. Jeśli po zakończeniu pierwszego etapu naboru pozostaną wolne miejsca, do konkursu będą mogły zgłaszać się również pozostałe szkoły z województwa pomorskiego. Każda zakwalifikowana szkoła otrzyma bezpłatny pakiet lektur konkursowych.

Konkurs potrwa przez cały rok szkolny. Uczestnicy przeczytają sześć lektur konkursowych – z części z nich napiszą testy wiedzy, a pozostałe staną się inspiracją do wykonania prac kreatywnych.

Na najbardziej wytrwałych czytelników czekają bony podarunkowe i nagrody rzeczowe, które zostaną wręczone podczas gali finałowej. Wiosną wszyscy uczestnicy konkursu będą mieli również okazję uczestniczyć w jednym z pięciu spotkań autorskich zorganizowanych specjalnie dla nich.

Zapisy do nowej edycji konkursu odbywają się we wrześniu. Zachęcamy szkoły do śledzenia informacji i zgłaszania udziału. Regulamin, harmonogram oraz szczegółowe informacje dostępne są na stronie: <https://tiny.pl/1nvqw3-dp>.

O TYM SIĘ MÓWI

oprac. Joanna Aleksandrowicz,
starszy specjalista PCEN ds. edukacji wczesnej

Przedsiębiorczość w praktyce. Nowe przepisy dla Spółdzielni Uczniowskich

Od 1 września 2026 r. obowiązują nowe przepisy, które dają szkołom jasne podstawy prawne do tworzenia i prowadzenia Spółdzielni Uczniowskich. Nowelizacja Prawa oświatowego (ustawa z dnia 29 maja 2026 r., Dz.U. z 2026 r. poz. 904) porządkuje zasady ich funkcjonowania i upraszcza procedury organizacyjne. Spółdzielnię może założyć grupa co najmniej pięciu uczniów, którzy ukończyli 13 lat. W przypadku osób niepełnoletnich wymagana jest zgoda rodziców lub opiekunów prawnych. Konieczna jest również zgoda dyrektora szkoły oraz wyznaczenie nauczyciela-opiekuna. Jednorazowe wpisowe nie może przekroczyć 10 zł. Nowe przepisy ograniczają formalności do minimum. Spółdzielnia uczniowska nie posiada osobowości prawnej ani nie prowadzi działalności gospodarczej, nie podlega wpisowi do KRS i nie ma obowiązku prowadzenia pełnej księgowości. Wystarczy uproszczona ewidencja działalności. Praca uczniów ma charakter społeczny, a wypracowane środki mogą być przeznaczane wyłącznie na cele statutowe i edukacyjne. Spółdzielnie mogą prowadzić m.in. sklepiki szkolne, kiermasze, punkty usługowe oraz realizować inicjatywy społeczne, ekologiczne i kulturalne. To praktyczna forma edukacji, rozwijająca przedsiębiorczość, odpowiedzialność, współpracę i umiejętność zarządzania wspólnymi przedsięwzięciami. Działające już spółdzielnie uczniowskie mają czas na dostosowanie swoich statutów do nowych wymogów do 1 września 2027 r.

źródło: www.gazetaprawna.pl

„Kompas Jutra” – poradniki dla nauczycieli

Ośrodek Rozwoju Edukacji udostępnił serię poradników dydaktycznych wspierających nauczycieli i szkoleniowców we wdrażaniu nowej podstawy programowej „Kompas Jutra”. Publikacje [dostępne nieod-

płatnie pod adresem: <https://tiny.pl/0y4mtxp-m>] zawierają praktyczne wskazówki metodyczne, przykłady organizacji procesu nauczania, propozycje aktywizujących metod pracy oraz materiały ułatwiające planowanie zajęć zgodnie z założeniami reformy. Poradniki pomagają nauczycielom przełożyć zapisy nowej podstawy programowej na codzienną praktykę szkolną oraz planować działania sprzyjające rozwojowi kompetencji uczniów, uczeniu opartemu na doświadczeniu i realizacji projektów edukacyjnych.

źródło: <https://ore.edu.pl>

Wizerunek dzieci w cyfrowej przestrzeni

Ochrona prywatności dzieci w internecie jest przedmiotem zmian w przepisach dotyczących funkcjonowania placówek opieki nad dziećmi. Nowelizacja regulacji dotyczących opieki nad dziećmi do lat 3 wprowadza zakaz publicznego udostępniania wizerunku podopiecznych przez żłobki, kluby dziecięce i dziennych opiekunów, także w przypadku wcześniejszego wyrażenia zgody przez rodziców. Nowe przepisy ograniczają możliwość wykorzystywania zdjęć dzieci w działaniach promocyjnych placówek. Udostępnianie wizerunku będzie dopuszczalne wyłącznie w sytuacjach przewidzianych przepisami, m.in. w zamkniętych kanałach komunikacji przeznaczonych dla rodziców. Zmiany wpływają również na praktyki stosowane w przedszkolach i szkołach. Część placówek ogranicza publikowanie zdjęć uczniów w mediach społecznościowych i korzysta z innych form prezentowania swojej działalności, takich jak materiały przedstawiające projekty edukacyjne, wydarzenia czy efekty pracy dzieci, bez eksponowania ich wizerunku. Kwestie związane z ochroną wizerunku dziecka regulują również Standardy Ochrony Małoletnich oraz przepisy dotyczące ochrony danych osobowych, które przewidują szczególną ochronę danych dzieci oraz uwzględnianie ich zdania w zakresie odpowiednim do wieku i stopnia dojrzałości.

źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina>

KONKURS PLASTYCZNY

„PSIE TROSKI”

MIĘDZYNARODOWY

DLA DZIECI
Z KLAS 1-3

5 PAŹDZIERNIKA

≡ ATRAKCYJNE NAGRODY ≡

DLA DZIECKA

DLA NAUCZYCIELA

SZKOLENIE DLA RADY PEDAGOGICZNEJ

WIĘCEJ INFORMACJI:

www.sercezwiata.org

Pomorskie Centrum Edukacji
Nauczycieli w Gdańsku

Institucja Samorządu
Województwa Pomorskiego

Organ prowadzący: Samorząd Województwa Pomorskiego
Placówka posiada akredytację — decyzja Pomorskiego Kuratora Oświaty w Gdańsku nr 540/2025 z dnia 1 sierpnia 2025 r.
Placówka wpisana do rejestru instytucji szkoleniowych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku pod nr ewidencyjnym 222/00057/2007